This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

BL40356

Digitized by Google

B.L. 10,356

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK GENT

900000064025

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

WILHELMINA,

EEN

HANDBOEK

VOOR HET

VROUWELIJKE GESLACHT.

UITGEGEVEN DOOR DE

MAATSCHAPPIJ:

TOT NUT VAN 'T ALGEMEEN.

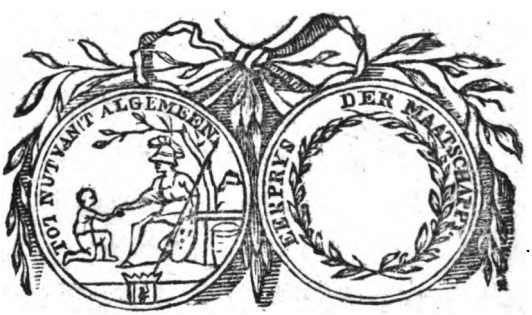

Te AMSTERDAM, bij

CORN^s. DE VRIES, HEND^k. VAN MUNSTER

EN

JOHANNES VAN DER HEY.

MDCCCVIII.

Digitized by Google

Digitized by Google

VOOR·BERIGT.

De Maatſchappij, in den jare 1804 *bekroond en vervolgens uitgegeven hebbende, een* huishoudkundig Handboekje voor de Huismoeders van den zoogenaamden gemeenen Man, *achtte daar mede hare taak, in het zorgen voor de behoefte van dit gedeelte des menſchelijken Geſlachts, niet afgedaan; daar het zoo evengemeld werkje, zich, overeenkomſtig den titel, alleen bepaalde tot de pligten eener* Huismoeder, *en de voor- en nadeelen die het wel of kwalijk betrachten van dezelven, ten gevolge moeten hebben, affchetſte, meende zij tevens de bronnen zelve te moeten aantoonen, waar uit eenmaal eene vrouw, eene goede of ſlechte Huismoeder moet worden, dat is: zij wilde eene vrouw ſchetſen van haare eerſte betrekking als kind, door de meisjes jaren heen, tot aan den ſtand van Huismoeder, ten*

ten einde deze ſchets konde dienen tot een Handboek voor het Vrouwelijke Geſlacht.

De Heer GOZEWIJN CHRISTIAAN DE GREUVE, *reeds bij de Maatſchappij bekend door zijn, ten verleden jare uitgegeven* Volksleés- of Onderwijzers Handboek, 1ſte D. *gelukte het andermaal op de ten dien einde uitgeſchrevene prijsſtoffe, den gouden eerepenning te behalen, en het is zijne* Wilhelmina *die de Maatſchappij hier bij, met den wensch dat zij ten voorbeelde van vele van haar geſlacht moge ſtrekken, ter beſchouwing aanbiedt.*

Op last der Maatſchappij:

Hendk Raveker

Secretaris.

Amſterdam,
den 31ſten van Lentemaand,
1808.

ANT-

ANTWOORD

OP DE

PRIJSSTOFFE:

Een Handboek voor het Vrouwelijke Geslacht.

DOOR

G. C. DE GREUVE,

Kostschoolhouder te Amsterdam;

AAN WIEN DE

GOUDEN EEREPENNING

IS TOEGEWEZEN.

Digitized by Google

Digitized by Google

VOORREDE.

Hoe zeer, tot dus ver, de opvoeding van het vrouwelijke geſlacht, en vooral bij den zoogenaamden gemeenen man, verwaarloosd werd, getuigt de ondervinding maar altezeer, dan dat ik het thans breedvoerig zou behoeven te betoogen. — Deze waarheid gevoelde de Maatſchappij: *Tot Nut van 't Algemeen*, reeds overlang, en was daarom ook reeds voorlang werkzaam geweest, om het algemeene gebrek, zoo door het uitſchrijven van prijsvragen als andere gepaste maatregelen, dit onderwerp betreffende, zoo veel mogelijk te verhelpen. Een dezer maatregels was, onder anderen, vervat in het uitnoodigen tot het ſchrijven eener verhandeling, behelzende: *Een Handboek voor het Vrouwelijke geſlacht;* waarvan, tot nadere opheldering wat zij eigenlijk daarmede bedoelde, door de Commisſie van drie Perſonen, aangeſteld tot het rege-

Digitized by Google

len en opgeven van prijsvragen, enz., in haar berigt van het jaar 1801. pag. 9. gezegd wordt: — *In dit boek behooren de onderſcheidene pligten, welke het Vrouwelijke geſlacht, in deszelfs verſchillende betrekkingen van meisje, huwbare dochter, echtgenoote en moeder, ter bevordering van huisſelijk geluk en genoegen, te betrachten heeft, op eene duidelijke en veraangenaamende wijze te worden voorgedragen.* Indien ik mij dus niet bedriege, dan geeft deze opheldering klaar en duidelijk genoeg te kennen, welke ſoort van *leesboek* de Maatſchappij eigenlijk bedoele, en hoe zij het wenschte ingerigt te hebben; en het is dus bijna onbegrijpelijk, dat tot dus ver, aan dit zoo prijswaardig verlangen nog niet voldaan, en men derhalven genoodzaakt geweest is, deze prijsſtoffe nu voor de *vierdemaal* ter beantwoording optegeven.

Het gewigt dezer vraag, het beſliſſend verlangen van meer dan vijfduizend zielen, om de *kennis* en *zeden* der vrouwen op de geſchiktſte en meest indrukmakende wijze te verfijnen en te verbeteren, ſpoorden mij aan, de pen optevatten, om mijne krachten te beproeven, en te zien, of het mogelijk ware, aan het verlangen van deze zoo aanzienlijke ſchare van *menſchenvrienden* te kunnen voldoen.

En

En waarom zoude ik dezen ſtap niet wagen? — waarom zoude ik niet zoeken het mijne toetebrengen, om, door de tot dus ver maar altezeer verwaarloosde opvoeding der vrouwen te helpen verbeteren, het geluk van het geheele menschdom (de bijzondere bedoelingen der maatſchappij) te helpen bevorderen? — Ik, die niets hooger ſchat dan eene ſchoone en tegelijk deugdzame vrouw? — ik, die niets meer waardeer dan den man, die in het verkiezen zijner wederhelft meer, of genoegzaam alleen, op verſtand, deugd en goede zeden, dan op uiterlijke ſchoonheid en verblindende rijkdommen ziet — zoude ik ſtil zitten? — neen waarlijk! met zulke gevoelens kan men niet onledig blijven. . . .

Indien ik derhalve mijne Heldin zoodanig ſchilddere, dat ik haar, offchoon in een eenvoudig gewaad gekleed, nogtans met ſchuldelooze verſierſelen opgetooid, daardoor niets van hare ſchoonheid beneme, maar haar integendeel veel bevalliger te voorſchijn doe komen, en haar den indruk op andere vrouwen doe maken, dien zij waarlijk, volgens het verlangen der Maatſchappij, in hare viervoudige betrekking als *Kind*, *huwbare Dochter*, *Echtgenoote* en *Moeder* maken moet; dan twijfel ik niet, of ik zal dat nut ſtichten, dat voornoemde

Maatſchappij, door een dusdanig leesboek, zich voorgeſteld heeft.

Intusſchen zal men in de ſchilderij, die ik hier levere, geene van die kakelbonte verwen noch ingewikkelde voorſtellingen vinden, die de oogen des nieuwsgierigen beſchouwers onophoudelijk naar den achtergrond heen trekken, om in het verſchiet, achter de geheimvolſte vertooningen, de ontknooping van het ten toon gehangene tafereel te zoeken, om daardoor alsdan de ſchoone trekken van den voorgrond over het hoofd te zien. — Nog minder zal men hoogdravende vertooningen, ſchrikbarende tooneelen, ingewikkelde ſpitsvindigheden of kwinkſlagen daarin aantreffen. Stille vertooningen, vreedzame en leerrijke opwekkingen, ſchetſen van huisſelijke gelukzaligheid, in tegenoverſtelling der daar tegen ſtrijdende gebreken en ondeugden, zullen den vermoeiden wandelaar, na het volbragt hebben zijner dagelijkſche beroepsbezigheden, eene aangename rustplaats aanbieden, en hem de gelegenheid aan de hand geven, zich door de beſchouwing dezer zoo gevoelwekkende beſpiegelingen te verkwikken, en, bij eene ſtille en geruste overdenking, den weg te ontwerpen, dien hij den volgenden dag, in de hem opgelegde pligten, op de voordeeligſte en aan het oogmerk meest

Digitized by Google

meest voldoende wijze, zich voorstelt te bewandelen; onderwijlen dat menig ander dezen tijd van rust en verkwikking in gezelschap van kwaadsprekendheid, achterklap, en zoo al niet nog erger, ten minsten in eene vadzige en het menschdom onteerende ledigheid, doorbrengt.

Ook heb ik, (om dit doel te bereiken en de oogmerken der Maatschappij des te beter te helpen bevorderen; die, wel is waar, aan den eenen kant, volkomen overtuigd is, dat niets meer de beschaving en vermeerdering van kundigheden bevorderen kan, dan het lezen van goede boeken; maar aan den anderen kant ook niet minder overtuigd is, dat een gedurig lezen, en het daardoor verzuimen of ten minsten verwaarloozen zijner overige en noodzakelijker pligten, meer na- dan voordeelig is,) het geheel in geene al te groote afdeelingen, maar in verscheidene korte *fragmenten* afgescheiden; waarvan ieder op zichzelven genomen juist wel de eene of andere daadzaak, daar het vrouwelijke geslacht, waarin het volgens de bijzondere betrekkingen van zijnen leeftijd geplaatst is, meest schipbreuk lijdt, volledig genoeg bevat, zoo dat men, aan het einde van ieder derzelven, het boek volkomen bevredigd uit de hand kan leggen, zonder door eene ongeduldige nieuwsgierigheid, als met

geweld, tot een volgend, en dan al weder verder, tot aan het einde van het geheele boek, als gedreven te worden, om eindelijk de ontknooping te hebben; maar die evenwel, door eenen behoorlijken zamenhang, een volledig geheel met elkanderen uitmaken.

Het is dus op deze wijze, dat ik aan het verlangen der Maatschappij heb zoeken te voldoen, om namelijk op eene aangename, duidelijke en voor een ieder verstaanbare wijze, zedelijke begrippen en grondstellingen, ter verfijning en verbetering van het vrouwelijke geslacht, over het *algemeen* te verspreiden en voortteplanten. In hoe ver ik nu hierin geslaagd ben; zal in de eerste plaats het gevoelen der beoordeelaars dezer verhandeling, en vervolgens (ingeval van goedkeuring) het lezend algemeen moeten beslissen en uitwijzen, of ik al of niet voldeed aan het verlangen der Maatschappij: TOT NUT VAN 'T ALGEMEEN.

HAND-

Digitized by Google

HANDBOEK

VOOR HET

VROUWELIJKE GESLACHT.

EERSTE AFDEELING.

WILHELMINA ALS KIND.

„Wat ſcheelt er aan, lieve NAATJE?" — vroeg WELMAN al ſchertſende aan zijne teederbeminde huisvrouw, toen hij hare hand vatte, waarmede zij hem het volgeſchonken theekopje overgegeven had: — „gij ziet zoo betrokken en pijnelijk! ik geloof vast dat er wat te koop zal komen."

„Dat geloof ik niet, lieve WELMAN!" — gaf zij hem ten antwoord: — „maar ik weet niet...."

„Wat weet gij niet?" — viel hij haar in de rede: — „dat gij niet weten wilt, niet waar? — Kom, ik zal maar al vast het volkje bij elkander gaan halen!"

„Neen, mijn lieve WELMAN! — blijf! het

Digitized by Google

heeft nog geen haast! blijf liever nog wat bij mij zitten, het kan nog wel morgen worden; want dat is het eigenlijk niet wat mij schort; maar gij weet immers wel, hoe ik gedurende deze dragt altijd zoo pijnelijk en lastig geweest ben. — En bovendien, wie weet of het...."

„ Geen meisje wezen zal," — viel hij haar in de rede, daar hem de zwaarmoedigheid, waarmede zij, sedert eenigen tijd, nu en dan geplaagd werd, bekend was: — „ waardoor gij eindelijk uwe wenschen vervuld zoudt zien. — o, Wie weet wat voor een lief bekje dat het wezen zal! — mij dunkt dat ik er u al mede voor de mand zie zitten, en hoe gij haar onder het opbakeren knuffelt en eten en drinken geeft."

„ Ach, scherts niet!" zeide zij, terwijl zij zijne hand teeder drukte, en met haar hoofd tegen zijne borst leunde: — „ gij weet immers zelfs wel, hoe veel ik, sedert vader ons zoo onverwacht ontrukt werd, geleden heb. — Gij weet, hoe sedert dien tijd mijne krachten verminderd zijn, en.... ach! ik ben van daag wat meer dan naar gewoonte zwaarmoedig."

„ Dat heb ik al van den morgen gemerkt toen wij opstonden; doch dat zal, hoop ik, wel overgaan, zoo dra het geschil beslist zal zijn, waarin gij u al willens en wetens gestoken hebt."

„ Geschil! — geschil!" — vroeg zij geheel bevreemd: — „ met wien heb ik dan geschil?"

„ Met wien? — foei, lieve NAATJE! schaamt gij u niet, dat gij iets, en dat nog van zoo veel belang voor ons beiden, voor mij verbergen wilt! — dat had ik nooit van u gedacht; of denkt gij, dat ik het niet even zoo goed als gij zelve weet?

weet? — ſedert wanneer heb ik dan uw vertrouwen zoo geheel en al verloren?"

„ Scherts toch niet, bid ik u, lieve WELMAN! maak mij niet nog meer verlegen! — gij weet immers in welken ſtaat ik ben — Plaag mij dus niet langer, en zeg mij liever wat gij meent."

„ Scherts ik, lieve NAATJE? — nu, ik zie dan wel, dat ik u met geweld zal moeten dwingen, om de waarheid te bekennen! — maar hoe, gij verkleurd? — neen, zoo ver moest het niet komen! — Kom, zie mij eens vriendelijk aan, en denkt onderwijlen eens, om dat lieve kleine poppetje, dat gij reeds over lang, met zoo veel verlangen, te gemoed gezien hebt, en dan zal het verſchil, dat ik bedoel, u wel te binnen ſchieten."

Geheel verbaasd, zag zij haren man met een opgehelderd gelaat onder de oogen, terwijl deze haar met drift in zijne armen ſloot, teeder omhelsde en zich toen verwijderde, om zijne beroepsbezigheden waartenemen.

Deze wel aangebragte ſcherts had dan ook die uitwerking, welke WELMAN daarmede bedoeld had. — De onverwachte en toch volgens haar bewust zijn geheel onverdiende beſchuldiging, van achterhoudendheid, welke ondeugd zij altoos zorgvuldig gemijd en als den oorſprong van alle kwade huwelijken beſchouwd had, om dat zij begreep, dat man en vrouw, die geen verkeerd begrip van den huwelijken ſtaat hebben, ook volſtrekt geene geheimen voor elkander hebben konden noch hebben mogten, had haar bloed op eenmaal zoodanig in beweging gebragt, dat het met eene buitengewone ſnelheid door de aderen ſtroomde en hare

zwaar-

zwaarmoedigheid als van het lijf geveegd, en zij weder geheel vrolijk en opgeruimd werd; zoo dat zij, na het vertrek haars mans, zonder langer om hare zwaarmoedigheid te denken, het poppengoed bij elkander zocht en in een omzien de geheele luijermand in gereedheid had.

Daar zij zich nu reeds van 's morgens af dat zij opgeſtaan was niet al te wel, of ten minſten niet zoo als zij anders gewoon was, bevonden had, en bovendien hare rekening ook al uit zijn moest, zoo begon zij al meer en meer aan de aangename voorſpellingen van haren man geloof te ſlaan, en zich bij voorraad te verheugen, dat hare wenſchen, om bij haar bijna tweejarig zoontje, nu ook een dochtertje te zullen hebben, welhaast vervuld zouden zijn. Deze zoete gedachte verkwikte haar zoodanig, dat zij noch pijn noch ongeſteldheid meer gevoelde, en daarom dan ook door dat gewenſchte oogenblik zoo ſchielijk overvallen werd, dat er nog maar even zoo veel tijds overſchoot, om verder alles behoorlijk klaar te maken, en degenen te hulp te roepen, die daar bij noodig waren, of die men er gaarne bij hebben wilde.

Naauwelijks was de een en ander, als ook het *kwade wijf* toegeſchoten, of de verwachtwordende geluksbode verſcheen bijna gelijktijdig.

„ Het is een meisje" — zeide de vroedvrouw: — „Ach! GOD zij gedankt!" — riep de moeder: — „En in alle eeuwigheid geprezen!" — voegde grootmoeder daarbij; terwijl zij haren ſchoonzoon hartelijk omhelsde, en toen de nieuwgeborene in haren ſchoot ontving, tot dat de kraamvrouw volkomen geholpen was, en dan het noodige aan de kleine zou kunnen verrigt worden.

Aan

Digitized by Google

Aan de keel, die de nieuwgeborene bij hare komst in de vrije lucht opzette, kon men duidelijk genoeg bemerken, dat ten minsten aan het zamenſtel van hare longpijp niets ontbrak, en dat zij ook vooreerst niet voornemens ſcheen te zijn, haar verblijf onder de levenden, ſpoedig te willen verlaten; hoewel zij naderhand, na dit gegeven bewijs van haren welſtand, ſtil en vreedzaam met zich liet omſpringen, om vervolgens in de luijers van hare zware en moeijelijke reis uit-terusten.

„ Ach!" — riep buurvrouw toen: — „ wat een allerliefst bekje! het is als uit vaders oogen geſneden." — „ Oogjes, mondje, handjes" — zeide eene andere — „ zijn zoo volmaakt, dat men niet behoeft te vragen, wie er de vader van is."

„ Laat mij haar dan toch ook eens zien!" — zeide de kraamvrouw, en ſtak hare beide handen uit, om haren wensch daarin te ontvangen en aan haar hart te drukken.

„ Ja!" — zeide zij, na dat zij de kleine gekust en gezegend, en met moederlijke oogen bekeken had: — „ gij hebt gelijk! het is volmaakt mijn lieve WELMAN; zoo volmaakt, als twee droppels water."

WELMAN, thans, zoo wel moeder als kind, met innigst zielsgenoegen omhelzende; terwijl de anderen bezig waren, een kopje koffij en een ſtuk met muisjes te gebruiken, vraagde aan zijne beminde huisvrouw: — „ maar hoe zullen wij nu de kleine noemen?"

„ Gij weet immers wel, dat moeder WILHELMINA heet, en dat...."

„ Goed!"

Digitized by Google

„ Goed!" — zeide hij: — „ ik verſta u! zij zal naar uwe moeder WILHELMINA genoemd worden; maar dan voeg ik er nog een' anderen naam bij."

„ Nog een' anderen naam? — nu! dat mag ik wel lijden; — maar mag ik dan ook weten, wat dat voor een naam zijn zal?"

„ SABINA!" — zeide hij.

„ SABINA! — SABINA! — wel, hoe komt gij aan dezen uitheemſchen naam, mijn kind! daar toch, voor zoo ver ik weet, niemand van ons allen dezen naam draagt?"

„ Alleen door de zoete hoop, die mij in dit oogenblik bezielt, dat wij beiden, gij door eene verſtandige opvoeding, en ik door mijne vaderlijke zorgen, ſlagen zullen, haar beide deze namen waardig te maken."

„ Hebben deze namen dan zulk eene geheimvolle beteekenis?" — vroeg zij hem met een uitvorſchend gelaat: — „ dat gij zoo veel belang daarin ſtelt?"

„ Geheimvol juist niet; maar als wij deze namen in onze moedertaal overzetten, dan hebben zij zoo iets aangenaams, zoo iets ſtreelends in zich, dat alle regtgeaarde ouders zullen wenſchen, het zoo ver met hunne kinderen te kunnen brengen, dat niemand, zelfs niet eens hunne grootſte vijanden, hun deze namen zouden durven weigeren. Want WILHELMINA wil in onze Nederduitſche taal eigenlijk zoo veel zeggen als *ſtrijdbaar;* en SABINA kunnen wij niet beter dan in *godvrezend* vertalen. Zouden wij dus, indien GOD ons dit pand onzer opregte liefde laat behouden, en haar zoo wel met innerlijke als uiterlijke ſchoonheden uit-

uitrust, en ons daarbij vergunt, door vereende krachten, dit geſchenk des hemels zoodanig te vormen, dat SABINA door haar zedig en eerbaar gedrag, door vrees en onderwerping aan den wil van haren goddelijken Schepper en opperſten Weldoener zoodanig ſchitterde, dat voor haar daardoor alle verleidende aanlokſelen als in het duister wegzonken; dat WILHELMINA door hare ſtrijdbaarheid tegen al wat maar eenigzins tegen goddelijke en burgerlijke wetten, of tegen de welvoegelijkheid aanloopt, afteweren, dezen glans telkens tegen alle verdoving beſchutte, zoo dat alle kwaadſprekende tongen, als ſneeuw voor de zon wegſmelten, en zij, als eene fakkel door voorlichtende raadgevingen haren toekomenden echtgenoot, (indien zij dat geluk beleven mag) als eene welgeaarde huisvrouw en moeder, dit rampſpoedvolle leven, weltevreden en tot een voorbeeld van anderen kon helpen doorſlepen en tot een volmaakter leven voorbereiden: zouden wij alsdan niet hartelijk verblijd zijn, haar niet alleen deze namen gegeven te hebben, maar ze haar ook waardig te zien dragen?"

„ Zie eens, hoe aardig gij de dingen al weet te plooijen! — Goed, goed, lieve WELMAN!" — riep zij verder met geestdrift uit, terwijl zij met de eene hand die van WELMAN, en met de andere hare lieveling aan haren boezem drukte. — „ Onze kleine zal niet alleen WILHELMINA, maar zij zal ook SABINA heten."

WELMAN gevoelde deze hartelijke deelneming zijner vurige wenſchen maar altewel, om haar niet met eenen hartelijken kus te vergelden; doch nu rolden eensſlags bittere tranen langs hare wangen,

Digitized by Google

gen, en de ſmart overweldigde haar zoodanig, dat zij al ſnikkende uitriep: — „Ja, beminnelijk zijt gij, lieve Engel! — en — en indien mij de lieve GOD — hulp en bijſtand verleent — dan zult gij ook beminnelijk wezen, als gij groot zult zijn; — maar — maar dat...."

„Wat deert u, dierbare! — wat deert u?" — vroeg haar WELMAN met verwondering en aandoening: — „Wat beduiden deze bittere tranen, die niet door blijdſchap, maar door grievend hartzeer uit uwe oogen ſchijnen geperst te worden?"

„Ach!" — vervolgde zij al ſnikkende: — „dat ik dezen lieven Engel wel tegen mijne borsten drukken, maar niet daarmede voeden kan! — dat een noodlottige ſchrik mij voor altoos tot het volbrengen van dezen moederlijken pligt onbekwaam maken, mij voor altoos van deze aardſche gelukzaligheid beroven moest!"

„Hartelijk dank, dierbare wederhelft!" — riep WELMAN toen met geestdrift uit: — „hartelijk dank voor dit moederlijk gevoel!" — en knelde haar met verrukking in zijne liefdearmen: — „o! hoe gelukkig ben ik eene vrouw te bezitten, die hare jammerklagten uitſtort, om dat zij buiten haar toedoen genoodzaakt is, zich met vele andere vrouwen gelijk te ſtellen, die uit liefdeloosheid en alleen om den ſmaak der weelde te volgen, zich aan dezen moederlijken pligt onttrekken; ja, zich ſchamen zouden, daaraan te voldoen. — Komt hier, onbarmhartige moeders! — komt, en ziet deze tranen van menſchelijk gevoel eener welgeaarde moeder, op dat zij u tot uwen pligt terug brengen, en leeren, het aangenaamſte gevoel, de grootſte gelukzaligheid der vrouwen te ſmaken! — dat zij u leeren, *zogende moeders* te zijn!" —

Een-

Eenige maanden, na dat WILHELMINA's moeder van haar eerſte kind bevallen was, ontſtond in de buurt daar zij woonde zulk een' fellen brand, dat zij nog maar even tijds genoeg had, met haren zuigeling het gevaar te ontvlugten. Deze ſchrik, die haar op de melkvaten geſlagen was, maakte haar van toen af voor altoos onbekwaam, om aan den eerſten en tegelijk aangenaamſten pligt eener regtgeaarde moeder, dat is: hare kinderen zelve te zogen, te kunnen voldoen. Daar dus de natuur van het kraamkindje, als het ware aan zich zelve overgelaten was, en niet op den gewonen weg geholpen konde worden, zoo moest de kunst hier doen, hetgeen de natuur weigerde, en de kleine door eenige in dat geval gewone middelen te gemoet gekomen, en verder met den pappot groot gebragt worden. Hiertoe gebruikte zij als eene geſchikte handleiding, het werkje van de Heeren BAKKER en COULON, *over de natuurlijke opvoeding der kinderen, gedurende de twee eerste levensjaren, door de Maatſchappij Tot Nut van 't Algemeen uitgegeven*, waaraan zij zich dan ook in alles zeer naauwkeurig hield, om dat zij bevonden had, dat de daarin voorkomende voorſchriften zeer voldoende waren. Waar door dan ook de kleine zoo voorſpoedig opgroeide, dat het een vermaak was om aantezien, en de ouders dermate met haar ingenomen waren, dat zij zich reeds in voorraad met de zoete hoop kittelden, van eens zeer veel vreugd aan haar te zullen beleven; want naauwlijks was zij veertien da-

gen oud, of zij begon al vriendelijk te lagchen en te geeuwen, en met hare heldere oogjes reeds naar vader en moeder te kijken. En offchoon zij wel niet zoo dik en bol was, als zomtijds vele andere kinderen die de borst gehad hebben, zoo was zij echter gezond en frisch, vast in 't vleesch, en zag er uit als melk en bloed, was zoo gaauw als water, en liep reeds binnen het jaar geheel alleen.

Nogtans moet men zich niet verbeelden, althans zulke moeders wien het in hun kraam te pas kon komen, als of het dan beter ware de kinderen in 't geheel niet te laten zuigen, maar liever voort met den pappot groot te brengen, om dat onze heldin daarmede zoo voorfpoedig opgroeide; neen, het tegendeel is waar, en onze kleine zou zeker nog veel voorfpoediger geweest zijn, indien zij de borst had mogen hebben. Maar wat het meest aan haren welftand toegebragt had, was, dat deze regtgeaarde moeder, haar kind zoo min mogelijk aan anderen toevertrouwde, haar meest altoos zelve oppaste, eten en drinken gaf, niet te veel broeide, vlijtig op de verfchooning paste, en het voornaamfte van allen, haar nooit lang in de vuiligheid liet. — Hierop was zij zoo gezet, dat zij liever eten en drinken zou hebben laten ftaan, dan de kleine zoo te laten liggen; want zij had zich (en niet zonder rede) in 't hoofd gezet, dat dit de voornaamfte oorzaak was, waarom zoo vele kinderen achterlijk blijven, of de Engelfche ziekte krijgen. Ook WELMAN verzuimde niets, en deed alles wat maar eenigzins den welftand zijner kinderen bevorderlijk zijn kon. Ten dien einde zocht hij in alles de zorgen der opvoeding zoo getrouw met zijne tederbeminde huisvrouw te dee-

Digitized by Google

deelen, als hem zijne beroepsbezigheden maar eenigzins toelieten; daarom nam hij ook dikwijls, als hij van zijne bezigheden thuis kwam, en niets noodzakelijkers te verrigten had, de kleine op, danſte of ſpeelde zoo lang met haar, tot dat het eten gereed was, of dat de moeder tijd had, haar over te nemen, en ſtoorde zich zeer weinig aan de onverſtandige gezegden en ſcheldnamen, die men den mannen ſomtijds daarom hoort toevoegen.

„ En waarom" — zeide hij dikwijls: — „zouden wij mannen niet even zoo wel als de vrouwen deze huisſelijke gelukzaligheid mogen genieten, zonder ons daarom aan verwijfdheid ſchuldig te maken? — Neen, welmeenende vaders en echtgenooten! ſtoort u niet aan zulke mannen, die alleen den huwelijken ſtaat verkiezen om hunne zinnelijke driften te bevredigen, en na hunne lusten voldaan te hebben, de vrouwen als hunne ſlavinnen aanmerken, en de opvoeding hunner kinderen, het gewigtigſte deel hunner beſtemming, als hunner zorgen onwaardig beſchouwen, en daarom ſchandelijk verwaarloozen."

Deze en meer dergelijke drangredenen waren het, die hem aanſpoorden, de zorg der opvoeding met zijne vrouw te deelen, en overal het oog op te houden, dat hem des te noodzakelijker voorkwam, daar hij wel wist, hoe meestal, zelfs de beste en verſtandigſte moeders, zich door altegroote liefde voor hare kinderen laten wegſlepen, en hen ſomtijds meer inwilligen, dan zij eigenlijk doen moesten, of van zins waren te doen. Dit geval had hier ook wel degelijk plaats; want daar de kleine WILHELMINA van dag tot dag zoo wel in ſchoonheid als aardigheid toenam, zoo

won zij ook hoe langer hoe meer de genegenheid harer ouders niet alleen, maar ook van ieder die haar kende, en was dus oorzaak, dat de liefde voor haar, ſomtijds wat te ver gedreven werd. Onophoudelijk bij hare moeder zijnde, en verwijderd van alles wat haar de minſte aanleiding tot ſtoutigheid geven konde, zoo moest zij ook zoo zoet en innemend worden, als maar eenigzins voor een kind van hare jaren mogelijk was. Zij zag den ganſchen dag niets dan gedurige beweging en werkzaamheid, en hoorde niets, dan betamelijke geſprekken en woorden, dat haar dan ook alles zoo eigen werd, als aan vele andere kinderen het ledig loopen en kwaaddoen, die bijna den ganſchen dag niet doen dan bij de ſtraat loopen en kwaad uitvoeren. — Hoe aangenaam en ſtrelend dit dus voor deze welmeenende ouders zijn moest, zal ieder, die het grootſte belang alleen daarin ſtelt, om welopgevoede kinderen te hebben, gemakkelijk kunnen bezeffen.

De drift, om alles wat zij zag na te apen, en de buitengemeene vriendelijkheid van de kleine WILHELMINA, werden dan ook niet zelden door hare moeder met iets lekkers beloond, en zelfs ſomtijds, om, wanneer zij een weinig donker zag, haar een vriendelijk gelaat daarmede aftedwingen. Bovendien, waar de moeder kwam en haar beminnelijk dochtertje bij zich had, werd de kleine insgelijks als met lekkers volgepropt. Dit alles kon dus aan WELMANS ſcherpziend oog niet ontgaan, zoo dat hij dikwijls tegen zijne vrouw zeide: „Bemint gij uw kind, dan moet gij haar ook zoo veel lekkers niet geven. Gij denkt haar goed te doen, en gij doet haar integendeel zoo veel

Digitized by Google

veel kwaad, als maar met mogelijkheid te bedenken is; want niet alleen dat gij haar daardoor leert snoepen, zoo is het ook allernadeeligst voor hare gezondheid, en gij zult het u vroeg of laat beklagen, als gij zoo voortgaat."

Zijne vrouw kon hem geen ongelijk geven, en beloofde daarom ook telkens, dat het niet weder gebeuren zoude; maar het schijnt, als of de moeders in dergelijke gevallen, niet dan door schade geleerd kunnen worden; zoo dat al deze welmeenende vermaningen des vaders, hier ook geene andere gevolgen hadden, dan dat de moeder wat omzigtiger werd, en daardoor ook de domheid beging, van telkens als zij in 't vervolg iets aan de kleine gaf, daarbij te voegen: „ maar pas op, dat het vader niet te zien krijgt." — wat dus natuurlijk daaruit voortkomen moest, gebeurde ook eindelijk. — De kleine WILHELMINA kreeg hoe langer hoe meer tegenzin in alles, wat gewoonlijk op tafel kwam, en werd eindelijk zoo tegen alle gekookte kost, vooral als er geene suiker of siroop in was, dat men haar op 't laatst met geene mogelijkheid meer iets daar van inkrijgen kon, en zij bijna niets meer dan boterhammen, banket of zoogenaamd lekkers gebruiken wilde, en dan ook zoo gulzig at, als zij iets kreeg dat haar smaakte, dat zij niet zelden de maag overlaadde, dikwijls over hoofdpijn klaagde, somtijds stuipen kreeg, en nu zoo wat begon te sukkelen en stout te worden; dit duurde dan ook zoo lang, tot dat zij eindelijk op het kinderbezoek, dat bij gelegenheid van haar zesden verjaardag aangelegd was, waarop zij zich eens regt vrolijk meende te maken, door braaf gebak te

Digitized by Google

eten, de maag zoodanig bedorf, dat zij, na eerst eenige dagen onpaſſelijk geweest te zijn, eindelijk heel erg ziek werd.

Hoe bedroeft en verlegen toen hare moeder was, is ligt te denken; te meer nog, daar zij bij zich zelve overtuigd was, en ook gedurig het verwijt van haren man hooren moest, daarvan alleen de grondoorzaak te zijn. Zij gaf zich dus alle moeite van de wereld, om de eene zotheid door de andere weder goed te maken, door de kleine met geweld te willen dwingen om te eten. Ten dien einde maakte zij ſomtijds wel tienmaal op een dag iets anders klaar, om dat zij zich inbeeldde, niet eerder gewonnen ſpel te hebben, voor dat zij zag, dat de kleine weder zou beginnen te eten, waarin zij ook in zoo ver gelijk had; maar zij overwoog niet, dat zoo lang de oorzaak der ziekte niet weggenomen was, het eten dan ook meer kwaad dan goed moest doen. Ook wilde zij *Doctor*, *Apotheker* en alles in 't werk geſteld hebben, om de kleine maar weder ſchielijk gezond te krijgen, en zich daardoor uit de verlegenheid te redden; maar haar man, als de oorzaak der ziekte kennende, dacht geheel anders, en bewees haar door kracht van rede, dat meest alle ziekten der kinderen, haren oorſprong uit het overladen der maag hebben, en dat dan al het voedſel dat zij gebruiken, zoo lang de oorzaak der ziekte niet weggenomen is, de maag hoe langer hoe meer bezwaart, en meer dient, om de ziekte te verſterken, dan te verdrijven.

„ En wat zullen " — zeide hij verder: — „ *Doctor* en *Apotheker* in een dergelijk geval veel uitvoeren? — daar men in de eerſte plaats den

den kinderen zelden iets inkrijgen kan; en ten tweeden, de geneesmiddelen altijd zoo lang gemijd moeten worden, als maar eenigzins mogelijk is; om dat doorgaans bij de kinderen, de natuur zelve, de beste geneesheer is."

Eindelijk ſlaagde WELMAN zijne vrouw te overreden, den raad dien hij haar gaf te doen opvolgen, waardoor dan ook de kleine zoo ſpoedig beterde, dat moeder geheel buiten zich zelve van blijdſchap was.

„ Zoo ſpoedig had ik het niet verwacht, lieve WELMAN!" — zeide zij: — „ want zij is thans weder ruim zoo gezond als te voren, maar het zal mij ook eene leer wezen, en mij in 't vervolg wat omzigtiger doen zijn. Zij zal in 't vervolg volſtrekt geen lekkers meer hebben, en als zij er om vraagt, dan zal ik haar een ſtuk brood in de hand geven; heeft zij dan honger, dan zal het haar zoo goed als banket ſmaken; en lust zij het niet, dan is het een teeken dat zij geen grooten honger, en bij gevolg ook geen eten noodig heeft."

„ Nu trekt gij het weder wat al te ver, lieve NAATJE! — nu en dan een ſtukje koek, wat ſuikergebak of eenig ander zoogenaamd lekkers aan de kinderen te geven, kan juist niet altijd kwaad, mits dat men er geen misbruik van make; want het is onmogelijk dit misbruik geheel tegen te gaan, en al past men er in huis nog zoo ſterk op, zoo krijgen zij het toch ſomtijds buiten 's huis; dat men alsdan, zonder onbeleefd voor anderen en wreed in de oogen der kinderen te ſchijnen, niet wel beletten kan. Bovendien kan

men den kinderen ook nog wel van tijd tot tijd, het een of ander geven, 't geen hun niet minder welkom is, zonder dat het daarom juist banket, zoete koek of eenig ander gebak behoeft te zijn. Dagelijks een appel, eene peer, wat kerſen, beſſen, pruimen, of hetgeen anders de tijd van het jaar oplevert, is niet alleen geen kwaad, maar integendeel gezond, en daarom zelfs noodzakelijk voor de kinderen, mits dat men hun niet te veel op eenmaal geve. — Alle gebak en vooral het ſuikergoed, is daarentegen niet alleen ſchadelijk voor de gezondheid; zoo als gij nog eerst kort geleden door de ondervinding geleerd hebt; maar men bederft bovendien nog den ſmaak der kinderen zoodanig daarmede, dat zij op het laatst niets meer willen nuttigen, dat niet ten minſten naar het zoete zweemt; daar zij anders vroegtijdig zouden geleerd hebben, even zoo gemakkelijk bitter als zoet naar zich te nemen. En wat dan nog het ergſte van allen is, door al dat lekkers geven, dat zeer zelden anders dan buiten tijds en ten laatſten als men het maar eenigzins doen kan, bijna den ganſchen dag door geſchied, ontwent men hen zoodanig, dat zij ten laatſten niet meer tegen honger en dorst kunnen; daar integendeel, als men de kinderen al vroeg een weinig honger en dorst leerde lijden, en hen gewende, allerlei eenvoudig voedſel naar zich te nemen, men de grondſlagen zoude leggen, tot eene *ſoberheid*, die hun naderhand van zeer veel dienst zou zijn, ter bevordering van *matigheid* en *zuinigheid*; twee dingen, die allernoodzakelijkst zijn, om behoorlijk in de wereld voorttekomen."

WIL-

Digitized by Google

WILHELMINA was nu weder volkomen herſteld, en ook weder dat zelfde aardige nufje, dat zij voor hare ziekte geweest was; en offchoon nu moeder haar nog even ſterk beminde, zoo was deze liefde evenwel thans meer op gezonde rede gegrond, en beter geſchikt om zoo wel de gezondheid des ligchaams als die der ziel te onderhouden. Moeder zorgde nu ook dat zij vlijtig naar ſchool ging, zoo, dat zij zonder volſtrekte noodzakelijkheid geen eene ſchoolbeurt verzuimen mogt; om dat zij wel wist, dat niets noodzakelijker en nuttiger is, dan goed te kunnen lezen, ſchrijven en rekenen, met eenig begrip van de aardrijks-, natuur- en zedekunde, en dat men, door het zoo dikwijls verzuimen der ſchoolbeurten, niet alleen zeer weinig vorderen kan, maar dat dan ook het voornaamſte gedeelte der leſſen des meesters verloren gaat, en men dan geen meer nut daar van trekt, dan van het lezen in een boek waaruit hier en daar bladen geſcheurd zijn. —— WILHELMINA maakte daarom dan ook binnen kort zulke ſchielijke vorderingen, dat zij met haar tiende jaar reeds op naaijen had kunnen gaan, indien hare ouders hierin de gewoonte van vele anderen hadden willen volgen; doch zij begrepen te regt, dat de ouderdom van tien jaren nog veel te gering is, om de kinderen van ſchool aftenemen, al hadden zij ook voor hunne jaren nog zulke goede vorderingen gemaakt; want dat er alsdan ten minſten nog een paar jaren noodig zijn, om hetgeen zij geleerd hebben, genoegzaam in hun geheugen te prenten, en zich volkomen eigen te

maken. WILHELMINA moest dus tot haar dertiende jaar ſchool gaan, als wanneer zij daarvan afgenomen en op naaijen beſteed werd; niet om dat zij nog geen naaijen kon; maar om dat hare ouders begrepen dat het noodig ware, om haar daardoor te leeren met anderen te verkeeren en omtegaan, en haar die welvoegelijke vrijborſtigheid eigen te maken, die in alle ſtanden en vooral bij het vrouwelijk geſlacht geprezen wordt; want wat het naaijen op zich zelven betreft, daarin was zij reeds op haar tiende jaar zoo ver gevorderd, als menig ander meisje op haar achttiende, en zou dus daarom alleen niet noodig gehad hebben, hetzelve buiten 's huis te gaan leeren.

Hare ouders, zoo als wij reeds te voren gezien hebben, niets meer ter harte nemende, dan het welzijn hunner kinderen, droegen daarom ook zorg, dat WILHELMINA zich, bijna van de wieg af, aan alle vrouwelijke bezigheden gewennen moest. Haar ſpeelgoed beſtond dus in een klein huisraad en eene pop, waarover zij als moeder geſteld was, en in die betrekking dan ook zorgen moest, dat dezelve altijd zindelijk en netjes gekleed en overvloedig van verſchooning voorzien was. Hare moeder meende in 't eerst wel, dat dit niet goed ware, en dat haar dochtertje daardoor te veel op het ſpelen verſlingeren zoude, en zou daarom liever willen gehad hebben, dat het ſpeelgoed en althans de pop aan een kant gedaan was, en WILHELMINA genoodzaakt, buiten ſchooltijd, in plaats van te ſpelen, altijd of een boek of haar breiwerk in handen te hebben; maar vader dacht hierover geheel anders.

„De alwijze Maker aller dingen" — zeide hij: —

„heeft

„ heeft reeds bij de ſchepping, een' tijd van werken en een' tijd van rusten bepaald. Door *werken*, zoo als gij weet, verſtaat men eigentlijk het volbrengen zijner dagelijkſche beroepsbezigheden; — en door *rusten*, niet alleen het eigentlijk gezegde uitrusten of ſlapen, maar daaronder worden ook nog onze gewone uitſpanningen begrepen; om dat die hoofdzakelijk dienen om onzen geest te verfriſchen. Daar nu het ſchoolgaan der kinderen, voor hen wezentlijk niets anders is, dan het volbrengen hunner dagelijkſche beroepsbezigheden, en dus natuurlijk als werken aangemerkt moet worden; zoo kan men hun ook, na het behoorlijk volbrengen hunner pligten, niet weigeren, behoorlijk uitterusten, of door gepaste uitſpanningen, zich van de, volgens hunne krachten, ſomtijds zeer zware inſpanningen van geest, weder behoorlijk te herſtellen. Welke uitſpanningen derhalve, kan men alsdan den kinderen meer gepast toeſtaan, dan dezulke, waarin zij niet alleen groot vermaak ſcheppen, en die ook op zich zelven genomen, niet alleen niets ſchadelijks in hebben, maar waardoor men hen bovendien nog, zonder dat zij het eens gewaar worden, gedurig in beweging houden, aan allerlei nuttige werkzaamheden gewennen, en hen dezelve al ſpelende leeren kan? — Geef derhalven aan uwe dochter al dat noodig is tot een volledig huishouden, geef haar eene pop, bezorg haar een of twee ſpeelmakkertjes, die ten naastenbij van hare jaren zijn, en die gij weet, dat in de opvoeding niet verzuimd zijn; maar het moeten meisjes zijn; want met jongens moet gij haar zoo weinig laten ſpelen, als maar eenigzins mogelijk is, om dat in beiden, verſchillende neigin-

gingen aangekweekt moeten worden; en als men dan de meisjes en jongens veel met elkander laat ſpelen, dan zullen of de jongens verwijfd, of de meisjes halve jongens worden. Laat deze kinderen alsdan, indien er geene beletſelen zijn, gedurig met elkander ſpelen, doch verlies hen zoo min mogelijk uit het oog. Geef hen ongemerkt eenen wenk, en zij zullen weldra moedertje, zij zullen bij afwisſeling, dan voor jufvrouw en dan weder voor dienstmaagd ſpelen. Leer hen den pot koken, het huisraad ſchoon houden, ſchuren, wrijven, de poppenkleedjes wasſchen, ſtijven, rekken, ſtrijken, verſtellen, veranderen, en honderd dergelijke bezigheden meer, die al zoo dagelijks in een huishouden voorkomen. Denk daarom niet, dat dergelijke uitſpanningen te kinderachtig zijn; zelfs voor meisjes van twaalf of veertien jaren houde ik ze, en althans onder uw opzigt, voor het beste middel, om hen tot werkzame jonge dochters, verſtandige huishoudſters en goede moeders opteleiden. Want hoe zullen de meisjes anders in vervolg van tijd, hunnen pligt behoorlijk kunnen waarnemen, als zij dien niet geleerd hebben of in de gelegenheid geweest zijn, denzelven op eene behoorlijke wijze te leeren kennen? Hoe zullen zij, dienstboden houdende, aan dezelve verſtandige bevelen kunnen geven, als zij zelve in derzelver verrigtingen en pligten onervaren zijn; of zoo zij eens zelve dienstboden moeten worden, hoe zullen zij alsdan, zonder alle oogenblikken aan berispingen, en ſomtijds nog wel voor erger bloot te ſtaan, de handen kunnen uitſteken, als zij niet weten, wat hen te doen ſtaat, of hoe zij het aanvatten zullen? — Geloof mij!" — vervolgde hij: —„ als

uw

uw dochtertje beide de rollen, zoowel van juffrouw als dienstmaagd op deze wijze behoorlijk leert ſpelen, dan zal zij ook te gelijk, alle bezigheden en pligten van den geheelen omvang der huishouding geleerd, en honderdmaal meer van uw onderrigt begrepen en onthouden hebben, dan dat gij het haar door drooge lesſen had zoeken in 't geheugen te prenten."

„ Hierin geef ik u volkomen gelijk, lieve WELMAN!" — zeide zij daarop: — „ maar gij weet evenwel zoo goed als ik, dat een en het zelfde ſpel, den kinderen op den duur zoowel verveelt als het leeren; wat dan gedaan, als zij er eens geen zin meer in hebben? — zal men dan dwangmiddelen gebruiken?"

„ Niets minder dan dat," — vervolgde WELMAN: — „ daardoor zou men niet alleen meer kwaad dan goed doen, maar ook alles weder afbreken, dat men tot dusver opgebouwd hadde. — Maar geen nood! het zal hen zoo ſchielijk niet vervelen, als gij het goed aanlegt. Gij weet immers zoo wel als ik, dat de kinderen even als de apen alles zoeken natebootſen; ook dat niets meer op hen werkt dan goede voorbeelden, en die hen bij zulk eene brave huismoeder als gij zijt, zeker nimmer ontbreken zullen. — Ziet gij derhalve, dat hun het koken en braden verveelt, laat hen werken, ſchuren en wrijven; verveelt hun dit ook, zoek hen dan weder op iets anders te bepalen, mits dat zij niets nieuws beginnen, alvorens hetgene zij onder handen hebben, eerst geheel voltooid, of het daartoe gebruikte, weder behoorlijk gereinigd en geborgen te hebben."

„ Hoe weinig moeite, b. v. zal het u kosten, op-

optemerken, dat de pop kwalijk gekleed, of dat het een of ander van hare kleederen vuil is. Zal alsdán eene vriendelijke of ſchertſende beſtraffing over ſlordigheid, of aanwijzing van het ſchandelijke in de onoplettendheid aangaande de netheid en zindelijkheid in het kleeden, hen niet ſpoedig bepalen, om dit gebrek te herſtellen, en hen tegelijk leeren, zindelijk en net op hun eigen lijf te zijn? — Slingert het ſpeelgoed, dan zal men gelegenheid hebben, hen dit onbehoorlijk gedrag onder het oog te brengen, en met een te leeren, alles weder behoorlijk weg te bergen, zoodra men het niet meer noodig heeft."

„ Hebt gij niet reeds meermaal opgemerkt, dat zoo dikwijls gij het een of ander kleedingſtuk, zoo voor u zelve als voor een' uwer kinderen maakt of verſtelt, hoe de kleine hunkert om een lapje te hebben, en hoe zij dan voort begint te naaijen, zoodra gij haar het een of ander van dien aard geeft? — Wel nu! neem dergelijke gelegenheid te baat, om haar deze nuttige handwerken al ſpelende te leeren. Geef haar dus nooit weder een lapje, zonder dat het groot genoeg zij, het een of ander voor hare pop daarvan te kunnen maken, en alleen met dat beding, dat zij op ſtaande voet beginne en zoo ſchielijk mogelijk afmake. Help haar in 't eerst een weinig te regt, leer haar patronen maken, wijs haar hoe zij de naden leggen en welke ſteken zij daartoe gebruiken moet; zonder haar evenwel in 't begin het denkbeeld te benemen, als of zij het alles alleen en zonder uwe hulp gemaakt hadde. Dit is in 't begin zeer noodig om haar aantemoedigen, in 't vervolg weder iets anders te ondernemen; doch om e-

evenwel zorg te dragen, dat zij niet waanwijs worde, zoo moet gij haar in 't vervolg, zoo dra zij reeds een weinig vordering gemaakt heeft, een weinig laten broddelen, en dan door vriendelijke aanmerkingen, het gebrekkige aanwijzen, en haar zoo ver zoeken te brengen, dat zij uit zich zelve hare onbedrevenheid zal moeten bekennen."

„ Nooit moet gij toeſtaan, dat aan de pop het een of ander van eene volledige kleeding ontbreke, maar integendeel ſterk daarop ſtaan, dat zij alles hebbe, wat uw dochtertje zelve gewoon is, nu en dan aantehebben; en dat ook altijd het een naar het ander, en juist zoo als het behoort gemaakt zij. Daar door zult gij haar niet alleen kleederen, maar ook kouſen, hemden, linnengoed en al het overige dat tot eene volledige kleeding behoort', leeren maken. Evenwel zoudt gij uwen taak zeer ſlecht volbragt hebben, indien gij niet zorgvuldig lette, dat alles met de grootſte naauwkeurigheid gemaakt en zelfs de geringſte kleinigheid daaraan niet vergeten ware. Laat haar kouſen, handſchoenen, borſtrokken en ondermutſen voor de pop breijen; waartoe gij haar evenwel in 't eerst geen nieuw goed behoeft te geven, maar haar eene oude kous laat uithalen, die toch tot niets anders meer te gebruiken is; waardoor zij dan ook met een op het denkbeeld gebragt en geleerd zal worden, dat men in een huishouden, niet maar zoo voort alles wegſmijten, maar zelfs de geringſte dingen bewaren, en alvorens eerst onderzoeken moet, of zij ook nog tot het een of ander met voordeel te gebruiken zijn. In 't eerst laat gij haar kouſebanden, enz. voor de pop daarvan breijen, en zoo dra zij

eens

eens de ſlag van den ſteek weg heeft, dan laat gij haar ook kouſen en meer dergelijke dingen voor zich zelve, of ter verjaring van den een of ander maken; doch nergens, zoo min aan het poppegoed als aan iets anders, moet wat vergeten of verkeerd gemaakt, maar integendeel alles met de grootſte naauwkeurigheid waargenomen worden. De boorden, klinken, het meerderen en minderen, den hiel zetten, maſen opnemen als er gevallen zijn, alles zonder uitzondering, moet zoo wel aan eene poppekous, als aan iets dergelijks waargenomen worden. Daar door zal zij met vermaak en al ſpelende, eene der noodzakelijkſte verrigtingen der vrouwen leeren, die dagelijks in een huishouden te pas komen"

„ Ziedaar! al hetgeen ik u dienaangaande te zeggen had, en zoo gij het alles behoorlijk en met overleg in 't werk ſtelt, hier en daar neemt en geeft, naar dat het te pas komt, dan zult gij zien, dat uw dochtertje met haar veertiende jaar reeds eene bedrevene huishoudſter zijn zal. Alle kinderen die ſlechts een weinig geestig zijn, willen gedurig iets om handen hebben, en door eene aangeborene zucht tot verandering, zoeken zij geſtadig naar iets nieuws. Is het dus niet noodzakelijk, dat men hen dan ook altoos gelegenheid verſchaffe, aan deze natuurlijke neiging te kunnen voldoen, zonder dat het hun in meer gevorderde jaren tot nadeel ſtrekke, door alles zoodanig interigten, dat zij, zelfs eer zij nog voor ernstig onderrigt vatbaar zijn, reeds tot werkzame en nuttige leden voor de zamenleving opgeleid worden. Is het niet prijzenswaardig en tegelijk iets aangenaams voor deugdzame ouders, hunne kinderen al ſpelende en zonder moeite of dwang,

Digitized by Google

dwang, van flechte en ondeugende uitſpanningen aftehouden, door hen daarvoor zulke hebbelijkheden en deugden in te boezemen, waardoor zij, bij meer gevorderde jaren, zoowel voor zich zelven, als *tot nut van 't Algemeen*, werkzaam zijn kunnen?" —

„ Goed, lieve WELMAN! goed," — zeide zijne beminnelijke wederhelft, zoodra hij uitgeſproken had, terwijl zij hem met geestdrift omhelsde: — „ Goed! ik zal uwen raad getrouw opvolgen. Uwe dochter zal in het vervolg, als zij in ſchool is, braaf leeren; maar thuis zal zij, onder mijn opzigt, *vlijtig* ſpelen. — O!" — riep zij toen met verrukking uit — „ indien menig Ouder deze nuttige lesſen van mijnen braven WELMAN gehoord hadde, hoe beſchaamd zouden zij dan niet ſtaan over het gedrag, dat zij veeltijds met hunne kinderen houden! — Hoe vele meisjes ziet men niet, die, even als kwade jongens, bijna den geheelen dag langs de ſtraat loopen ſpelen, vechten en ſlaan, zich meer met ondeugende jongens dan met haars gelijken ophouden, alles van 't lijf ſcheuren en er altijd even ſlordig en verſlonsd uitzien. — Wat zal er eens van zulke meisjes worden? — Goede huishoudſters, brave Echtgenooten en tedere Moeders? — Neen, zeker geen van allen, — maar wel vuile ſletten, afſchuwelijke huisplagen, moeders, die dezen vereerenden naam niet waardig zijn te dragen, en dus ware uitvaagſels van het menſchelijke geſlacht en pesten voor de zamenleving."

Eendragt maakt magt! zegt het voorvaderlijke Hollandſche ſpreekwoord, en wil eigenlijk zoo veel zeggen, dat als men de onderlinge belangen behoorlijk vereenigt, en, door het vermijden van alle ſtijfhoofdigheid, eensgezind en met ijver elkander getrouw ondersteunt, het dan ook niet misſen kan, of men zal in alle ondernemingen gelukkig ſlagen.

WILHELMINA's moeder had zich altijd beijverd, om in de opvoeding harer kinderen in alles getrouw den raad van haren man op te volgen; hetwelk dan ook van dat gewenschte gevolg was, dat dezelve bijna zonder moeite zoo zoet en braaf werden, dat zij niet alleen overal welkom en bemind waren, maar ook telkens tot voorbeelden van anderen geſteld werden.

Wij hebben te voren reeds gezien, welk middel WELMAN zijne vrouw aan de hand gedaan had, om hare dochter, al ſpelende en bijna van de wieg af, tot alle nuttige en noodzakelijke bezigheden der vrouwen opteleiden; zoo dat de kleine WILHELMINA ook reeds op haar vijfde jaar, niet alleen in ſtaat was kouſen voor de pop te maken; maar ook al van toen af geene kouſen meer aan de beenen kreeg, dan die zij zelve gebreid had. Dit baarde aan vele moeders, en vooral aan dezulke, die zelve niet gewoon waren iets geregeld te doen, groote verwondering, die zij daarom dan ook niet zelden aan WILHELMINA te kennen gaven. Onder meer anderen was er eene buurvrouw, die verſcheidene kinderen had, welke zij, voor zoo ver de opvoe-

ding

ding betrof, bitter verwaarloosde; doch meer, om dat zij zelve het ongeluk gehad had, van zeer slecht opgevoed te zijn, dan wel uit gebrek van goeden wil.

Na dat zij nu lang hierover getobt en nagedacht had, zonder evenwel achter het geheim te kunnen komen, nam zij eindelijk het besluit, haar eens zelve daarover aan te spreken: want het speet haar geweldig, dat buurvrouws kinderen overal zoo geprezen en bemind waren, en de hare in tegendeel overal gemijd of ten hoogsten met onverschilligheid behandeld werden. Ten dien einde vroeg zij WELMANS vrouw eens op een kopje thee, met bijvoeging, dat zij, haar over eene zaak van zeer veel aanbelang, en waaraan haar geheel welzijn hing, te onderhouden had; en haren raad daarop in te nemen; want zij begreep wel, dat zij haar zonder deze bijvoeging niet ligt zou overhalen, dit verzoek aan te nemen, om dat zij wel wist, dat zij zelden uitging, en dan nog maar daar heen, waar zij welstandshalve of wegens familie betrekking, niet wel van daan kon blijven: voor eerst, om dat zij niet wel de deur uit kon, zonder het een of ander van hare huisselijke bezigheden te verzuimen; en ten anderen, om dat zij wel wist, dat op dergelijke theebezoeken veeltijds niets anders omgaat, dan door onnutte praat en achterklap, anderen bij de kladden om te halen en aan naam en faam te schenden.

WELMANS vrouw, die, zoo als doorgaans alle menschen zijn, die eene verstandige opvoeding genoten hebben, en daarbij zeer goed van aard zijn, altoos genegen was, hare evennaasten,

waar zij maar kon, te helpen en met raad en daad aan de hand te gaan, kon daarom ook niet wel van zich verkrijgen, deze uitnoodiging geheel van de hand te wijzen, offchoon zij evenwel ook niet befluiten kon, bij haar te gaan thee drinken. Om dus hare buurvrouw, die zij in zeer dringende omftandigheden meende te zijn, niet in verlegenheid te laten, en, indien zij daartoe in ftaat ware, zoo veel mogelijk te helpen, verontfchuldigde zij zich onder het een of ander voorwendfel, maar floeg voor, om bij haar te komen. „ Want" — dacht zij bij zich zelve: — „ thee moet ik toch drinken, en of ik dan al eenige kopjes meer of minder fchenk, dat zal zoo veel niet maken; daarbij is dan ook nog op zijn best genomen flechts één middag overftuur; maar ga ik bij haar, dan dien ik haar ten minften toch ook eens weêrom te vragen, en dan ben ik al vast twee middagen kwijt." —

Zoo gedacht zoo gedaan, en buurvrouw kwam op den bepaalden dag hare belangen inbrengen.

„ Zeg mij dan toch eens, Buurvrouw!" — was het eerfte woord dat zij fprak, na dat zij waren gaan zitten en elkander van den wederzijdfchen welftand verzekerd hadden, — „ hoe gij het maakt, dat uwe WILLEMIJNTJE reeds zoo alles kan maken, en toch bijna den ganfchen dag, als zij niet in fchool is, niets doet dan fpelen, zoo als ik van mijne TRUITJE gehoord heb?". —

„ Bijna niets dan *fpelen*, Buurvrouw! — Nu, dan heeft uwe TRUITJE zich danig vergist: Ik dacht, dat zij den ganfchen dag niets deed dan.

dan *werken* en zich in alle vrouwelijke bezigheden oefenen. — Of noemt gij ook bij geval *ſpelen*, dat zij al *ſpelende leert*? — Nu, dan hebt gij gelijk; en vooral, om dat het voor WILLEMIJNTJE ook wezenlijk ſpelen is, om dat zij het gaarne doet; doch voor mij is het niet minder dan ſpelen; maar dat is juist de weg, waardoor wij onze kinderen, zonder dwang en zoo dat zij het zelve niet eens merken, in alles onderwijzen, wat zij noodig hebben te weten, of hen te avond of morgen te pas kan komen. Gij weet immers wel dat de kinderen zeer veel overeenkomst met de zieken hebben; zoo dat men hen ſlechts een ding te verbieden heeft, om hen des te gretiger daar naar te doen zijn, en zoo ook in het omgekeerde. — Geef, bij voorbeeld, aan eenen zieke de lekkerſte dingen, of wat het ook zijn mag, en dat hij gezond zijnde heel graag lust; maar zeg hem tevens daarbij, dat het de Docter als een geneesmiddel voorgeſchreven heeft: dan zal hij het zeker niet willen gebruiken, en er zelfs voor grillen. — Nu, zoo is het met de kinderen eveneens gelegen; want had ik gedurig tegen de kleine gezegd: „Kom, toe WILLEMIJNTJE! gij moet maken dat gij wat aan „de beenen krijgt en kouſen breijen; — gij „moet leeren doeken zomen, hemden naaijen, „jakken en rokken maken, enz.," — dan zou zij 't mogelijk in 't eerst wel gedaan, maar ook weder even ſchielijk weggeſmeten hebben; en als ik dan dwang had willen gebruiken, dan zou ik zeker nog minder uitgeregt hebben. En als mij dan eindelijk dat ledig loopen, dat drenzen en pruilen verveeld had, dat zij zonder twij-

fel uit verveling en om van iets te doen ontſlagen te worden, aangeregt zou hebben, dan zou ik haar mogelijk even als menige andere moeder, om haar maar van den hals te krijgen, op ſtraat gejaagd en eene even zoo luije en ondeugende ſtraatloopſter daarvan gemaakt hebben, als er, helaas! maar al te veel hier in de buurt te vinden zijn."

Over deze laatſte uitdrukking werd buurvrouw zoo rood als een kalkoenſche haan, en zou bijna, door dit trappen op haar zeer, van den ſtreek geraakt zijn, indien zij niet ſchielijk een kopje opgenomen en zich onder het drinken weder een weinig herſteld hadde; waarin zij ook zeer gemakkelijk ſlaagde, om dat de andere toch buiten dien niets daarvan merken wilde.

„ Wel zoo! wel zoo!" — zeide buurvrouw eindelijk: — „ wel dat hebt gij eens fijntjes uitgedacht. Maar zeg mij dan toch eens" — vervolgde zij al ſchuivende op haren ſtoel — „ hoe hebt gij dat alles dan toch zoo aan elkander kunnen krijgen? Gij moest mij dat kunstje ook eens leeren; want ik hoop immers niet, dat gij er een geheim van maakt?" —

„ In 't geheel niet! Buurvrouw!" — kreeg zij ten antwoord: — „ in tegendeel; niets zou mij aangenamer zijn, dan dat het de ganſche wereld niet alleen wist, maar ook weten wilde en er het behoorlijk gebruik van maakte; dan zouden er zeker niet zoo vele ſletten van vrouwlieden, maar in tegendeel veel meer eerbare meisjes, deugdzame vrouwen en verſtandige moeders gevonden worden."....

„ Ja wel, zoo beter! dat mooge gij wel

nog

nog eens zeggen, Buurvrouw!" — viel zij haar in de rede: — „ maar — maar — om — om nu weder op ons propost te komen! — zoo zeg mij dan toch eens, hoe gij dat dan alles zoo schikt, om het zoo netjes in den haak te krijgen? — Ik beloof je als eene eerlijke vrouw, dat ik mijn geheele huishouden daar naar inrigten en mijne kinderen, even als gij de uwe, opvoeden zal; want om u de waarheid te zeggen, ik was altijd boos als ik zag, dat uwe WILLEMIJNTJE overal zoo bemind werd, dat zij altijd iets om handen had, en wanneer men haar ook zag, altijd even wel te vrede en niet minder ijverig was; daar ik in tegendeel mijne twee meisjes — ik schaam mij bijna om het te zeggen, — en die al reeds veel ouder dan uwe kleine zijn, bijna nergens toe krijgen kan; en als het mij eindelijk nog al eens gelukt, dan zullen zij niet alleen alles verbrodden en bederven, maar flap! daar ligt het weder, en wip de deur uit; zoo dat, als ik denk dat zij vlijtig aan het werk zijn, dan loopen zij met haar beiden op straat rond, om kwaad uit te voeren. Menigmaal dacht ik zoo bij mij zelve: Buurvrouw is toch regt gelukkig met hare kinderen! want zie, het wilde maar in 't geheel niet in mij opkomen, dat het voor het grootste gedeelte bij de opvoeding te pas kwam; maar nu zou ik bijna moeten gelooven, dat het zoo wat mijn eigen schuld is, om dat ik haar, toen zij nog jonger waren, wat te veel toegelaten heb. — Maar wacht! ik zal er nu wel op pasfen! — Geen een van beiden zal mij weêr een voet buiten de deur zetten, al zoude

ook de onderſte ſteen boven komen. Ik zal zien of ik baas ben of niet!" —

„ Ja maar, Buurvrouw!" — kreeg zij ten antwoord — „ met het in huis willen houden alleen krijgt gij dat zoo niet; er moet meer gedaan worden. Of denkt gij, dat het nu zoo gemakkelijk gaan zal, om uwe twee dochters zoo in eens van ſtraat af te houden en aan het werken te krijgen, daar zij reeds zoo oud en bijna niets anders gewoon zijn? — Dat moet van langzamerhand komen, en volſtrekt geen dwang gebruikt worden; want hoe meer dwang gij gebruikt, nu zij reeds zoo ver heen zijn, hoe minder gij haar meester zult worden. Geen boom valt op den eerſten ſlag, vooral als hij reeds zulke diepe wortels geſchoten heeft, maar moet met vele moeite en arbeid geveld worden. Even zoo gaat het met de opvoeding ook; nogtans moet gij niet wanhopen; er is nog kans genoeg, als gij ſlechts geduld oefent en tijd noch moeite ſpaart. En zoo het u van harte ernst is, kom dan maar van tijd tot tijd bij mij; dan zullen wij met elkander overleggen, wat best in de zaak te doen zij. Doch daar nu de tijd reeds zoo ver verloopen is, om van daag alles af te praten, wat ik u nog gaarne hier over had willen zeggen, zoo zullen wij het morgen kunnen vervolgen, indien gij tijd en lust hebt, om nog eens bij mij te komen, wanneer ik u, om al vast een begin te maken, zeggen zal, hoe ik met mijn WILLEMIJNTJE leef. Vindt gij er dan iets in dat u aanſtaat, dan kunt gij er dat gebruik van maken, hetwelk u goed dunken zal."

Buur-

Buurvrouw verzuimde geen oogenblik, op den bepaalden tijd weder te komen, om, onder het drinken van een kopje thee, het geſprek van den vorigen dag te vervolgen; toen WELMANS vrouw op de volgende wijze begon:

„ Mijn man en ik, zoo als gij zeker weten zult, ſtaan des morgens altijd zeer vroeg op, en zoo hebben wij onze kinderen ook gewend. Het eerſte, dat mijn WILLEMIJNTJE doet, zoodra zij opgeſtaan is, is kouſen en ſchoenen aan te doen, waarna zij zich gaat kammen en met *koud water* wasſchen; hetwelk niet alleen zeer gezond, maar ook allernoodzakelijkst voor de zoo hoog geprezene zindelijkheid is. Het reinigen en wasſchen, zou zij, zoo jong als zij is, voor geen geld in de wereld achter laten; want niet alleen dat ik haar reeds van de wieg af daar aan gewend heb, zoo hebben mijn man en ik haar wel honderdmaal gezegd, en herhalen het bijna nog dagelijks, dat al wat het ligchaam ontſiert en tegen de reinigheid ſtrijd, ons niet alleen walgelijk zoo voor ons zelven als voor anderen maakt; maar ook hoogst nadeelig voor onze gezondheid, en dus aan het voornaamſte van onze tijdelijke gelukzaligheid is: want niet alleen dat het ſtof en andere onreinigheid, waarvoor wij gedurig bloot ſtaan, en die zich onophoudelijk op de huid vast zetten, ons zoowel voor ons zelven als voor anderen afzigtelijk en walgelijk maken; zoo verſtoppen zij ook nog de zweetgaten, en beletten min of meer de uitwazeming,

die zoo hoog noodig is tot het behoud onzer gezondheid, en veroorzaken alsdan allerlei toevallen en ziekten."

„ Zoo dra zij zich nu gewasschen en gereinigd heeft, doet zij haar morgengebed en kleedt zich dan verder geheel aan; want voor dat zij volkomen gekleed is, krijgt zij eten noch drinken; ook mag zij volstrekt niet, zoo als dat nog al bij velen in gebruik is, bijna den ganschen dag in het zoogenaamde bedden — of huisjak loopen, en nog veel minder daarmede op straat komen; niets staat afzigtelijker voor de vrouwen in 't algemeen, en voor een jong meisje in 't bijzonder, dan zich voor anderen te vertoonen, zonder behoorlijk gekleed te zijn; want behalve, dat dit eene zekere soort van slordigheid en gebrek aan behoorlijke orde in zijn doen en laten aanwijst, zoo geeft het bovendien nog eene strafbare luiheid te kennen; en daarom kan ik ook niet gelooven, dat een mansperson, die slechts een weinig nagedachten heeft, ooit zulk een meisje tot zijne vrouw zal kiezen, om dat de ondervinding maar al te veel geleerd heeft, dat meisjes, die deze slechte gewoonte gehad hebben, zoodra zij getrouwd waren, volmaakte slordebellen werden."

„ Acht uren in den winter en zeven uren in den zomer is onze gewone klok voor het ontbijt, waaraan doorgaans niet meer dan een kwartier uurs besteed wordt; en zoo dra wij daarmede gedaan hebben, dan gaat ieder aan zijn werk; de kinderen zien hunne lessen nog eens over en gaan alsdan behoorlijker tijd naar school. Wat zij nu daar uitvoeren, en hoe zij daar den tijd doorbren-

Digitized by Google

brengen, weet ik juist zoo naauwkeurig niet: want dat laat ik volkomen aan den meester over, om dat mijne kinderen er goed leeren, en ik bovendien weet, dat zij op eene goede school zijn, waarvan de meester en zijne vrouw zeer brave en kundige lieden in hun vak zijn; want, geloof mij, Buurvrouw! — niets is nadeeliger voor de kinderen, dan dat onophoudelijke vitten en bedillen, over de wijze hoe, en wat de kinderen geleerd wordt: niet alleen dat men het alsdan de meesters moede maakt, hen de liefde voor zulke kinderen ontrukt, en zij hen dan eindelijk geheel aan zich zelven overlaten; maar de kinderen worden er ook in den grond door bedorven, door dat zij door deze apenliefde zich op het laatst verbeelden, dat zij niet alleen veel beter en verstandiger dan andere kinderen, maar ook reeds zoo wijs of nog wijzer dan hun meester zijn, hem dus natuurlijk in 't vervolg niet meer dan alleen uit dwang gehoorzamen, en bijgevolg nog veel minder dan te voren zullen leeren. Hierdoor zijn en blijven zij niet alleen volmaakte domooren, maar zullen ook zoo eigenwijs en verwaand worden, dat er op het laatst geen huishouden meer mede is: en, geloof mij, Buurvrouw! dat er zoo jong in komt, krijgt men naderhand weder kwalijk er uit."

„ Ja, Buurvrouw"! — zeide de andere: — „ gij hebt wel gelijk! mijn man zegt ook altoos: er is geen ondankbaarder beroep dan dat eens Schoolmeesters; want leeren de kinderen niet veel, dan is de Onderwijzer een *ezel*, en leeren zij goed, dan zijn het *verstandige* kinderen; zoo dat de meesters dus zelden of nooit dank behalen

len kunnen. Toen ons LEENTJE eerst op school kwam, kon de meester maar in 't geheel niets in haar krijgen, waarom ik dan ook gedurig naar den meester gaan wilde om er hem over te spreken; maar mijn man hield mij telkens tegen, en zeide: — De meester kan het haar niet ingieten. — Doch toen onze TRUITJE op school kwam, die nog twee jaren jonger is, toen zag ik wel dat het niet aan den meester haperde, en moest daarom mijn' man gelijk geven; want naauwelijks was zij er een half jaar geweest, of zij kon al meer dan de oudste, die er reeds ruim twee jaren langer gegaan had." — „ Ziet gij nu wel" — zeide mijn man toen: — „ als het alleen aan den meester gehaperd had, dan zou immers TRUITJE even zoo min geleerd hebben als LEENTJE". — „ Van toen af bekommerde ik mij ook zoo veel niet meer daarom, en liet in 't vervolg den meester volkomen zijn' gang gaan; dat mij dan ook, nu ik het van achteren bezie, gansch geen nadeel geweest is".

„ Nu" — vervolgde WELMANS vrouw: — „ zoo als ik dan gezegd heb, precies een kwartier voor dat het school begint gaat zij er heen; en als zij dan weder t'huis komt, en mij verzekeren kan dat de meester te vrede met haar geweest is, dat zij zeker niet zal durven doen als het niet waar is, want zij heeft maar eenmaal van haar leven gelogen; maar ik verzeker u, mijn man heeft het haar met die eene keer zoo schoon afgeleerd, en heeft haar zoo gevoelig van de schadelijkheid en schande van dit grondbeginsel aller ondeugden overtuigd, dat zij naderhand om lief noch leed weder gelogen zou hebben: —

nu,

nu, dan mag zij mij het een of ander in het huishouden helpen werken, den vloer aanvegen, de tafel dekken, of zoo er niet veel te doen is, met de pop ſpelen, tot dat men eten gaat."

Vervolgens gaf zij haar ook eene naauwkeurige beſchrijving van de wijze, op welke zij hare kinderen en vooral haar dochtertje reeds vele dingen al ſpelende geleerd had, of nog leeren zoude, van hetgeen zij in 't vervolg van tijd zoo al zou moeten weten en kennen, doch dat wij hier niet herhalen zullen, om dat wij het reeds boven gezien hebben.

„ Na het eten" — vervolgde zij — „ neemt zij de tafel af, helpt de vaten waſchen, omdrogen en weder alles op zijne plaats wegbergen; wanneer het al vast tijd is, om weder naar ſchool te gaan. — Zoo dra zij nu 's avonds t'huis komt, dan krijgt zij een boterham met een' appel, peer of eenig ander fruit, naar dat het de tijd van 't jaar oplevert, of ook wel ſomtijds *niets* daarbij. En om dat wij wel hebben hooren beweren dat het zeer ongezond is, voort op het eten veel beweging te maken, zoo hebben wij de mode ingevoerd, dat zij alsdan omtrent een uur lang in het een of ander nuttige boek lezen mag. Daardoor heeft nu in de eerſte plaats het gene zij genuttigd heeft, den tijd om behoorlijk te kunnen verteren; ten tweeden, oefent zij zich in het lezen; en ten derden, leert zij daardoor altijd nog het een of ander dat goed is, zoo veel en zoo weinig als het dan ook wezen mag: want wij paſſen er wel op, dat zij geen boek in handen krijgt, dat mijn man of ik niet eerst gelezen hebben, om overtuigd te zijn, dat het niets ſchadelijks in zich bevat; of het moest

een

een werkje van de Maatſchappij: *Tot Nut van 't Algemeen* zijn; daar weten wij reeds van te voren, dat er niets aanſtotelijks, maar wel veel nuttigs in voorkomt. Daar is zij ook op als de kippen, en bewaart ze nog zuiniger dan haar ſpeelgoed." —

„ Zoo dra zij nu met lezen gedaan heeft, dan gaat zij wat naaijen, breijen, kouſen ſtoppen of iets dergelijks, tot dat wij gaan eten; (want des avonds wordt niet geſpeeld, om dat, althans bij de lange winter avonden, het te veel omſlags maakt;) waarna zij haar avondgebed doet, zich uitkleed en ſlapen gaat." —

„ Dit is nu al zoo, hetgeen bij ons dagelijks omgaat, en de eene dag verſchilt bijna niets van den anderen, uitgenomen des zondags of op andere gezette dagen, wanneer zij, ten minſten eens, het zij met mijn man of met mij, naar de kerk gaat. Vervolgens als het goed weer is, dan gaan wij kuijeren, en bij ſlecht weer, ſpeelt zij met haar broertje of met een of ander ſpeelkameraadje, dat dan bij ons aan huis komt, het een of ander ſpelletje, zingen of danſen, vertellen elkander wat zij hier of daar gelezen hebben, of geven elkander raadſels op; waardoor zij zich alsdan niet alleen vermaken en opvrolijken, maar ook dagelijks meer en meer kennis en bekwaamheid vergaderen, opgehelderde begrippen krijgen, voor ſlecht gezelſchap bewaard worden; en dus daardoor, hoop ik, tot geluk van zich zelven, tot vreugd hunner ouders en naastbeſtaanden, hunne beſtemming naderen en hunnen pligt, volgens den alwijzen wil des Allerhoogſten, behoorlijk volbrengen."

Ee-

Digitized by Google

Eenige maanden na dat WILHELMINA in haar dertiende jaar getreden was, werd zij, niet ver uit hare buurt, bij eene naaivrouw beſteed, die den naam had van haar beroep goed te verſtaan, dat zij goede orde en tucht hield, en voor het overige ter goeder naam en faam ſtond. En daar hare Ouders altijd met de uiterſte oplettendheid gezorgd hadden, dat zij niet te veel op ſtraat rond liep, om haar des te beter van kwaad gezelſchap te kunnen afhouden, zoo hadden zij met een bedongen, dat hare dochter nooit tot het doen van boodſchappen, of om goed t'huis te brengen, gebruikt mogt worden; waar tegen de naaivrouw in 't geheel niets in te brengen had, om dat zij wel wist, hoe handig WILHELMINA reeds met de naald omgaan, en haar dus ook zeer ſchoon in de hand kon komen.

WILHELMINA had, zoo als het nog op vele plaatſen de gekke gewoonte is, de welkomst gegeven, en, na het afloopen van dien vrolijken dag, zitting en ſtem onder hare medeleerlingen gekregen.

Deze naaivrouw had zeer veel te doen, en niet anders dan van de zoo genaamde ordentelijke mans kinderen, die bij haar het naaijen leerden. — Deze kinderen waren dus meest altijd min of meer van geld voorzien, en bragten daarom ook doorgaans het een of ander ſnoepgoed met zich op naaijen. Daar nu onze WILHELMINA, om de reeds te voren gemelde reden, dit niet

niet had, en dus ook niet met de anderen mee doen kon, zoo moest zij daarom zeer veel uitſtaan; te meer nog, daar zij volgens het beding harer moeder geene boodſchappen doen mogt, en kreeg daarom wel haast den naam van *kale madam*, en meer dergelijken. Hoe hard haar dit vallen moest, is ligt te denken; daar zij toch wist, dat hare Ouders het juist zoo ſchraal niet hadden, en haar dus ook wel ſomtijds het een of ander konden medegeven. — Meermalen had zij het reeds gewaagd, aan hare moeder te vertellen, wat er dien aangaande op naaijen al omging, en hoe veel zij daarom verdragen moest; zoo dat zij dan ook wel ſomtijds om het een of ander vroeg, dat haar evenwel telkens rond uit geweigerd werd. Zelfs was hare moeder in dat ſtuk zoo ontoegeeflijk, dat als zij al bij geval het een of ander kreeg of opgeſpaard had, om het mede naar den winkel te nemen, zij het haar weder af nam, en maar volſtrekt niet gedogen wilde, dat zij iets, hoe gering het dan ook zijn mogt, met zich mede nam. — Vele moeders zullen mogelijk hier denken, dat deze al te groote geſtrengheid zekere ſoort van eigenzinnigheid, of ten minſten eene overdrevene naauwgezetheid van WILHELMINAAS moeder geweest is, maar dan bedriegen zij zich.

„ De voornaamſte hoedanigheid" — zeide zij altijd: — „ ter bevordering van tijdelijke gelukzaligheid in de zamenleving, en vooral in den huwelijken ſtaat, beſtaat aan den kant der vrouwen, hoofdzakelijk in verdraagzaamheid, onderge-

geſchiktheid en het behoorlijk onderdrukken en vermeesteren harer driften en begeerlijkheden; er is dus geene betere gelegenheid dan deze te vinden, om de kinderen vroegtijdig aan deze deugden te gewennen, en hun dezelve eigen te maken. Daarom zegt ook het ſpreekwoord: *De gewoonte is eene tweede natuur.* Naderhand zal WILHELMINA het mij dank wijten en zeer verheugd zijn, dat ik haar zoo kort gehouden heb" — en dergelijke redeneringen meer. Ook had zij hiermede nog ten doel om te onderzoeken, in hoever hare dochter voor verleiding vatbaar of daartegen beſtand zoude zijn; om alsdan gelegenheid te hebben, haar daar voor te waarſchuwen, en met een te leeren, hoe zij zich in voorkomende gevallen daar voor te wachten hadde, daar dit doorgaans het grootſte ſtruikelblok is, dat der vrouwen in den weg ligt. Het duurde ook niet lang, of zij kreeg hiertoe de ſchoonſte gelegenheid, waarvan zich het geval omtrent op deze wijze toedroeg. WELMAN, zich eens, op eenen zondag achtermiddag na kerktijd, wanneer het ſlechte weer hem belette, volgens gewoonte met zijne vrouw en kinderen eene wandeling te doen, in het lezen van een der werken der *Maatſchappij: Tot Nut van 't Algemeen* vermakende, kwam WILHELMINA eensklaps de deur invliegen, viel hem om den hals en riep al ſnikkende: — „Ach, Vaderlief! help mij toch! Moeder is zoo boos op mij, en heeft zulk een donker gezigt op mij gezet, als ik nooit meer van haar gezien heb." — En hield hem daarbij zoo ſtijf in hare armen geſloten, dat hij haar bijna niet los kon krijgen.

Digitized by Google

„ Uwe lieve moeder" — gaf hij haar ten antwoord. — „ heeft dan zeker ook zeer gewigtige reden gehad, om u zoo donker aan te zien; en wie weet, of gij het niet zoo erg gemaakt hebt, dat zij u bovendien ook nog braaf bekeven heeft?" —

„ Bekeven heeft mij moeder juist niet, maar zij zette zulk een paar ernstige oogen tegen mij op, dat ik beefde als een riet; en toen zij dat zag, grilde zij mij aan, en riep mij met zulk eene verfmadende item toe: — „ WILHELMINA, WIL-„ HELMINA! — Wel foei! dat had ik nooit „ van u gedacht." „ — Ach, lieve vader! toen werd ik zoo bang, dat ik het niet langer meer uithouden kon en van fchrik weg liep. — Ach! help mij toch, Vaderlief! — help mij toch, moeder weder goed op mij maken! — O, ik ben zoo bedroefd, dat ik niet weet, waar ik het zoeken zal."

„ Indien gij moeder zoo ontzaggelijk boos gemaakt hebt, dan hebt gij zeker groote reden om bedroefd te zijn; want gij weet, hoe Moeder u bemint, en als zij zoo boos op u geworden is, dan moet gij het zeker erg verbruid hebben. — Vertel mij dan toch eens, wat er voorgevallen is". —

„ Ach, Vaderlief! ik zal het u alles zeggen; maar zult gij dan niet ook boos op mij worden?" —

„ Het kon er naar wezen! — maar neen, ik vertrouw toch van mijne lieve WILLEMIJNTJE, dat zij het zoo erg niet gemaakt zal hebben, of het zal kunnen vergeven worden. — Kom, zeg het mij maar. "

„ Och

„ Och lieve, beste Vader! — Gij weet immers wel, dat ik reeds dikwijls verteld heb, hoe dat de andere meisjes, die bij mij op naaijen gaan, altijd zoo veel lekkers hebben, en hoe zij mij dan gedurig plagen, om dat ik niet ook ſomtijds wat heb, en mij dan voor *kale madam* uitſchelden; doch dat kon mij alles nog niet deren, om dat het mij weinig verſcheelde, of ik ook wat had of niet, en nog veel minder dat zij mij uitſcholden; want die mij uitſcholden, waren zeker niet rijker dan ik; — maar verleden vroeg GRIETJE mij eens, hoe het dan toch kwam, dat ik niet ook ſomtijds het een of ander had om toe te leggen. Toen ſchoot LEENTJE ſchielijk toe en zeide: — „ Ja, ja, zij krijgt ook wel altijd „ wat meê; maar dan eet zij het onderweg ſtil „ op, om dat zij bang is, dat men haar iets af- „ vragen zal." — „ Daar dit nu niet waar was, zoo als gij zelf wel weet, lieve Vader! zoo wilde ik er ook den naam niet van hebben, en zeide toen zonder erg, dat Moeder mij nooit iets geeft, en ook volſtrekt niet hebben zou willen, dat ik iets mede naar naaijen nam, en het mij zelfs weder afneemt, als ik bij geval iets opgeſpaard heb. — „ Nu, dan is uwe moeder eene „ *regte gierige!*" — „ riep zij toen hard op, zoo dat het alle de anderen hooren konden, die er dan ook hartig over begonnen te lagchen, en van dien tijd af ook altijd bij de minſte gelegenheid mijne lieve moeder daarvoor uitſchelden; dat mij dan zoo bitter zeer doet en zoo hard valt, dat ik liever een klap in het gezigt wilde hebben".

Digitized by Google

„ Maar waarom" — vroeg WEEMAN? — „ hebt gij het dan niet aan de naaivrouw gezegd en haar verzocht, om het in het vervolg te willen beletten?" —

„ Dat heb ik meer dan eens gedaan, Vaderlief! — Maar dan was het altijd: — „ Kom, kom! „ laat mij met die kinderachtigheid met vrede; „ ik heb meer te doen, dan mij met zulke mal- „ ligheid op te houden." — „ Dat was alles wat ik verwerven kon; en aan Moeder durfde ik ook niet klagen, om dat zij nooit hebben wilde, dat ik iets vertelde, van hetgeen bij ons op den winkel voorgevallen is. De eenigste troost, dien ik toen had, was, de andere meisjes zoo veel ik kon te vriend te houden en zoo min mogelijk gelegenheid te geven, van mij of mijne lieve Moeder te kunnen uitschelden. — Nu gebeurde het verleden eens, dat wij van iemand een zijde japon te vermaken kregen, waar van een kleedje voor een meisje gemaakt moest worden. Toen het nu klaar was, bragten het twee van onze naaimeisjes thuis; maar in plaats dat zij de overgeschotene lappen daar bij zouden overgegeven hebben, zoo stopten zij die weg, en zeiden tegen de eigenaresse, toen die er naar vroeg: dat zij ze zeker onderweg moesten verloren hebben, om dat zij in de mand geweest waren, toen zij van huis gingen, en er dezelve nu niet meer in vonden. Zoodra zij nu weder thuis kwamen, vertelden zij ons den grap, en zeiden, dat de mevrouw in 't eerst wel wat aanging, doch dat op het laatst weder alles goed afliep; zoo dat toen de lappen prijs waren, en onder 'elkander ver-

verdeeld werden. — Toen ik nu gisteren mijn aandeel van die lappen thuis gebragt had, borg ik ze bij mijn ander ſpeelgoed; en daar wij nu van middag om het ſlechte weêr niet uitgegaan waren en mij de tijd wat lang viel, zoo kreeg ik ze voor den dag en vroeg moeder om raad, wat ik er best van maken zou kunnen. — Moeder vroeg mij ten eerſten, waar ik die lappen van daan had, en hoe ik er aan kwam? Ik vertelde haar toen het geval, zoo als ik dat nu aan u gedaan heb; waarover Moeder zoo boos werd, dat zij mij geheel ontſteld toeriep: — „ WILLEMIJNTJE, WILLEMIJNTJE! wat gaat „ gij beginnen? — had ik ooit kunnen denken, „ dat gij in bedrog en dieverij behagen zoudt „ ſcheppen en er zelfs ook deel aan nemen! — „ En durft gij dat nog een grap noemen? — „ WILLEMIJNTJE, WILLEMIJNTJE! — „ wat komt mij over?" — „ Waarover ik zoo ontſtelde, dat mij de lappen uit de hand vielen en ik in aller ijl hier heen kwam loopen, om u te verzoeken, mij weder met Moeder te verzoenen; want nu eerst viel mij in, dat het gansch geen grap, maar wel degelijk ſtelen was."

„ Wel zoo, WILLEMIJNTJE! wel zoo!" — zeide WELMAN, toen zij met vertellen gedaan had, en hem met beide armen om den hals vast hield: — „ dan heeft moeder waarlijk ook geen ongelijk dat zij boos op u is: en zij zou denkelijk, en niet zonder reden, ook boos op mij worden, als ik voor u ging ſpreken. — Wel foei, WILLEMIJNTJE! — hoe hebt gij het durven doen? — Wel dat had ik nooit van u gedacht." —

„ Ja, maar Vader! ik heb niet meê gedaan! ik heb de lappen immers niet helpen ſtelen." —

„ Zoo, zoo? — Maar gij hebt dan toch helpen helen, en uw aandeel van het geſtolene getrokken! — Of weet gij dan niet, zoo als het ſpreekwoord zegt: *de heler is zoo goed als de ſteler.* — En wat het ergſte nog van allen is; gij hebt, zoo als ik uit uw eigen verhaal opmaken kan, zelfs nog wel behagen genomen in het ſtelen van andermans goed."

„ Ach, Vaderlief! — vergeef het mij nu nog maar deze eene keer! ik zal het van al mijn leven niet weder doen!"

„ Nu, hoor eens meisje! ik zal u een goeden raad geven, om te maken dat moeder en ik het u voor deze keer vergeven en weder goed op u worden; en dat beſtaat in niet meer noch minder, dan dat gij heen gaat en de lappen wederom geeft — niet aan het meisje, dat dezelve ontvreemd heeft; maar aan de naaivrouw zelve, en haar met een vertelt, hoe gij er aan gekomen zijt; dan heeft zij mogelijk gelegenheid, de overigen ook nog in handen te krijgen en ze aan de regte eigenares wederom te geven. — Hebt gij dan niet kunnen bezeffen, dat door het ontvreemden, of laat ik liever zeggen ſtelen, van die lappen, een dubbeld kwaad begaan is? — Want niet alleen, dat daardoor aan de regte eigenares haar goed ontnomen is; maar door zulk een geval kon het ook zeer ligt gebeuren, dat uwe naaivrouw een klant kwijt raakte, en dan hadt gij niet alleen de lappen, maar ook bovendien nog aan uwe naaivrouw een gedeelte van

haar

haar dagelijksch brood helpen ontstelen; daar het in tegendeel uw pligt is, haar zoo veel mogelijk te bevoordeelen, om daardoor gedeeltelijk de moeite te helpen vergoeden, die zij moet aanwenden, om u het naaijen te leeren; daar de betaling, die zij daar voor geniet, waarlijk niet half toereikende is, om haar behoorlijk schadeloos te stellen".

WILHELMINA had, uit gevoel van schaamte, niet veel zin in deze boodschap, en was bovendien ook bang, dat de andere naaimeisjes, en voornal GRIETJE, alsdan nog veel boozer op haar worden, en haar dus in het vervolg ook nog veel meer plagen zouden. Hare moeder zag dit ook wel in, en gebood daarom aan WILHELMINA, dat zij den volgenden morgen, als naar gewoonte, naar naaijen gaan zoude en aan niemand laten blijken, dat zij noch iemand anders iets van de lappenhistorie wist.

Na dat nu WILHELMINA den volgenden morgen omtrent een uur of anderhalf op naaijen geweest was, kwam hare Moeder met het bundeltje lappen, bij haar aan den winkel, en zeide tegen de naaivrouw, dat zij die bij het speelgoed van hare dochter gevonden had, en wenschte dus gaarne te weten, of zij die aan WILHELMINA gegeven had. De naaivrouw herkende die lappen ten eersten, en vroeg daarom zeer verwonderd aan WILHELMINA, hoe zij er aan gekomen was? In 't eerst durfde zij er niet voor uitkomen; doch op nader en ernstig aandringen, zeide zij eindelijk, dat zij ze van GRIETJE gekregen had.

Offchoon nu GRIETJE in 't eerst volſtrekt niet bekennen wilde, en ondeugend genoeg was, de ſchuld geheel en alleen op WILHELMINA te ſchuiven, zoo moest zij er eindelijk toch toekomen, om dat de naaivrouw zelve wel wist, dat het onmogelijk iemand anders dan zij gedaan kon hebben, daar zij, toen GRIETJE het goed thuis zou brengen, haar die zelve in de hand gegeven en daarbij aanbevolen had, toch vooral zorg te dragen, om ze niet te verliezen; waarbij dan eindelijk ook nog de getuigenis der andere meisjes kwam; en gelijk het ſpreekwoord zegt: *als de kok en bottelier zamen kijven, dan weet men eerst regt, waar de boter gebleven is*, zoo ging het in dit geval ook, en alle de andere ſchelmſtukken, die van tijd tot tijd door de eene en de andere, bedreven waren, kwamen nu eindelijk door dit geval ook allen aan den dag.

GRIETJE thans ook van ſommigen harer kameraden beſchuldigd wordende, die bij andere gelegenheden eveneens gehandeld hadden, verweet daarom aan deze ook alles, wat zij daar van wist, het geen ten laatſten op eene algemeene over en weder beſchuldiging afliep. — Zoo verweet b. v. de eene aan de andere, dat zij thuis ſtil de duiten weg nam en lekkers daarvoor kocht; — de andere weder aan deze, dat zij van haar ſpeelgoed verkwanzeld had, om toch ook wat meê te kunnen brengen; — eene derde had een gedeelte van het geld voor de pot terug gehouden, om er ſnoepgoed voor te koopen; — eene vierde was weder op eene andere, niet minder onbehoorlijke wijze, aan geld gekomen; zoo dat meest alle van diegenen, die doorgaans zoo veel

veel lekkers hadden, op de eene of andere onbetamelijke wijze daaraan gekomen waren.

„ Zie daar, lieve WILHELMINA"! — zeide de moeder tegen haar, zoodra zij met haar beiden alleen waren: —" gij hebt zoo dikwijls geklaagd, om dat gij niet even zoo wel als de anderen wat lekkers mede op naaijen konde brengen; maar hebt gij nu gehoord, hoe zij er doorgaans aan gekomen zijn? — Men heeft u daarom geplaagd en uitgescholden, ja zelfs is men zoo ver gekomen, om het mij ook te doen en mij gierig te noemen, om dat ik zorg droeg, dat gij niet ook even zoo onherstelbaar bedorven zoudt worden. — Ik wist wel, of ten minsten ik kon het wel gissen, dat de meesten, niet altijd even eerlijk, aan het geen zij gedurig medebragten, gekomen waren: doch om dat ik wel begrijpen kon, dat het een of ander geval alles aan den dag brengen en mij dan gelegenheid geven zoude, om u niet alleen met woorden, maar ook met daden te kunnen overtuigen, zoo heb ik u mijn vermoeden nooit willen zeggen; want slechte daden komen altijd, het zij vroeg of laat, aan den dag, en dan dacht ik, zal het tijd genoeg zijn. — Wat zegt gij nu van het voorgevallene? — Hebt gij nu nog spijt daarover, dat ik nooit heb willen toestaan, dat gij iets met u op naaijen zoudt medenemen? en zult gij mij in 't vervolg dan ook weder plagen, om iets te hebben? — Zeg, lieve WILHELMINA?" —

WILHELMINA vloog hare moeder uit dankbare blijdschap om den hals, om dat zij haar voor zulk eene schande, als de anderen overgekomen was, bewaard had, en erkende met kinderlijke dankbaarheid en liefde, onder het storten

van vreugdetranen, de liefdadige zorg harer ouderen, en in het bijzonder van hare verſtandige moeder. —

De voor eenigen tijd voorgevallene *lappenhistorie*, had op den naaiwinkel van WILHELMINA eene groote verandering teweeg gebragt. — GRIETJE, die meermalen zulke grappen, zoo als zij het noemde, gemaakt, en daardoor ook menigmaal ongenoegen en twist geſticht had, raakte nu van den winkel af; anderen, die ſomtijds, even als WILHELMINA in dit laatſte geval, zonder erg medegeſleept waren, erkenden hare dwaling, en WILHELMINA, die nu door een ſprekend voorbeeld had leeren inzien, dat het noch uit gierigheid, noch uit eigenzinnigheid geweest was, dat hare moeder haar nooit iets had willen medegeven, en in tegendeel volkomen overtuigd was, dat als men de kinderen uit apenliefde aan dat eeuwigdurend verfoeijelijke ſnoepen gewent, men hen daardoor zoodanig aan deze ondeugd vast maakt, dat zij naderhand, zelfs bij meer gevorderde jaren, bijna geen oogenblik zijn kunnen, zondet iets te moeten ſnoepen, en alles aanwenden, om aan dezen ſchadelijken hartstogt te kunnen voldoen; en als zij dan niets op eene betamelijke wijze krijgen kunnen, dat zij dan maar alles voor de hand wegnemen, dat zij grijpen of vangen kunnen, en ten laatſten volſlagene dieven worden; WILHELMINA, zeg ik, was zeer verheugd, dat het voorgevallene deze wending genomen had. Want daar nu GRIETJE, die haar altijd het

het meest geplaagd en tot ondeugd te verleiden gezocht had, van den winkel af was, had zij ook van dien kant niets meer te verdragen, en maakte zelfs met eenigen harer kameraadjes, die nu even als zij wijzer geworden waren, vriendſchap, offchoon die haar te voren ook wel eens, doch meestal door opſtoken van GRIETJE, geplaagd en uitgeſcholden hadden, en voleinde dus haren verderen leertijd vergenoegd en wel te vreden; wanneer zij, tot blijdſchap van zich zelve, tot vreugd harer ouderen, maar daarentegen weder tot leedwezen van de naaivrouw, kort na het voleinden van haar vijftiende jaar, van het naaijen afkwam.

Reeds op den laatſten verjaardag had WILHELMINAAS moeder haar bekend gemaakt; dat zij thans, zoowel wegens den loop der natuur, als ook wegens de daar uit voortvloeijende burgerlijke wetten, niet wel meer als kind, maar veel meer als *vrijſter* of huwbare dochter kon aangemerkt en behandeld worden; zoo dat zij nu ook van langzamerhand moest beginnen de kinderſchoenen af te leggen en zich tot ernſtiger dingen voorbereiden; want dat zij, zoo wel als vader, beſloten hadden, haar van den dag af, dat zij het afſcheid op het naaijen gegeven zou hebben, niet langer meer als kind, maar als een degelijk volkomen vrouwsperſoon te behandelen.

Eindelijk verſcheen deze gewenschte dag, en na dat WILHELMINA den volgenden morgen behoorlijk van de vermoeidheid van dien dag uitgerust had, ſprak hare moeder haar op deze wijze aan:

„ Lieve WILHELMINA! thans zijt gij tot die

die jaren gevorderd, waarin gij om ernſtiger dingen moet beginnen te denken, dan gij tot dus ver om handen gehad hebt. 't Is waar, en daar durf ik roem op dragen, gij bezit, naar uwe jaren gerekend, reeds zoo veel bekwaamheid, dat gij mogelijk honderd anderen van uwen ouderdom beſchaamd zoudt maken, en zijt in meest alle vrouwelijke bezigheden zoo ver gevorderd, dat gij door een weinig oefening en toenemend verſtand, in weinig tijds, aan uwe beſtemming zult kunnen voldoen. — Aan onderrigting in Godsdienst en Zedekunde hebben uw vader en ik het u niet laten ontbreken, daar wij ons altijd bevlijtigd hebben u aan te ſporen, om met een edelen naarijver naar het heerlijk doel te ſtreven, op welks bereiking een niet geringe prijs geſteld is; maar dit alles, is in onze dagen alleen niet toereikend genoeg om behoorlijk door de wereld te komen: er is nog meer in acht te nemen. Behalve de voorſchriften van Godsdienst en Zedekunde, heeft de welvoegelijkheid ook nog andere wetten vastgeſteld, die men, zonder zijn tijdelijk welzijn te verwaarloozen, niet wel verzuimen mag; om dat de misſlagen, die daartegen aanloopen, de waarde van onze overige goede hoedanigheden, in de oogen van anderen, niet weinig verminderen, en ons zelfs ſomtijds alle hoop op gunſtige vooruitzigten benemen. Het is dus van het grootſte aanbelang, zich met alle deze wetten en gebruikelijkheden, die ons de welvoegelijkheid voorſchrijft, bekend te maken, zich daarin te oefenen en zich dezelve zoo veel doenlijk eigen te maken".

„ Om nu hierin wel te ſlagen, heeft men op ver-

verſcheidene zaken te letten, doch op niets meer, dan op de *zindelijkheid*. Deze is het grootſte ſieraad van den mensch, en vooral van de vrouwen. Niet alleen dat alles wat het ligchaam beſmet en afzigtelijk maakt, nadeelig voor de gezondheid is, om dat alle onreinigheid de zweetgaten verſtopt en daardoor de zoo hoog noodige uitwaseming belet; waartoe vuil linnengoed en morſige kleederen niet weinig toebrengen, en bovendien nog walgelijk voor het gezigt en vies voor den reuk zijn; maar ons ook gehaat en verachtelijk voor anderen maakt. Het is een zeker kenmerk dat men zich zelven weinig bemint, wanneer men niet zindelijk op zijn eigen lijf is, en het kan genoegzaam als eene uitdaging aangemerkt worden, om ons door anderen te doen haten en verachten; want het zou immers de grootſte ongerijmdheid van de wereld zijn, te willen hebben, dat ons anderen zouden beminnen en hoogachten, als wij ons zelven verachten, en onbeſchaamd genoeg zijn, afſchuw en walging in hun te verwekken. — Zindelijkheid eischt orde. En mogelijk dat wij de vuile en onzindelijke menſchen ook daarom haten, om dat wij met genoegzame zekerheid kunnen vaſtſtellen, dat in al hun doen en laten geene geregelde orde te vinden is".

„ Eveneens is het ook met de *kleeding* en den *opſchik* gelegen; hierin ſlordig en achteloos te zijn, verraadt niet minder gebrek aan goede orde, en minachting zoo voor zich zelven als voor anderen, waaraan men zich zoodanig vertoont. Voor ieder, en vooral voor een meisje dat zich zelven bemint, kan het onmogelijk onverſchillig zijn, of

zij

zij anderen bevalt of mishaagt. Wilt gij dus, voor zoo ver kleeding en opſchik betreft, niet tegen de wetten en voorſchriften der *welvoegelijkheid* zondigen, zoo moet gij vooral zorg dragen, u altijd *ordelijk*, *net*, *zindelijk* en met *ſmaak* te kleeden, zonder evenwel boven uwen ſtaat uit te halen of u aan al te groote pronkzucht over te geven. — *Ordelijkheid in kleeding* beſtaat niet alleen in het onberispelijke, zoo dat zij niet ſchaamteloos noch boven uwen ſtaat zij; maar ook, dat hetgeen gij aan hebt, niet ſlordig noch wanvoegelijk aan het lijf hange en integendeel *net*, *zindelijk* en *in behoorlijke orde* daaraan zitte; om daar door een ieder, zoo al niet ten eerſten te behagen, ten minſten niet tegen u voor in te nemen. — *Smaak in kleeding*, is het geen men doorgaans *mode* noemt; deze moet men zoo veel doenlijk volgen, zonder nogtans altijd de eerſte te willen zijn; want altoos bij het oude te blijven, is even zoo onverſtandig, als gedurig alle nieuwe ſnufjes op te volgen. In beide gevallen zal men u eene zottin noemen".

„ Uw *gedrag* in de verkeering met anderen zal uwe oplettendheid niet minder vereiſchen, dan de zindelijkheid en kleeding. *Onbeſchaamdheid*, *opvliegendheid*, *lompheid*, *ſnapachtigheid* en *losheid* in taal en gebaarden, zijn hetgene doorgaans het vrouwelijk geſlacht het meest ontſiert; daar de tegenovergeſtelde deugden van *zedigheid*, *zachtzinnigheid*, *beſcheidenheid*, *ingetogenheid* en *een goed oordeel*, hetzelve bijna vergoden; om dat deze hoedanigheden maar zeer zelden te gelijk bij elkander gevonden worden. — Welk verſtandig mansperſoon zal geen behagen in eene vrouw vin-

vinden en haar niet beminnelijk noemen, al ware het ook, dat zij van het vergankelijke ſchoon ten eenenmaal misgedeeld ware, wanneer hij in haar een onbeſmet ſtandvastig gevoel voor al wat zedelijk goed is, gewaar wordt; wanneer hij bevindt, dat zij in alle hare gebaarden, woorden en daden alles vermijdt, wat maar eenigzins tegen onſchuld en deugd ſtrijdig is; wanneer hij haar altijd wel opgeruimd en in eenen goeden luim vindt, zonder dat *drijten* of *beleedigingen* haar daarvan afbrengen kunnen; — wanneer zij, het zij dan verdiend of onverdiend, niet boven anderen zoekt uit te munten, en zelfs zoo beſcheiden is, geene gevoeligheid te laten blijken, al ware het ook, dat hare wezenlijke waarde ſomtijds miskend werd; — wanneer hij in haar die *ongedwongene bevalligheid*, zoowel in gang en houding als gelaatstrekken ontdekt, die tuſſchen *lompheid* en *gemaaktheid* den waren middelweg houdt; — wanneer hij eindelijk in alle hare *geſprekken*, niet alleen eene goede en zuivere uitſpraak, maar ook te gelijk een goed oordeel, zonder de minſte praatzucht of onbeſchaamde dubbelzinnige uitdrukkingen ontdekt. Niets wordt in de vrouwen meer gelaakt, dan dat gedurig en onophoudelijk ſnappen, vooral wanneer hetzelve verzeld gaat van lage en gemeene uitdrukkingen, en daarbij veeltijds bijna onverſtaanbaar is, wegens de menigvuldige misſlagen tegen de regelmatigheid der tale. Wilt gij u dus in de verkeering niet belagchelijk of gehaat, maar in tegendeel bemind en aangenaam maken, dan moet gij u altijd, zoo lang de welvoegelijkheid zulks gedoogt, buiten het geſprek houden; doch

doch kunt gij er niet langer meer buiten, en de welvoegelijkheid dwingt u, mede deel aan het onderhoud te nemen, dan moet gij niet meer ſpreken dan noodig is, en vooral zoo weinig mogelijk van u zelve, vooral niet over dingen, waarvan gij geene, of ten minſte zeer weinig kennis hebt, of die aan uwe jaren, ſtaat of kunne niet wel voegen. Eene zachte welluidende ſtem, die tevens hoorbaar en duidelijk genoeg is, maakt het onderhoud der vrouwen aangenaam; daar in tegendeel het harde ſchreeuwen en een gedurig lagchen haar beſpottelijk en gehaat maken; nog minder past het, in gezelſchappen iets in het oor te fluisteren, of eene vreemde taal te ſpreken, die men vooraf weet, of ten minſte vermoeden kan, dat anderen niet verſtaan. Ook moet gij uwe woorden altijd ſchikken naar den ſtaat der genen, waarmede gij ſpreekt; nimmer iemand in de rede vallen of tegenſpreken; en zoo de omſtandigheden het al mogten vereiſchen, dan moet gij het met zachtheid, omzigtigheid en beſcheidenheid doen, en u altijd zorgvuldig wachten voor beleedigende of ſtekelige uitdrukkingen, pogchen, ſchimpen, liegen, achterklap of eenige andere ſoort van kwaadſprekendheid".

„ Er zijn nog veel meer dergelijke bepalingen, die de *welvoegelijkheid* ons voorſchrijft, doch die ik thans ſtilzwijgend voorbij zal gaan, daar die van zelve wel in 't oog loopen en door opmerkzaamheid gemakkelijk uit de zoo even aangehaalden afgeleid kunnen worden; daar ik thans nog eenige andere zaken van meer gewigt met u te verhandelen heb, die gij u vooral moet zoeken eigen te maken, om niet onvoorbereid in den eer-

waar-

waardigen ſtand van Echtgenoote en Moeder te treden, als gij eenmaal zoo gelukkig zijt deze beſtemming der vrouwen te bereiken. En waarom zou zich ook een deugdzaam meisje niet op eene betamelijke wijze mogen beijveren, om eenmaal tot dien ſtand te geraken, daar toch *Echtgenoote* en Moeder te zijn, het laatſte doel haarer eigenlijke beſtemming is? — Het is geene ſchande voor een meisje, naar het bezit eens mans te ſtreven; maar het is ſchande daarom te denken, zoo lang men zich zelve nog onbekwaam vindt, in alle deelen aan de pligten eener huismoeder te kunnen voldoen. Het is wel de pligt des mans, onderhoud voor het huishouden te bezorgen en de zijnen behoorlijk te beſchermen en te leiden; maar het is der vrouwen pligt, zich deze verzorging en beſcherming, door een liefderijk gedrag, geregelde ſpaarzaamheid, betamelijke zuinigheid en behoorlijke verzorging van het huisgezin, waardig te maken; waartoe zij evenwel volſtrekt onbekwaam is, wanneer zij de zoo genaamde vrouwelijke bezigheden niet volkomen verſtaat, daar dezelve in een geregeld huishouden alleen aan hare zorgen en beſturing aanbevolen zijn. Een verſtandig man zal zeker in het verkiezen zijner vrouw vooral daarop zien; en het is daarom een der gewigtigſte pligten der ouders en vooral der moeders, hare dochters in deze onmisbare bezigheden wel en behoorlijk te onderwijzen".

„ De allergewigtigſte en noodzakelijkſte bezigheid der vrouwen beſtaat in het behoorlijk bereiden en klaarmaken der ſpijzen; ſpaarzaamheid, gezondheid en ſmaak, zijn de hoofdvereischten,

die men daarbij waarnemen moet: want als men geen geld behoeft te ontzien, dan is het gemakkelijk, goede en ſmakelijke ſpijzen te bereiden; maar bij burgerlieden zijn de uitgaven doorgaans naauw bepaald, en beſtaat dus bij hen in dezen de voornaamſte kunst, om met weinig kosten, voedzame, gezonde en ſmakelijke ſpijzen te bereiden".

„ Op de keuken volgt de bezorging der bedekking. Hierdoor verſtaat men niet alleen de behoorlijke kleeding en het linnengoed, maar ook al wat men verder tot verſchooning, ligging, enz. noodig heeft. De vrouwen moeten dus niet alleen van dit alles behoorlijk kennis hebben, maar zij dienen ook alles zelve te kunnen vervaardigen, veranderen of verſtellen als het noodig is, en daarom niet onervaren te zijn in het linnen- en wollen-naaijen, breijen, ſtoppen, verſtellen, merken, wasch op doen, ſtrijken, perſen, mangelen, enz".

„ Daar nu alle deze kundigheden niet beter verkregen worden dan door het mondeling onderwijs, gepaard met daarbij gevoegde voorbeelden en geſtadige oefening, zoo zal ik ook geenszins in gebreke blijven, u daarin behoorlijk te onderwijzen, daar ik van uwe bereidwilligheid, om ook het uwe daaraan toe te brengen, volkomen overtuigd ben. Ook beveel ik u ten ſterkſten aan, het nu onlangs door de Maatſchappij: *Tot Nut van 't Algemeen*, uitgegevene *Huishoudkundig handboekje voor de huismoeders*, niet alleen met oplettendheid door te lezen, maar ook van tijd tot tijd te raadplegen, om u daardoor in deze noodzakelijke kunst, zoo veel mogelijk, te oefenen en te volmaken".

„ Streef

„ Streef dus altoos, dierbare WILHELMINA! met eenen edelen naijver, naar die vereerenswaardige beſtemming, naar welke het doel aller vrouwen, reeds van de geboorte af, gerigt is: een doel, voor welks bereik eene niet geringe belooning — *de tijdelijke en eeuwige gelukzaligheid* — beſteind is. — Denk dus altoos ernſtig aan deze onwaardeerbare belooning, en vergelijk haar met de daar tegenover geſtelde kwelling en knaging van het geweten, wanneer men, bij eigen bewustzijn, de dagen zijner jeugd niet wel beſteed en zijnen pligt verwaarloosd te hebben, in dringende omſtandigheden vervalt en door gebrek gekweld wordt". —

„ O! hoe vergenoegd en ongemerkt rollen onze dagen heen, wanneer men in eenen gelukkigen Echt leven, en zijnen verderen leeftijd zonder zelfsverwijt daarin ſlijten mag! — Reeds meer dan achttien jaren zijn er verſtreken, dat ik met uwen vader verbonden ben, en nog is het mij heden, als of wij eerst gisteren vereenigd waren! Hoe ſchielijk zijn niet deze *dagen van aardſche gelukzaligheid* daarheen gevlogen! — en hoe ſchielijk zullen niet ook de uwe daarheen ſnellen, wanneer gij mijne voetſtappen volgen en mijnen welmeenenden raad in acht nemen zult! — Denk altoos aan hetgene ik u thans zeg, ook dan, wanneer ik eens niet meer zijn zal, en den tol der natuur betaald zal hebben. — Volg altoos mijne welmeenende leſſen en vermaningen op, en dan zult gij ook altoos gelukkig zijn!" —

Hier zonk de dochter ſprakeloos in de armen harer moeder, en tranen van dankbare en hartelijke liefde rolden over beider wangen. —

TWEEDE AFDEELING.

WILHELMINA ALS HUWBARE DOCHTER.

WILHELMINA's nieuwe bezigheden waren thans, in plaats van naar ſchool of op naaijen te gaan, voor het grootſte gedeelte, het helpen bezorgen der keuken en verdere huisſelijke verrigtingen; waarvan zij reeds zeer veel kennis bezat, zonder het zelve eens geweten te hebben, daar zij nooit te voren op het denkbeeld gekomen was, dat de wijze van ſpelen, zoo als zij dat altijd onder het beſtuur harer moeder gedaan had, juist daarheen gerigt was, dat zij daardoor, al ſpelende, tot meer ernſtiger, en voor het vrouwelijke geſlacht onontberelijke bezigheden, als van zelve opgeleid moest worden. Er viel dus in dat vak bijna niets meer voor haar te leeren, dan alleen de reeds opgezamelde kundigheden op het werkdadige toe te paſſen, het kinderſpel in de bezigheden der volwasſenen — en de kleine in eene grootere maat over te brengen. Dit kostte haar dan ook zeer weinig moeite, daar zij geleid werd door eene moeder, die door onderwijs en voorbeelden zamen te voegen, haar dit gedeelte der vrouwelijke pligten, waartoe de wijze Schepper het vrouwelijke geſlacht hoofdzakelijk alleen ſchijnt beſtemd

te

te hebben, zoo eigen en te gelijk zoo aangenaam wist te maken, dat zij derzelver vervulling veeleer als natuureigene voorregten aan hare kunne verbonden, dan wel als pligten beſchouwde. Onder deze aanleiding verwierf zij dan ook, in minder dan een jaar, zoo wel in de kookkunst als verdere huiſelijke bezigheden, zulk eene vaardigheid, dat zij toen reeds in ſtaat was het huishouden geheel alleen, en bijna zoo goed als hare moeder zelve, waar te nemen, en haar daardoor ook zoodanig aan de hand te komen, dat deze in 't vervolg haren tijd bijna geheel aan de verzorging en opvoeding harer nog kleinere kinderen beſteden konde.

Deze gedurige bezigheden waren ook oorzaak, dat WILHELMINA ſlechts zeer zelden in den kring van zulke meisjes kwam, die, door onophoudelijk voorgeprate vleijerijen der mannen, zoo menigvuldige verwarde denkbeelden opvatten, dat zij zich daardoor als wonderwerken der ſchepping beſchouwen, en zich door zulke zoete, hoewel ijdele, droomen zoodanig laten wegſlepen, dat zij ten laatſten tot niets goeds meer te gebruiken, en veel meer tot last dan tot gerijf van het huishouden zijn. Maar des te meer verkeerde zij met zulke, die, even als zij, van jongs af tot werken en wezenlijke bezigheden opgeleid waren.

Onder dezelve waren de voornaamſten hare drie nichten, de dochters van REINHARD, den vollen broeder van WILHELMINA's moeder, een braaf en verſtandig burgerman, die van jongs af hare gewone en bijna eenigſte ſpeelmakkertjes geweest waren, en omtrent dezelfde opvoeding als zij ge-

noten hadden. WILHELMINA en deze drie zusters, hare nichten, KAATJE, BETJE en LEENTJE, hielden daarom ook zeer veel van elkander, en waren ook altijd bij elkander, wanneer zij 't maar eenigzins ſchikken konden; dat evenwel meer des winters dan bij zomerdag plaats had: want gedurende den zomer had elk van haar zoo veel om handen, dat er bijna zelden anders dan des zondags eenige uurtjes overſchoten, en dan nog niet altijd, om dat zij dan altoos, als het mooi weer was, met hare Ouders naar buiten gingen wandelen. Des winters evenwel waren zij zeker altijd des zondags, en ſomtijds ook nog wel verſcheidene avonden in de week, bij elkander. — In de week zaten zij bij elkander te werken; de eene had dan wat te breijen, de andere zat te naaijen, eene derde kouſen te ſtoppen, enz. altijd hadden zij het een of ander van dien aard om handen en zaten nooit ledig. En daar zij nu allen zeer leergierig en daarbij zeer groote liefhebſters van lezen waren, en evenwel niet gaarne veel daarmede verzuimen wilden, zoo hadden zij onder elkander afgeſproken, dat zoo dikwijls zij bij elkander waren, eene uit den hoop, beurt om beurt, uit het een of ander goed boek hard op zou voorlezen. Hiertoe gebruikten zij meestal de werkjes der Maatſchappij: *Tot Nut van 't Algemeen*, het *Groninger Weekblad*, of zulke andere boeken, als haar ten dien einde, van tijd tot tijd, door WELMAN bezorgd werden, die ook zorg droeg, dat zij geene andere boeken in handen kregen dan de zulke, waaruit zij wel veel goeds, maar volſtrekt geen kwaad leeren konden. Des zondags ver-

verzuimden zij nooit, den openbaren godsdienst tweemaal daags bij te wonen; waarna zij vervolgens of wandelen gingen (zoo als ik reeds gezegd heb) of bij elkander kwamen, om door de eene of andere onschuldige tijdkorting, en zelfs wel eens met kaartspelen, den tijd door te brengen.

„ Kaartspelen!" — vroeg eens een Vriend van WELMAN, toen hij hem kwam bezoeken, en deze vier Vriendinnen juist bij elkander aan 't kaartspelen vond: — „ en dat nog in 't bijzijn van zulk een groot vijand van dat spel?" —

„ Dat ben ik ook," — antwoordde WELMAN — „ en niet alleen om dat het spelen is; maar ook, om dat ik het kaartspelen bovendien nog voor eene der beuzelachtigste en treurigste bezigheden houde, die er te vinden zijn. En als men bovendien nog zoodanig speelt, dat winst of verlies, slechts het minste belang baren kunnen, dan haat ik het zelfs."

„ Juist daarom bevreemdt het mij des te meer, dat ik het thans in uw eigen huis en zelfs in uw bijzijn zie verrigten; ik weet dus niet, hoe ik dat met uwe grondstellingen overeen te brengen heb."

„ Mijne grondstellingen," — zeide WELMAN, — „ die ik tot dus ver gevolgd heb, zijn zeker zoo als gij u verbeeldt, en zullen ook, hoop ik, altijd dezelfde blijven; maar gij begrijpt immers ook wel, dat als de kinderen ouder en hunne neigingen sterker worden, dat men dan ook somtijds iets toegeven moet. — Zekerlijk ware het te wenschen, dat de wereld wat meer smaak in andere en min schadelijke vermaken kreeg; dan

zou het mogelijk beter gaan; maar het ſchijnt, als of dat voor eerst nog niet wel zijn kan, misſchien om dat het werk der opvoeding nog in lang niet zoo ver gevorderd is, als wij het wel zouden wenſchen, en men zich daarom dan ook nog zoo algemeen niet aan de ware gezelligè vermaken kan gewennen. Het is bijna niet mogelijk, zich altijd aan de gezelſchappen te onttrekken: waar, zonder twijfel, indien er ſoortgelijke ſpelen niet waren, de brandende nieuwsgierigheid om te weten wat er in een andermans huishouden omgaat, de zucht tot hekelende boert, ſchadelijken achterklap, kwaadſtoken en tweedragt zaaijen, derzelver plaats innemen zouden; zoo dat het ſomtijds te wenſchen ware, dat men er kaartſpeelde, al ware het dan ook om geld. — Daar nu eene goede en behoorlijke opvoeding op ver na nog niet algemeen genoeg is, zoo zijn de vrouwen ook nog al dikwijls in het onvermijdelijke geval, dat zij, om grooter kwaad te ontwijken, en om het min of meer ſterkwerkende vergift, dat anders door de kwaadſprekende tongen van zulke gezelſchappen verſpreid zoude worden, niet door te zwelgen; of ook, om ſmakeloos, en ſomtijds zelfs walgelijk en zedenbedervend geſnap niet aan te hooren, niet zelden genoodzaakt zijn, toevlugt tot het kaartſpel te nemen. Dit zijn ook de redenen, waarom ik noodig geoordeeld heb, mijne kinderen met eenige ſpelen bekend te maken, offchoon ik hen anders gedurig vermaan, zoo veel doenlijk zulke gezelſchappen, waar men genoodzaakt is, om grooter kwaad te vermijden,

zij-

zijne toevlugt tot het ſpelen te nemen, als de pest te mijden."

„Alhoewel," — antwoordde WELMANS Vriend hierop: — „ik niet veel tegen uw gezegde in te brengen heb, zoo zou ik toch zwarigheid maken, als mij iemand vroeg, wat hij hierin doen moest, hem aan te raden, zijne kinderen te leeren kaartſpelen." —

„Wat komt gij al zoo vroeg hier doen?" — vroeg WELMANS vrouw aan de dienstmaagd harer moeder, toen dezelve op een' morgen al zeer vroeg en geheel onverwacht uit haren adem geloopen bij haar kwam: — „brengt gij ons goede of kwade tijding?" —

„Ach! niet veel goeds," — antwoordde TRUITJE al hijgende: — „uwe moeder, die, zoo als gij weet, reeds eenigen tijd niet al te wel geweest is, kreeg van de nacht zulk een zwaaren toeval, dat ik niet anders dacht, of zij zou mij in de handen gebleven zijn; maar nu is zij, God dank! weder veel beter! Maar op oude menſchen is weinig ſtaat te maken: en daarom kwam ik, nu zij een weinig ſlaapt, ſchielijk hierheen geloopen om het u te zeggen en met een te vragen, wat ik verder doen moet?" —

Op deze onaangename boodſchap liep WILHELMINA's moeder, zoo ſchielijk als zij maar kon, naar hare moeder, om te zien wat er eigenlijk van de zaak was, en haar den noodigen bijſtand te bieden. Zij vond haar, toen zij daar

kwam, nog in eenen gerusten slaap, doch waaruit zij kort daarop ontwaakte.

„ Wat scheelt er aan, lieve moeder?" — vroeg zij haar toen: — „ Hoe hebt gij het nu? — Ik heb van TRUITJE gehoord dat gij niet al te wel waart, en kwam daarom hier om eens zelve te zien hoe gij het hebt".

„ Ach zoo, mijne lieve dochter! zijt gij het? — Ik kon niet begrijpen, waar gij zoo vroeg van daan gekomen waart. — Och! het zal niet veel te beduiden hebben: — gij weet immers wel, dat ik, sedert die zware verkoudheid van verleden jaar, niet weder volkomen gezond heb kunnen worden; maar van den nacht kreeg ik op eenmaal zulk een zware pijn door al de leden, dat ik wel tweemaal van mij zelve raakte, en niet anders dacht, of ik zou den geest gegeven hebben; doch nu is het, God dank! weder veel beter; maar ik ben nog zoo zwak, zoo zwak, — en daarbij al vijfenzeventig jaren oud!"

„ Ik ben maar blij" — zeide WILHELMINA's moeder — „ dat gij weder wat beter zijt!" —

„ Ja" — zeide de meid: — „ Jufvrouw ziet er nu weder duizendmaal beter uit; maar van den nacht moest gij haar gezien hebben! toen zag zij er uit als een geest en....."

„ Nu, nu!" — viel haar WILHELMINA's moeder in de rede: — „ dat weten wij al; wat van den nacht geweest is, is nu niet meer: moeder ziet er nu zoo gezond uit, als een meisje van achttien jaren. — Kom, TRUITJE! maak maar dat wij wat koffij krijgen; ik zal wel onderwijlen moeder gezelschap houden".

De

Deze opbeuring was des te noodiger, daar zij wel zag, dat het met hare moeder niet was zoo als het behoorde; waarom zij dan ook aanbood, dien dag bij haar te blijven; hetgene de oude vrouw echter volſtrekt niet hebben wilde.

„ Gij hebt uw eigen huishouden," — zeide zij — „ en kleine kinderen, die uwe zorg en oppaſſing meer dan ik noodig hebben; en daarom zou het onvergeeflijk zijn, als gij dezelve om mijnent wille verwaarloosde; maar als gij haar misſen kunt, dan wilde ik mijn petekind wel een paar dagen bij mij hebben."

„ Wel waarom niet, lieve moeder!" kreeg zij ten antwoord — „ dat zal zij wel gaarne doen; want zij zou nu al met mij mede gekomen zijn, als wij beiden te gelijk zoo vroeg van huis konden gaan; maar ik beloofde haar toen, dat zoodra ik weder thuis zou zijn, dat zij u dan kon gaan bezoeken, en zoo lang bij u blijven, als gij haar noodig zoudt hebben."

„ Nu dat is goed!" — zeide de oude vrouw — „ maak dan maar dat zij ſchielijk hier komt! en als zij dan bij mij blijven mag, en zij wil het doen, tot dat ik weder wat beter ben, dan zal zij ook weten dat zij bij mij geweest is."

WILHELMINA kwam dan ook nog dien zelfden morgen bij hare Grootmoeder, om haar gezelſchap te houden en gedurende hare ziekte op te paſſen.

Het was waarlijk een vermaak om aan te zien, hoe zij met die oude zieke vrouw kon omſpringen; hoe zij haar bijna dag en nacht oppaste, en daarom toch altijd even vrolijk en welgemoed was; offchoon de oude vrouw tamelijk lastig en bij-

bijna niet te voldoen was, en zij bovendien zeer weinig dienst van TRUITJE had. Deze was reeds tamelijk bejaard, en kon dus ook niet meer zoo voort als zij wel wilde; want zij had reeds over de dertig jaren bij de oude vrouw gewoond, die daarom ook niet besluiten kon, haar op den ouden dag weg te zenden, en liever wat wilde inschikken, dan eene oude afgeleefde dienstbode te verstoten, en gebrek te doen lijden.

„ Oude lieden," — zeide zij daarom altijd — „ die hunne jonge jaren trouw en eerlijk in onzen dienst verleten hebben, moet men op hunnen ouden dag niet verstoten, maar zoo veel mogelijk ondersteunen en voorthelpen."

WILHELMINA moest, derhalve, de oude vrouw niet alleen meest altoos alleen helpen, haar oppassen, verschoonen, verbedden, enz. maar ook nog veeltijds helpen koken, wasschen en plassen en het verdere huiswerk verrigten. Dikwijls zat zij uren lang bij hare oude grootmoeder met naai- of breiwerk in de hand, haar het een of ander te vertellen of iets uit een stichtelijk boek voor te lezen, voor haar te bidden, of als zij van pijn en ongemak kermde, te troosten en moed in te spreken; ja, zij zorgde zoo getrouw en zonder de minste blijken van verveling voor haar, dat grootmoeder, wanneer zij alleen was, of oude TRUITJE bij haar voor het bed zat, met tranen in de oogen uitriep: — „ O God! wat ben ik gelukkig, dat ik dat meisje heb, dat mij in mijn' ouden dag, nu ik niet meer voort kan, zoo getrouw oppast! — Wie zou kunnen gelooven, die het niet met eigen oogen ziet, dat een zoo jong meisje, met ver-

verzaking van haar eigen gemak en genoegen, mij zoo getrouw en zonder verveling oppast; zoo iets kan onmogelijk onbeloond blijven. De lieve God zal ook, hoop ik, aan haar de belofte vervullen, die Hij den kinderen in zijne geboden toegezegd heeft, die hunne Ouders beminnen, dienen en eeren."

Alhoewel nu het verblijf bij grootmoeder eene groote verandering in WILHELMINA's levenswijze maken moest, zoo had zulks evenwel geene de minſte verandering in de vriendſchap tuſſchen haar en hare vriendinnen te weeg gebragt, dan alleen, dat de wederzijdſche bezoeken niet meer zoo menigvuldig waren als te voren; daar WILHELMINA thans bijna nergens meer kwam, dan alleen op zijn tijd in de kerk, en den overigen tijd bijna geheel alleen aan de oppaſſing harer grootmoeder beſteedde; zoo dat de bezoeken, als die al eens geſchiedden, altijd bij grootmoeder aan huis moesten plaats hebben.

Oſchoon nu WILHELMINA hare Vriendinnen, en in 't bijzonder hare drie nichten, nog allen even zeer beminde, en ook van elk derzelve even zeer geacht werd, hield zij evenwel de vertrouwdſte vriendſchap met hare nicht LENTJE, om dat zij beiden, zoo wel in jaren als geaardheid, meest met elkander overeen kwamen, en ook het meest met elkander omgegaan hadden. Bovendien hadden de anderen ook al reeds die jaren bereikt, in welke de meeste jonge meisjes doorgaans de dingen, en vooral de mannen, met geheel andere oogen beginnen aan te zien, dan zij in vroegere jaren gedaan hadden: waarom zij dan ook wel eens ander gezelſchap begonnen

op

op te zoeken, waar somtijds zoo wat van mannen en van trouwen gesproken werd, het welk dan ook van dat ongelukkige gevolg was, dat zij eindelijk in zulke gezelschappen geraakten, waar het bijgeloof zijnen zetel gevestigd had, en waar men veel werks maakte, om door middel van *kaart leggen*, *kopjes kijken*, *horoskooptrekken* en *waarzeggen*, de toekomst vooruit te loopen, en te onderzoeken, of men zijne ijdele droomen en hersenschimmen welhaast vervuld zoude zien.

Reeds meermalen hadden KAATJE en BETJE ook de kaart voor zich laten leggen, en waren dom genoeg, om aan hetgene men haar voor gelogen had, geloof te slaan; niet tegenstaande deze gewaande voorzeggingen bijna iedere keer anders uitkwamen en meestal lijnregt tegen elkander aanliepen. In deze verleidende gezelschappen zochten zij WILHELMINA en LEENTJE ook te lokken; doch waarvan zich WILHELMINA altijd wist los te maken, door zich met den zorgelijken toestand harer grootmoeder te verontschuldigen; en om LEENTJE, hare bijzondere Vriendin ook daarvan af te houden, zeide zij dikwijls tegen haar:

„ Kom, kom! ik zou mij schamen, op zulk eene lage zondige wijze mijne nieuwsgierigheid te willen voldoen, al wist ik ook zoo zeker, als ik thans van het tegendeel overtuigd ben, dat alles wat mij voorspeld wordt, de zuivere waarheid ware. Wat zou het mij, bij voorbeeld, toch baten, als ik al eens wist, wat mij in het vervolg overkomen, of welken man ik krijgen zoude? Werd mij dus, bij voorbeeld, voorspeld, dat mijn toekomende man braaf, eerlijk, verstandig, opregt

legt en deugdzaam wezen, en dat hij mij al mijn leven lang getrouw en opregt beminnen zoude, dan zou ik mij mogelijk reeds al in voorraad zoo sterk daarover verheugen, en misschien zoo verwaand zijn, mij eenen man voor te stellen, zoodanig als er met geene mogelijkheid onder menschenkinderen te vinden ware; en als ik hem dan naderhand kreeg, en zag, dat mijne ijdele gedachten niet vervuld waren, dan zouden mij zonder twijfel alle zijne goede hoedanigheden zeer gering voorkomen, en ik met den besten man der wereld ongelukkig zijn. En werd mij voorspeld, dat hij slecht, ondeugend, valsch en ongetrouw zoude zijn, dan zou ik mij immers reeds in voorraad daarover moeten bedroeven, en daarom dan ook reeds lang voor den tijd ongelukkig zijn; daar ik anders, zonder de bevrediging mijner domme nieuwsgierigheid, ten minsten nog eenige jaren vrolijk en vergenoegd had kunnen doorbrengen. Want gij moet vooraf als zeker aannemen, dat als u het een of ander met zekerheid konde voorzegd worden, dat het dan ook juist zóó en niet anders uitkomen moest, en met geene mogelijkheid veranderd kon worden; om dat anders, zonder dit vooraf vast te stellen, de voorzeggingen immers niet dan ijdele hersenschimmen zouden zijn. Weet gij wat, LEENTJE!" — voegde zij er bij — „ laten wij ons niet bekommeren over onze toekomende mannen; is er ons een toegelegd, dan zullen wij hem zeker krijgen, en dan ook juist zoo als hij voor ons bestemd is; maar laten wij er ons veeleer op toeleggen, om zelve zoo volmaakt mogelijk deugdzaam en braaf

braaf te worden, dan zullen wij, wat ons dan ook te beurt mag vallen, altijd min of meer gelukkig in den echtenstaat zijn. Want is de man, dien wij hopen te krijgen, braaf, beminnelijk, en verder zoo als men hem maar met mogelijkheid wenschen zou kunnen, dan zal ons geluk, door onze braafheid bij de zijne te voegen, niet verminderen, maar wel vermeerderen; en hebben wij het ongeluk, een boos, slecht en ondeugend man te krijgen, dan zal er, als wij zelve niet veel deugen, geen doorkomen aan ons ongeluk zijn; daar in tegendeel, als wij zelve braaf zijn, ons ongeluk maar half zoo groot en wij misschien in staat zullen zijn, hem door een verstandig gedrag en goede voorbeelden te verbeteren, en ons geluk daardoor weder te herstellen. — Ik heb altoos van mijn' vader hooren zeggen, dat als men een gelukkigen trouwdag beleven wilde, men zich dan maar op deugd, goede zeden en godvruchtigheid toe te leggen hebbe, wanneer een slecht en liederlijk mansperfoon niet ligt zal durven wagen, zulk een meisje aan te spreken. — „ Ook moet gij " — zegt hij verder, — „ u in de keuze eens mans nooit „ te veel laten voorstaan van schoonheid, rijkdom of hoogen staat: want de schoonheid „ der mannen is even zoo vergankelijk als die „ der vrouwen; en om rijkdommen of hoogen „ staat te denken, verraadt onze *verwaandheid*, „ *zedeloosheid*, en *verblindheid* in den hoogsten „ graad. — *Verwaandheid*, om dat wij ons dan „ inbeelden, beter dan anderen te zijn; *zedeloosheid*, om dat men doorgaans alleen maar „ daarom naar rijkdom en hoogen staat ver-

„ langt,

„ langt, om des te meer te kunnen uithalen en
„ de vermaken na te jagen; — en eindelijk *ver-*
„ *blindheid*, om dat men dan veeltijds den deugd-
„ zamen man, met wien men gelukkig en verge-
„ noegd had kunnen leven, varen laat, en eenen
„ anderen verkiest, die, hoewel rijker en aanzien-
„ lijker, evenwel flecht en ondeugend is."

WILHELMINA had reeds verſcheidene maanden hare Grootmoeder met de grootſte zorgvuldigheid opgepast, en in haar lijden vertroost, toen men haar de tijding bragt, dat haar vader, bij het redden van een kind uit het water, zich zoodanig bezeerd had, dat men hem had moeten naar huis dragen. Geheel ontſteld over deze bedroevende tijding, vloog zij de deur uit, om te onderzoeken, wat eigenlijk van de zaak ware. Toen zij aan haar ouders huis kwam, vond zij haren vader te bed liggen, en vernam, dat hij, met het in het water ſpringen om dat kind te redden, dat zeker zonder zijne hulp zoude verongelukt zijn, op eenen onder water ſtaanden paal was te land gekomen, en zich daardoor zoodanig aan de regter heup bezeerd had, dat toen hij het kind gered en overgegeven had, hij bijna zelf zoude bezweken zijn, indien men niet ſchielijk toegeſchoten ware, om hem uit het water te halen. Hoewel hij nu zeer gevaarlijk gekwetst was en zeer veel pijn moest uitſtaan, zocht hij evenwel zijn ongemak zoo veel mogelijk voor de zijnen te verbergen, en hen met de hoop te troosten, van welhaast weder herſteld te zullen zijn, alhoe-

wel er eenige tijd zou verlopen, eer hij weder op ſtraat zou kunnen komen.

Dit geval had ten gevolge, dat Grootmoeder, toen zij het vernam, van den ſchrik zoodanig verergerde, dat zij eenige weken daarna in de armen harer beminde kleindochter den geest gaf. — Kort voor dat zij ontſliep, drukte zij haar nog de hand, en zeide met eene reeds half gebrokene ſtem:

„ Lieve WILHELMINA! gij hebt mij in mijne ziekte zoo getrouw opgepast, dat ik mij menigmaal daarover verwonderd heb. Ik ben niet in ſtaat u genoeg daarvoor te danken, en nog veel minder daarvoor te beloonen; maar de lieve GOD zal het voor mij doen, indien gij voortgaat, altoos zoo deugdzaam en braaf te zijn. Blijf uwe ouders gehoorzaam; bemin hen zoo als gij tot hu toe gedaan hebt; doe nimmer iets tegen hunnen wil of raad, vooral niet in het ſtuk van huwelijk: want gij hebt brave en verſtandige ouders, die niets meer ter harte nemen, dan het geluk en welzijn hunner kinderen. Zij hebben meer doorzigt dan gij, om dat zij de menſchen beter hebben leeren kennen, en daarom ook beter kunnen weten, wat u al of niet dienſtig is". — Waarna zij haar nogmaals de hand drukte, het gezigt van haar afwendde, en — den geest gaf.

Hoe bedroefd WILHELMINA toen was, is gemakkelijker te denken dan te beſchrijven; zoo dat de gedachte, van nu naar haar ouders huis terug te keeren, om haren beminden vader, die thans ook hulp noodig had, te kunnen oppaſſen, alleen in ſtaat was, haar te troosten en het geledene verlies eenigzins te doen vergeten. Zij keerde dus zoo ſpoedig mogelijk naar het vaderlijk huis terug, en nam de zorg en oppaſſing van haren zie-

zieken vader geheel op zich; zoo dat hij binnen een paar maanden zoo goed als weder volkomen herſteld was, uitgenomen dat hij, ter plaatſe waar hij zich beſeerd had, nu en dan nog eenige pijn gevoelde; die hem echter voor het overige weinig hinderde, en hij weder, tot niet geringe blijdſchap van vrouw en kinderen, zijne zaken als te voren kon waarnemen. Doch, zoo als het met alle aardſche dingen gaat, deze blijdſchap duurde niet lang, en verkeerde weldra in nog veel grooter droefheid, en maakte eene volmaakte omkeering in dit anders zoo vreedzaam en gelukkig huisgezin.

WELMAN, die, wegens beroepsbezigheden, genoodzaakt geweest was uit de ſtad te gaan, had onderweg het ongeluk, eenen arm te breken, door dat de postwagen, waarop hij zich toen bevond, omſloeg, en van eenen hoogen dijk nederſtortte. Daar hij nu, toen het ongeluk gebeurde, nog maar ten hoogſten een half uur ver van huis was, liet hij zich ten eerſten met eene boerenkar terug brengen, zonder in de mogelijkheid te zijn geweest, alvorens eerst naar zijn ongemak te hebben kunnen laten zien. Dit lang vertoeven, gevoegd bij het ſchudden van de kar, had zijn ongemak zoodanig verergerd, dat de Chirurgijn, zoodra die er bij kwam, ſtraks niet veel goeds daarvan voorſpelde, en de ſchouders daarvoor ophaalde.

De moeder viel van zich zelve, toen zij haren man in dezen beklagenswaardigen toeſtand zag terug keeren; waar door WILHELMINA in de uiterſte verlegenheid geraakte, om dat zij toen niet wist, wien van beiden zij het eerst hare hulp bieden zoude. — Hier beijverde zij zich,

hare moeder weder bij te krijgen, en als het ware in het leven terug te brengen; — daar ſpoedde zij zich, om aan haren vader de noodige hulp te bieden: zoo dat deze groote bezorgdheid belette, haar eigen leed te voelen, of zich zelve aan de wanhoop over te geven.

Doctor en Chirurgijn ſtelden alles in het werk, wat de kunst vermogt om de genezing des lijders te bevorderen, die mogelijk ook wel ſpoedig gevolgd zoude zijn, indien niet, door den ſchrik en andere bijkomende toevallen, de eerſte kwaal, waarvan hij nog niet volkomen genezen was, zich bij dit tweede gevoegd hadde, — indien niet in het boek der Voorzienigheid WELMANS opeiſching aangeteekend geſtaan hadde. —

WELMAN voelde wel dat de banden, die zijne ziel en ligchaam aan elkander hielden, welhaast ſtonden gebroken te worden: waarom hij zich dan ook met alle gelatenheid tot deze groote reis begon voor te bereiden; en toen hij beſpeurde, dat zijn einde begon te naderen, riep hij zijne kinderen bij zich voor het bed, om hen te zegenen en het laatſte vaarwel te zeggen.

„ Het oogenblik, mijne dierbare kinderen!" — zeide hij toen: — „ is nabij, dat mij dwingen zal u allen te verlaten, en in dit leven voor altoos vaarwel te zeggen. — Gij weet, lieve kinderen! dat ik altoos een opregt vriend van godsdienst en deugd geweest ben, en dat mij niets meer ter harte ging, dan aan u allen dezelfde gevoelens in te prenten. Ik heb ook, GOD zij eeuwig daarvoor gedankt! tot dusver niet anders kunnen beſpeuren, of het zaad, dat ik reeds van uwe vroegſte kindſchheid af, met zoo veel zorg

en

en oplettendheid, in ul. gezaaid heb, is weelig opgegroeid en heeft tamelijk goede wortels geſchoten. Dit is dan ook in dit belangrijk oogenblik, in dit oogenblik van beſliſſing en hartverſcheurend vaarwel, mijn grootſte troost en opbeuring, en maakt mij het hart zoo ligt, daar ik mij dien aangaande niets te verwijten heb, dat ik daarom even gelaten als wel tevreden dit leven, met alle de dierbare panden, die mij daaraan vasthechten, gaa verlaten, om hen in een volgend en volmaakter leven weder te vinden. Doch om deze opoffering met alle mogelijke zelfsverzaking te kunnen volbrengen, en mijn hoofd gerust in den ſchoot der aarde neder te leggen, zoo komt, mijne lieve, dierbare kinderen! helpt mij dit allergewigtigst bedrijf mijns levens gemakkelijk maken; komt, legt uwe handen in de mijnen, en belooft mij heilig, ſteeds alles getrouw te zullen opvolgen, wat ik u gedurig en met zoo veel ijver ingeſcherpt heb. Belooft mij, ſteeds waarheid en deugd te zullen blijven aankleven, dezelve nimmer om lief noch leed te verzaken; — dat gij elkander, en voor al uwe brave moeder, onophoudelijk zult beminnen, waar het noodig is bijſtaan, en welke veranderingen des levens ook bij u mogten voorvallen, zoowel in voor- als in tegenſpoed, dezelfde zult blijven en elkander nimmer verlaten."

WILHELMINA was de eerſte, die aan dezen vaderlijken eisch voldeed, en tegelijk met alle de anderen beloofde, nimmer tegen deze dure belofte te zullen handelen, maar zich in tegendeel ſteeds beijveren, hoe langer hoe meer, in deugd en goede zeden te zullen vorderen.

Hoe ontroerd en aangedaan allen, en vooral WILHELMINA, bij dit hartgrievend tooneel waren,

ren, laat zich beter denken dan beſchrijven. Tranen van weemoedigheid ſtroomden langs hare wangen, vertoonden aan WELMAN eenen ſpiegel, waarin hij het binnenſte van haar hart zien kon, en vervulden zijn vaderhart zoodanig met innerlijk gevoel, dat het niet langer tegen deze onoverwinnelijke gewaarwording beſtand was. Aandoening en ontroering wederhield deszelfs beweging, ſtremde den omloop van zijn bloed, en het geheele werktuig van zijn beſtaan werd uit het verband gerukt; en — eer zijne kinderen in ſtaat waren, zich van hunne eerſte aandoening te herſtellen, zweefde WELMANS geest reeds in hoogere gewesten — hun vader was niet meer! —

WILHELMINA was de eerſte, die den dood haars vaders bemerkte, en ook de eerſte, die zich van de aandoening, die haar dit hartgrievend oogenblik verwekt had, weder herſtelde: want zij had reeds bij het overlijden harer grootmoeder geleerd, zich tegen rampſpoeden te wapenen en aan droefheid palen te ſtellen.

„ Komt, lieve broeder en zuster!" zeide zij toen heel gelaten: — „ laat ons bij moeder gaan! laten wij haar, in de zekere verwachting dat vaders geest reeds in gelukkiger gewesten zweeft, waar niet dan vreugde heerscht en alle pijn en ſmarten onbekend zijn, gaan vertroosten, en hare tranen door opregte kinderlijke liefde opdroogen, op dat wij ook haar niet door overmaat van droefheid verliezen en ons ongeluk daardoor geheel voltooijen."

„ Hoe vaart vader? —" — vroeg de moeder, zoodra WILHELMINA bij haar kwam. —

„ Heel wel!" „ — zeide zij, terwijl zij naast haar aan het bed ging zitten, betwelk zij reeds ee-

eenigen tijd, wegens ongeſteldheid van den ſchrik over het ongeluk, WELMAN overgekomen, had moeten houden: — „ hij hield een aandoenlijk geſprek met ons, zoo dat wij allen ſchreien moesten; en toen moesten wij hem de hand geven en plegtig beloven, altoos dezelfde te blijven, die wij tot dus ver geweest waren; waarna hij ons aan zijn hart drukte, teeder omhelsde en daarbij zoo liefdevol aanzag, dat ons van weemoedigheid de tranen over de wangen rolden, en wij hem niet meer zien konden, tot dat hij...."

„ Ach GOD! hij is dan dood?" — riep de moeder uit, en zonk ſprakeloos in de armen harer dochter.

„ Neen! hij leeft!" — zeide WILHELMINA.

„ Hoe!" — vroeg de moeder: „ hij zou nog leven? —"

„ Ja, in den Hemel!" — antwoordde de dochter: — „ hij is ſlechts vooruitgegaan om ons den weg te wijzen."

„ GOD zegene u allen, lieve kinderen!" — riep de moeder al ſnikkende uit, toen zij zich van de eerſte ontroering weder een weinig herſteld, en alle hare kinderen aan haar bloedend hart gedrukt had: — „ O! dat ik zulke brave, zulke liefderijke kinderen heb! —"

„ Zulke kinderen, lieve moeder!" — zeide toen WILHELMINA, na dat zij hare moeder teeder omhelsd had — „ zullen alle ouders hebben, indien zij uwe voetſtappen volgen, en de opvoeding harer kinderen zoo ter harte nemen, als gij, met onzen nu zaligen vader, ſteeds met zoo veel zorg, liefde en opoffering van uwe eigene rust en genoegen gedaan hebt! —"

Digitized by Google

Na WELMANS dood, bleef WILHELMINA onophoudelijk bij hare moeder om haar te troosten en op te paſſen, waarin zij zooveel kracht en ſterkte van ziel liet blijken, als men naauwelijks van een meisje van hare jaren had kunnen denken. Ieder aanmerking, die hare moeder over dit droevig en geheel onverwacht ſterfgeval maakte, wist zij zoodanig uit den weg te ruimen, of ten minſten zulk eene wending te geven, dat dezelve daardoor bevredigd en gerust geſteld werd, en zich daarom nu ook geheel en alleen aan de verdere zorg en opvoeding harer kinderen overgaf. Daardoor gevoelde zij den grootſten troost, dien zij in haren weduwenſtaat gevoelen konde; zoo dat zij misſchien haren overledenen man geheel zou vergeten hebben, indien het voor eene regtgeaarde weduwe ooit mogelijk ware, eenen teederbeminden Echtgenoot te kunnen vergeten. Maar neen! zij had haren overledenen man wel ter aarde beſteld, maar zijne voor haar altoos dierbare nagedachtenis had zij in haar hart begraven, en droeg hem dus gedurig bij zich. Zij onderhield zich daarom ook dikwijls met hem als zij alleen was: en deze oogenblikken, alhoewel met bitterheid vermengd, waren voor haar onder alle anderen de dierbaarſte; ook ſprak zij dikwijls met hare kinderen over den nu zaligen vader, om hen te vermanen, even zoo deugdzaam en braaf te worden, als deze dierbare vader geweest was. Zoodanig waren de middelen, die zij aanwendde om zich zelve te troosten, en tegelijk hare kinderen tot deugd en goede zeden aan te ſporen. Nogtans liet zij het

niet

niet alleen hier bij, om hare kinderen zoo veel mogelijk deugdzaam en braaf te doen worden; neen! zij voegde bij hare welmeenende vermaningen ook nog goede voorbeelden: want was zij, bij het leven van haren teederbeminden WELMAN, altoos zeer omzigtig in haar doen en laten geweest, als weduwe was zij het niet minder, en vooral daarop bedacht, aan kwaadſprekende tongen en lasteraars geene de minſte gelegenheid tot kwade — zelfs niet eens tot dubbelzinnige beoordeelingen over te laten; hoewel zij zich daarom niet opſloot, noch in eene volſlagene eenzaamheid leefde, maar hare nog overige dagen niet minder vrij dan te voren ſleet, en alle hare handelingen voor ieders oogen openbaar waren, om des te beter naar waarheid te kunnen beoordeeld worden.

In den dagelijkſchen omgang maakte zij thans ook geene de minſte verandering, en verkeerde daar het te pas kwam, nog even zoo vrij en ongedwongen met mannen, als met hare eigen kunne; zonder nogtans eenigen aanſtoot te geven, en nog veel minder daarvoor bloot te ſtaan: want de voor haar altoos dierbare nagedachtenis haars overledenen mans, en de liefde voor hare kinderen, lieten niet eens het denkbeeld van een tweede huwelijk in haar opkomen, ik zwijge, dat zij zich daarom bemoeid zoude hebben.

„ Ik geloof" — zeide zij dikwijls — „ dat men ſlechts eenmaal beminnen kan; ten minſten ſchijnt dit bij mij het geval te zijn: want de verkwikkende gedachte aan mijnen nu zaligen WELMAN ſchijnt in mijn hart geene de minſte ruimte tot liefde voor een' anderen te willen inruimen. Ik zou dus mogelijk wel iemand kunnen vinden,

wien ik mijne volkomene achting ſchenken kon-de; maar hem beminnen, zoo als men eenen Echtgenoot beminnen moet, zou ik zekerlijk niet kunnen. Indien ik dus ooit tot een tweede huwelijk overging, dan zoude het alleen uit liefde voor mijne kinderen moeten zijn, indien ik bevond dat ik niet in ſtaat ware, hen het noodige onderhoud te bezorgen, of dat ik ontdekte, dat zij, om behoorlijk in toom gehouden te worden, eenen tweeden vader noodig hadden. In beide gevallen zou ik het zeker als pligt, maar zonder dat als geheel verkeerd gehandeld, beſchouwen, om dat ik overtuigd ben, dat er onder de ſtiefvaders zelden een gevonden wordt, die in ſtaat is, de plaats eens natuurlijken vaders te vervullen. Daar nu geen dezer beide gevallen bij mij plaats vindt, en ik tot dus ver genoegzaam in ſtaat ben, mijne kinderen alleen verder groot te brengen, zoo zal ik ook zoo lang alleen blijven, als ik kan, en niet tot een tweede huwelijk overgaan, voor dat mij de noodzakelijkheid daartoe dwingen zal; waarvoor mij echter, hoop ik, de goede GOD zal behoeden!"

In dit voornemen bleef zij ook twee volle jaren volharden, dat is, tot aan haar einde toe, als wanneer de tijd was gekomen, om met haren onvergeetbaren WELMAN, aan gene zijde van het graf, op nieuw vereenigd te worden. Want offchoon nu wel het hartzeer over deszelfs dood, door de buitengewone zorg en oplettendheid van WILHELMINA, en door den troost, dien zij in hare lieve kinderen vond, hare gezondheid niet regtſtreeks ſcheen te benadeelen, deszelve had haar niettemin in eene verzwakking doen vervallen, waartegen haar buitendien altijd zeer zwak ligchaamsgeſtel niet beſtand was.

Daar

Daar zij nu, op den dag voor haar overlijden, zich iets meer dan naar gewoonte niet wel bevond, en daarom ook wat vroeger dan anders te bed begeven had, zoo was WILHELMINA, (die, al sedert een geruimen tijd te voren, altoos naast haar bed in een rustbank sliep, om haar ook des nachts van dienst te kunnen zijn,) den anderen morgen al zeer vroeg opgestaan, om onderwijlen in stilte eenig huiswerk te verrigten en alvast het ontbijt gereed te maken; doch toen zij eindelijk bemerkte, dat hare moeder zich volstrekt niet hooren liet, offschoon het al reeds zeer laat was, zoo begon zij eenigzins bekommerd over haar te worden, en ging daarom stil bij haar in de kamer, om deze buitengewone rust wat nader te onderzoeken.

Zeer zacht en stil naderde zij het bed, en vond hare moeder — in den eeuwigen slaap.

Bij den dood haars vaders was zij schielijk weder bedaard; want zij had toen eene moeder te troosten, en onderwijlen zij troostgronden voor háár opsproorde, sprak zij zich zelve moed in. Hare moeder, die zonder hare hulp magteloos zoude bezweken zijn, was een wederkeerige steun voor haar, waarop zij zelve leunen konde; maar door den dood van hare moeder was deze steun gebroken, en zij moest thans alleen zijn.

„ Moeder! — moeder!" — riep zij, zoodra zij hare reeds verstijfde hand voelde, en toen snikkende aan de zijde van het bed op de knieën nederzonk: — „ Moeder! — dierbare moeder!" — gilde zij uit, als wilde zij haar weder in het leven terugroepen; doch zij hoorde haar niet meer. —

„ Ach, GOD!" — riep zij eindelijk vol vertwijfeling uit; — „ Zij is dan waarlijk dood! — Zij

— Zij heeft mij dan eindelijk ook begeven, en geheel aan mijn eigen lot overgelaten. — Ach! waardoor heb ik dat aan u verdiend? — wreede moeder! — neen, beste aller moeders! waarom hebt gij mij zoo ontijdig verlaten? — waarom moest mij deze slag treffen, en mij zoo onuitsprekelijk ongelukkig maken? —"

„ Nergens anders om" — viel haar oom REINHARD haar in de rede, toen die juist toevallig de kamer inkwam, en gedeeltelijk hare jammerklagten gehoord had: — „ dan om dat het de eeuwige Voorzienigheid aldus besloten had, die alles naar onfeilbare en onherroepelijke wetten regeert! — "

„ Maar waarom moest ik dan nu zoo op eenmaal geheel verlaten, waarom moest ik dan nu zoo op eenmaal geheel aan mij zelve overgeleverd worden? —"

„ Wie zegt dan, dat gij nu geheel aan u zelve overgeleverd zijt?" — vervolgde REINHARD: — „ waarom zijt gij dan nu geheel verlaten? — Leeft dan die zelfde GOD niet meer, die u geschapen en tot dus ver zoo weldadig bewaard heeft? — Vertrouw op Hem, en dan zal Hij u ook nog verder blijven beschermen en bijstaan. — Gij zijt overigens ook nog niet geheel van de menschen verlaten; daarin heeft de weldadige GOD reeds voorzien. Vader en moeder konden immers niet altoos bij u blijven: zij moesten u eenmaal verlaten. — 't Is waar, uwe Ouders waren zeer brave lieden, en gij hadt van hunne zorge nog wel eenige jaren voordeel kunnen trekken; en van dien kant beschouwd, verliest gij er zeer veel aan: maar zij hebben zorg gedragen, dat gij hen al zeer vroeg ontberen kondet: en daarom moet

gij

gij ook niet langer meer klagen, maar u veel eer gelaten aan uw lot en den wil van GOD onderwerpen. Geloof mij, lieve WILHELMINA! hun verlies gaat mij zoo na aan 't hart, als het u met mogelijkheid doen kan; maar aan GODS wijze ſchikkingen moeten wij ons allen onderwerpen. Aan wien anders dan aan uwe brave Ouders heb ik het te danken, dat ik zulke brave en vlijtige kinderen heb? — en zoudt gij mij dus voor ondankbaar genoeg aanzien, dezen onbetaalbaren dienst onbeloond te laten? — Neen, lieve nicht! uwe ouders hebben mij al te zeer verpligt, dan dat ik niet alles zou aanwenden wat in mijn vermogen is, om deze ſchuld te betalen. — Gij zijt dus niet verlaten, gij zult niet alleen zijn; gij zult bij mij komen wonen. Ik zal zoo veel voor u zorgen als in mijn vermogen is, en u als mijn eigen kind aannemen en behandelen."

Deze aanbiedingen beurden haar weder een weinig op, en vertroosteden haar veel meer, dan dat haar oom bij haar had gaan zitten ſchreien en klagen, zonder de behulpzame hand te bieden. Zij nam dus zijne gulle aanbieding met dankbaarheid aan, en begaf zich reeds denzelfden dag, dat hare moeder begraven was, bij haren lieven oom.

Naauwelijks had WILHELMINA haar nieuw verblijf betrokken, om onder het opzigt van haren oom en in gezelſchap zijner dochters hare nieuwe loopbaan in te treden, of ieders oogen waren op haar gevestigd.

„ Thans

„ Thans geheel alleen" — zeide men: — „ thans, als het ware, geheel aan zich zelve overgelaten, geheel zonder bedwang, eene bloeijende roos van nog geen achttien jaren, die zich reeds van hare kindschheid af de achting van ieder heeft weten te verwerven, en, niet tegenstaande de nooit slapende achterklap en heillooze lastertongen, dezelve heeft weten staande te houden; thans zal het te bezien staan, of zij in staat zij, de verleiding, die haar zeker van alle kanten zal aanstoten, wederstand te bieden, en in den tot dus ver gebaanden weg te blijven voortgaan. Indien zij dus niet schielijk eene goede partij treft, dan staat het te vreezen, dat zij binnen kort op den dwaalweg raken zal."

Maar hoe weinig kenden deze lieden de ware deugd! — Dezelve gaat regt door, zonder om te zien; vreest strikken noch lagen, daar zij, door betamelijk gevoel harer eigene waarde, genoegzaam daarvoor beveiligd is. — Want waarom zoude WILHELMINA, waarom zoude de *welopgevoede* WILHELMINA iets van dien kant te vreezen hebben? — Hare schoonheid kon wel bewondering, maar geenszins afgunst verwekken, daar zij zich van dezelve niet bediende om overwinningen te behalen, veel minder anderen de hare daardoor te betwisten of moeijelijk te maken. Haar schuldeloos en vriendelijk gelaat moest haar tot geene verleidende aanlokkingen dienen, maar alleen om nieuwe vrienden te maken en de ouden te behouden. Haar kuische mond en hare blozende wangen dienden haar niet, om dertele en wulpsche minnaars aan zich te kluisteren. Hare flikkerende oogen gebruikte zij niet, om door dartele lonken den brand

brand in onſchuldige harten te ontſteken, maar, om daarmede alles naauwkeurig te doorzien, om zich des te beter voor dwalingen te kunnen hoeden; en van hare welbeſpraakte tong maakte zij geen gebruik, om door zoutelooze klap of dubbelzinnige woorden zedige ooren te kwetſen of te vervelen, maar alleen, om haren Schepper te loven en te prijzen, en door vriendelijke woorden en welaangebragt beſcheid, zoo wel vrienden als vijanden voor zich in te nemen.

Reeds verſcheidene maanden had zij bij haren oom doorgebragt, en begon zich ook al reeds tamelijk wel in haar lot te ſchikken, doch kon nog maar in 't geheel niet regt vrolijk worden, alhoewel alle de huisgenooten, en daaronder vooral hare bijzondere vriendin LEENTJE, zich alle moeite gaven om haar op te beuren, en zij van haren kant ook niets onbeproefd liet, om het geledene verlies geheel en al te vergeten. Hiertoe ſcheen haar niets geſchikter, dan zich in gedurige beweging en bezigheid te houden. — Des morgens was zij doorgaans het eerſte op, en bezorgde het ganſche huis, even zoo als zij in haar ouders huis gewoon geweest was, en bragt vervolgens den overigen tijd met naaijen, breijen, waſſchen, ſtrijken en meer dergelijke vrouwelijke bezigheden door; waardoor zij dan ook zoo volledig bewees, als maar eenigzins bewezen kan worden, dat eene goede en verſtandige opvoeding ook dan nog blijft voortwerken, wanneer reeds alle dwang verbroken, en het zedelijk gevoel, gepaard met eene beredeneerde kennis van haren pligt, overgebleven is. — Des zondags, en zelfs op andere daartoe geſtelde dagen, wanneer er geene

he beletſelen waren, verzuimde zij nooit, ten minſten eens daags, den openbaren godsdienst bij te wonen, en was overigens zoo godsdienſtig, als met mogelijkheid van een goed Christen verlangd kon worden, zonder nogtans dweepachtig of bijgeloovig te zijn. In de kerk zoowel als in de verkeering met anderen, was zij altijd even ingetogen als vrijmoedig van gedrag en omgang, en zedige vrijmoedigheid en onſchuld ſtraalden ten allen tijde en op alle plaatſen uit haar gelaat, oogen, wezenstrekken, zoowel als in kleeding en gebaarden door. Reeds van de kindschheid af had zij nimmer in eenig ander dan zulk gezelſchap verkeerd, waar men zich zedig en welvoegelijk gedroeg; waar niets geſproken werd, dan hetgeen ieder zonder ergernis hooren mogt. Hare ouders hadden haar zorgvuldig voor alle bijeenkomſten van zulke vrouwen bewaard, bij dewelke niets meer aan de orde van den dag is, dan zich over ligchamelijke bekwaamheden der mannen en over de geheimen der liefde uit te laten. Ook even zorgvuldig werd zij bewaard voor alle ijdele verwaandheid en eigenliefde, offchoon zij haar nooit wederhouden hadden, om behoorlijk gebruik van hare weſenlijke voorregten te maken, daar zij wel wisten, dat de zucht om te behagen zich bij alle menſchen, en vooral bij de vrouwen, zoo vroegtijdig ontwikkelt, dat men haar genoegzaam als eene natuurdrift aanmerken kan, die daarom wel in den mensch gevoed en aangekweekt, maar ook tegelijk behoorlijk geleid moest worden.

Voor alle andere dingen had men WILHELMINA gewend, door een bevallig, vriendelijk en openhartig gedrag, en niet door eene gemaakte,

maar

maar zindelijke en nette kleeding, zoowel aan hare ouders als aan anderen te behagen, zonder evenwel eenige lofſpraak daarvoor te ontvangen. Nimmer ſtond men haar toe, zich met eene gedurige oplettendheid op zich zelve te vermaken, en nog minder leerde men haar, zoo als doorgaans maar al te veel gedaan wordt, zich zelve als een meesterſtuk der natuur te beſchouwen. Haar hoofd werd niet dan met nuttige kundigheden aangevuld, en de zulke haar telkens herinnerd, welke haar nog ontbraken; zoo dat in hetzelve geene de minſte ruimte overbleef, waarin zich ijdele gedachten of verwaande denkbeelden vestigen konden. Hierdoor was zij verſtandiger en wijzer dan vele andere, zonder het nogtans te willen ſchijnen. Zij ſprak noch te veel noch te weinig, maar juist op zijn pas, en wist in al haar doen en laten den behoorlijken middenweg te houden.

Begaafd en uitgerust met alle deze uitmuntende hoedanigheden, kon het niet misſen, of zij moest de bewondering van een ieder, en in 't bijzonder van het mannelijk geſlacht, naar zich trekken, en althans der zulken, die meer op vaste dan op valſche kleuren der vrouwen zien, dat is, meer op deugd, goede zeden en hoedanigheden, dan op een glad gezigt, welgemaakte leden en ſchitterende rijkdommen.

Digitized by Google

„ *Mijn zoon!*" — zeide de wijze SALOMON, toen hij denzelven tegen kwaad gezelschap vermaande: — „ *indien de zondaars u aanlokken, en* „ *bewillig niet — wandel met hun niet op den weg;* „ *weer uwen voet van hun pad, want hunne voeten* „ *loopen ten boozen.*"

Deze wijze en veel beteekenende les had WILHELMINAS vader haar gedurig voorgehouden, en was door haar ook altijd met zeer veel naauwkeurigheid opgevolgd; en nogtans moesten thans *Bijgeloof* en *Ligtzinnigheid*, onmisbaare gevolgen der kwaade gezelschappen, de werktuigen zijn, die een groot gedeelte van hare tegenswoordige gelukzaligheid wegroofden.

KAATJE en BETJE verkeerden nog bij aanhoudendheid in zulke gezelschappen, waar men (zoo als wij te voren reeds gezien hebben) allerlei gekke en onbetamelijke dingen bij de hand nam, om den tijd, zoo als men het noemde, vermakelijk door te brengen. Degenen, die aldaar doorgaans bij elkander kwamen, waren juist niet allen met opzet kwaad, of voor het overige van een slecht gedrag, maar brooddronken en ligtzinnigheid — speelden er doorgaans de eerste rollen, en gaven aanleiding, dat er zich somtijds eenigen daarbij indrongen, die er eigenlijk niet hadden moeten wezen.

KAATJE, die reeds eenigen tijd met een knap en oppassend jongman verkeering gehad en zich daardoor de afgunst van JANS, een meisje uit de buurt, op den hals gehaald had, om dat deze hem ook beminde, en daarom wel gewenscht had,

dat

dat hij om haar uitgekomen ware, was weder als naar gewoonte op het kransje tegenwoordig, waar zich JANS als bij geval ook bevond. Deze in 't geheim reeds allerlei middelen en wegen gezocht hebbende, om scheuring tusschen de twee gelieven te bewerken, zonder tot nog toe daarin te hebben kunnen slagen, meende thans de beste gelegenheid gevonden te hebben, om zoo al niet volkomen haar oogmerk te bereiken, ten minsten eenige verkoeling te bewerken. Reeds meermalen opgemerkt hebbende, dat KAATJE tamelijk bijgeloovig en met veel vertrouwen op de voorspellingen van het kaartleggen verzot was, sloeg zij voor, om tot tijdkorting de kaart eens te gaan leggen, nam dezelve dadelijk in de hand en begon aan iemand uit het gezelschap zoo veel goeds te voorspellen, dat de overigen, daardoor aangevuurd, insgelijks hun goed geluk vernemen wilden. — Toen het nu KAATJES beurt was en zij de kaart voor haar gelegd had, zeide zij, met eene schelmachtig gemaakte verlegenheid, na dat zij eerst eenige bedenkelijke gebaarden gemaakt had: — „ Kom, kom, wij zullen wel eens op een andermaal KAATJE goed geluk zeggen!" — en hield zich, als wilde zij de kaarten weder bij elkander strijken en oppakken; hetgeen haar echter belet en daarbij aangedrongen werd, dat zij alles moest zeggen zoo als het er lag. Na nog een weinig geaarseld te hebben, zeide zij eindelijk met een bedrukt gelaat, als of zij zelve aan hare duivelsche uitvinding volkomen geloof sloeg: „ Het spijt mij dat ik het zeggen moet! maar zooveel ik uit de kaart zien kan, zal KAATJE wel dra de bruid worden met iemand, die, kort na haar

trouwen, onder beulshanden zal moeten ſterven." — Hoe geweldig KAATJE over deze voorzegging ontſtelde, is ligt te begrijpen; alles beefde aan haar lijf, en het ſcheelde weinig, of zij zou bezweken zijn, indien haar de ſchaamte niet wederhouden en zij den indruk, welke deze kwaadaardige ſtreek op haar maakte, niet opgekropt hadde; doch zoodra zij thuis kwam, kon zij zich niet langer meer inhouden, en bezweek onder den last, die haar drukte; zoo dat zij reeds den volgenden dag een lijk was.

Zie daar de gevolgen van *ligtzinnigheid* en *bijgeloof*, waaraan zich, tot ſchande dezer verlichte tijden, nog zoo vele menſchen, en vooral de vrouwen, overgeven! — Welke ontſteltenis en hartzeer moet dit niet in het huis van REINHARD verwekt hebben, en in 't bijzonder in het gevoelige hart van WILHELMINA! — Zij had nu juist wel geene ouders, maar evenwel eene naastbeſtaande, eene vriendin harer jeugd verloren, en betreurde haar des te meer, om dat kinderachtige bijgelovigheid de oorzaak geweest was, die haar om hals gebragt had, en waarvoor zij wel honderdmalen gewaarſchuwd was.

JANS bereikte evenwel, door deze helſche list, niets minder dan haar oogmerk, maar werd in tegendeel binnen kort dubbel betaald voor het kwaad, dat zij aan een ander had zoeken te brouwen.

Hare ouders, lieden zonder grondbeginſelen, en alleen bedacht, hare dochter aan een rijk man uit te trouwen, hadden, door zucht tot aanzien en hoogen ſtaat verblind, den ſchatrijken en aanzienlijken, maar daarbij zeer liederlijken en brood-

dron-

dronkenen WIJNSTOK toegeſtaan naar de hand hunner *eenige dochter*, hun *eenig* kind, te dingen.

Reeds lang geleden had hij het op haar gemunt gehad, en alles, hoewel te vergeefs, in het werk geſteld om haar te verleiden: want zij had hare zinnen reeds te ſterk op GOEDHART, de beminde van KAATJE, gezet, en hem daarom ook telkens afgewezen, offchoon GOEDHART, even zoo min voor als na het droevig uiteinde van zijne beminde KAATJE, om haar dacht, als WIJNSTOK haar uit reine liefde zocht te trouwen en thans ſlechts alleen dezen weg inſloeg, om dat hij wanhoopte, zijne vuile lusten op eene andere wijze met haar te kunnen boeten. Daar nu evenwel JANS nog geenszins de hoop geheel opgegeven had, hoe koel GOEDHART haar ook bleef bejegenen, bleef zij daarom ook WIJNSTOK volſtrekt afwijzen, en gaf zich alle moeite, hare ouders tot andere gedachten te brengen, en te bewegen, haar in het ſtuk van huwelijk niet te dwingen, maar haar de vrije keus te laten. Doch reeds te zeer door het geld en de vooruitzigten van aanzien en ſtaat verblind, waagden deze alles, zelfs hun *eenig kind* op te offeren en voor altoos ongelukkig te maken; zoo dat JANS eindelijk moest toegeven en met een' man trouwen, wien zij even zoo min beminde, als hij haar.

Kort na de bruiloft van dit nu aldus vereenigde paar, volgde ook, hetgeen natuurlijk daarop volgen moest; deze anders zoo gewenschte en zegenrijke ſtand werd voor deze beide ongelukkigen, en in 't bijzonder voor JANS, een ſtand van vervloeking en affchrik. Kijven, ſchelden en verwijtingen waren dagelijkſche kleinigheden, en maakten dit anders zoo zalig *Eden*

tot een verblijfplaats van woestheid en jammer. Welhaast waren dan ook de groote ſchatten en rijkdommen, voor welke de ondeugende WIJNSTOK van deze ontaarde ouders zijne vrouw gekocht had, verteerd en JANS met haar nog geen tweejarig kind tot den bedelzak gebragt, daar hare ouders reeds in dien tusſchentijd van hartzeer en wroeging geſtorven waren; en zij daarom tot niemand meer eenige toevlugt had.

Dit waren dus de gevolgen van een huwelijk, dat alleen op geldzucht en onberaden gezag gegrond was. Zeer zelden loopen zulke huwelijken gelukkig af, even zoo min als dezulke, die alleen uit ligtzinnigheid en zonder toeſtemming der ouders aangegaan worden.

Kort na dat WILHELMINA bij haren oom was komen wonen, kreeg zij kennis met iemand, die er veel over den vloer kwam. Het was op het uiterlijk voorkomen een zeer ordentelijk manspersoon, knap van lijf en leden, zeer wel ter ſpraak, wellevend en bekwaam om de menſchen ſtraks ten zijnen voordeele in te nemen. Hij noemde zich BEEMSTER, en had, bij gelegenheid dat REINHARD uit de ſtad geweest was, op reis kennis met hem gemaakt en dezelve reeds eenigen tijd onderhouden. Zoodra hij WILHELMINA zag, kreeg hij voort behagen in haar, en waagde het reeds na verloop van eenige dagen bij haar om verkeering te vragen; doch dit werd hem volſtrekt geweigerd: want niet tegenſtaande dat hij aan

WIL-

WILHELMINA, zoo wel in voorkomen als omgang gansch niet mishaagde, en dat zij als toen niets op zijn gedrag en levenswijze te zeggen had, kon zij evenwel niet beſluiten, de handelwijze van menig ander meisje te volgen, die doorgaans gewoon zijn, zoo maar voort met den eerſten den besten, die zich ſlechts aanbiedt, aan te leggen en zich zonder bedenken daar aan over te geven, zonder eens te weten, met wien zij te doen hebben, als hij haar anders maar behagelijk voorkomt. Zij ontweek hem dus zoo veel zij kon, en nam zich zorgvuldig in acht, hem den minſten ſchijn van genegenheid te laten blijken, zonder hem echter daarom onbeſcheiden te behandelen, nog veel minder onbeleefd te bejegenen. Doch daar hij niet afhield, om dat hij misſchien hare wellevendheid en gewone onſchuldige openhartigheid voor een blijk van genegenheid en daarom hare weigering voor-gemaakt aanzag, nam zij de gelegenheid waar, toen zij eens met elkander alleen waren, hem op eene beleefde, hoewel niet minder ernſtige, wijze hare meening rond uit te zeggen en eens vooral te verzoeken, haar nimmer daarover aan te ſpreken; want dat zij anders genoodzaakt zoude zijn, hem bij alle voorkomende gelegenheden te ontwijken en zijn gezelſchap voor altoos te mijden, om dat zij niet in opſpraak wilde komen, en nog veel minder met iemand verkeeren, dien zij niet kende, waarvan zij niet eens wist waar hij vandaan kwam, en nog veel minder waarmede hij den kost won, of wat zijne verdere uitzigten waren; doch indien hij haar hieromtrent eenige voldoende opheldering geven, en alle bedenkingen dienaangaande uit den weg konde ruimen, zij alsdan zien

zonde, wat haar na verloop van tijd te doen ſtond; want dat zij overigens gansch niet afkeerig van zijn perſoon was. Hoe redelijk en daarbij niet minder aanmoedigend deze bedenkingen ook wezen mogten, hadden zij toch ten gevolge, dat BREMSTER haar in 't vervolg niet meer aanſpreken, nog veel minder verder lastig vallen durfde. Zoo gaat het, als men een kwaad geweten heeft.

BREMSTER, die nu alle hoop op WILHELMINA opgegeven en daarbij meermalen opgemerkt had, dat zoo dikwijls hij ten huize van REINHARD was, BETJE hem altijd zeer vriendelijk en met uitzondering bejegende, ja hem zelfs meer dan eens duidelijk genoeg te verſtaan gegeven had, dat zij geheel anders dan WILHELMINA over hem dacht, beſloot daarom ook van koers te veranderen en bij haar zijne opwachting te maken; waarin hij dan ook zeer wel ſlaagde, en met opene armen ontvangen werd.

BETJE was juist niet los of ſlecht van gedrag, maar nog wat jong en daarbij zeer onbezonnen; zoo dat zij, zonder eerst te onderzoeken, wie degene was, waaraan zij haar hart wegſchonk, en alleen met hare driften raadplegende, zeer wel in haar ſchik was, deze vermeende overwinning behaald te hebben.

BREMSTER, een van natuurlijke gaven gansch niet misgedeeld jongman, maar die dezelve misbruikte, die wel een goed handwerk geleerd en daarom wel zijn brood dubbeld had kunnen winnen, indien hij niet liever de kroegen en ſlechte gezelſchappen, dan zijne beroepsbezigheden nageloopen hadde, begreep wel, dat als men er achter kwam, dat hij en BETJE het eens waren,

ren, REINHARD hem dan niet alleen het huis verbieden, maar ook alles in het werk zou ſtellen, om de oogen zijner onbedachtzame dochter te openen; en hierom zocht hij hunne verkeering zoo veel mogelijk geheim te houden, en te beletten dat hare ouders zoo min als iemand anders er achter kwamen. Om dus zijn oogmerk, namelijk BETJE op eene ſchandelijke wijze te verleiden, des te zekerder ten uitvoer te brengen en allen argwaan te benemen, begon hij de bezoeken aan het huis van REINHARD hoe langer hoe meer te verminderen, zelfs zoo, dat men hem er op het laatst ſomtijds in geen maand te zien kreeg; maar des te meer wachtte hij BETJE buiten 's huis op, en wist haar eindelijk zelfs tot geheime bijeenkomſten over te halen. Hiertoe wist hij zich zeer behendig te bedienen van de te voren gezochte verkeering met WILHELMINA, dat BETJES ſcherpziend oog geenszins ontſlipt was, door haar in den waan te brengen, dat de vermaningen, die hij wel gisſen kon, dat haar vader haar ſomtijds aangaande zijn perſoon doen zoude, alleen uit afgunſt en opſtoken van WILHELMINA voortkwamen. Want hij verzweeg zeer zorgvuldig dat hij den zak gekregen had, en WILHELMINA was al te beſcheiden om aan iemand te zeggen, dat zij hem dien gegeven had. — Deze geheime verkeeringen waren dan ook eindelijk de grondſlag van BETJES volkomen ongeluk, en ſleepten haar onherſtelbaar en voor altoos in het bederf. —

BETJE was juist niet geheel onkundig van BEEMSTERS liederlijke levenswijze, daar zij

Digitized by Google

hem gedurig en van alle kanten als eenen losbol en verwaarloozer zijner zaken hoorde uitkrijten, en had hem daarom ook reeds meermalen daarover onderhouden; maar daar hij zich reeds al te zeer in haar hart ingedrongen, en hare verkeerde en dwaze liefde reeds al te diepe wortelen geſchoten had, liet zij zich ook telkens met de even zoo ongegronde als nietsbeduidende verontſchuldiging te vrede ſtellen, dat hij, zoo dra zij getrouwd zouden zijn, beter oppasſen en van gedrag veranderen zoude; daar bij voegende, dat daar hij thans voor niemand dan voor zich zelven alleen te zorgen had, of zij dan zou willen hebben, dat een jongeling van zijne jaren nu reeds als een kluizenaar zou leven, en zijne jeugd als een oud man doorbrengen? — Doch die eenige ondervinding in de wereld heeft, weet maar al te wel, wat doorgaans de gevolgen van dergelijke ſchoonſchijnende woorden en ijdele beloften zijn. Wie weet niet, dat een dergelijk gedrag en levenswijze zeer zelden ten goeden verandert, en doorgaans veel erger wordt, zoo dra de laſten en zorgen van het huishouden en niet zelden talrijk huisgezin beginnen te drukken en het hoofd warm te maken? —

Deze noodlottige verkeering werd eindelijk, hoewel te laat, door REINHARD ontdekt, toen BETJE reeds het pand harer onbezonnenheid onder het hart droeg en daarom niet langer meer verborgen blijven konde. Het was dus te laat om te rug te keeren, en de bedroefde en misleide ouders waren genoodzaakt, den losbol, den verleider harer dochter, zelven op te zoeken

en

en te ſmeken, hen voor nog grooter verdriet, voor de ſchande eener bedrogene dochter, en het aanſtaande wicht voor de ſchande eener onechte geboorte, te behoeden. — Maar toen was het oogenblik van beproeving dezer ongelukkige ouders ten hoogſten top geſtegen! — BEEMSTER, door zijn liederlijk gedrag, reeds langen tijd meer verterende dan verdienende, en daarom ook genoodzaakt, voor hem onbetaalbare ſchulden te maken, werd door dit geval tot op het uiterſte gebragt, en zoo baloorig gemaakt, dat hij, zonder van iemand affcheid te nemen, *het zeegat inging*: want reeds langen tijd door zijne ſchuldeiſchers lastig gevallen wordende, meenden deze, nu vernemende dat hij met de dochter van REINHARD verkeerde, waarmede hij volgens hunne meening, ingeval van trouwen, een ſchoon ſtuivertje in handen zoude krijgen, thans den tijd te zijn, van niet langer meer ſtil te zitten, en begonnen hem daarom zoo geweldig te vervolgen, dat hij eindelijk, hoewel tegen zijnen zin, beſloot, *het opgedrongen huwelijk aan te gaan*, om van deze laſtige vervolging bevrijd te worden; maar daar hij meer zulke gevallen als met BETJE gehad en reeds meer meisjes bedrogen had, zoo werden de geboden geſtuit en het huwelijk kon dus geen voortgang hebben.

Had het eerſte berigt van BETJES toeſtand hare ouders als een donderſlag op het hart getroffen, dit laatſte ſloeg hen geheel ter neder; daar het boyendien nog voor hunne zoo onbedachtzame als ligtgeloovige dochter, niet alleen grievend, maar zelfs doodelijk was.

Naauwelijks rekende dit ongelukkig meisje tot het

het getal der aankomende moeders te behooren, en toch reeds een nog niet eens geboren vaderloos ſchepſel moetende bewenen, was zij onbeſtand tegen deze beproeving, en moest onder derzelver last bezwijken. Eene ontijdige verlosſing en daar bij komende toevallen maakten een einde aan haar jeugdig leven, en verdoofde gedeeltelijk de wraakroepende ſtem harer zoo zeer beleedigde ouders en van een onſchuldig wezen, dat mogelijk wel zijne moeder beklaagd, doch zijnen vader gevloekt zoude hebben. —

O, dat alle even zoo onbedachtzame meisjes den toeſtand dezer waarlijk deugdzame en daarom des te beklagenswaardigere ouders gezien hadden! dan zouden zij zich voorzeker nimmer in dergelijke en voor haar toch altoos ſchadelijke verbindtenisſen inlaten! — Dat alle ligtvaardige jongelingen, dat alle zedenlooze verleiders van het vrouwelijke geſlacht, de bloedende en verſcheurde harten dezer tot den dood toe bedroefde ouders gezien hadden! — Dat zij gezien hadden, hoe deze, over dit zoo allergrievendst verlies treurende ouders, dagen, ja weken en maanden lang, bijna als zinneloos, met bedrukte harten en nedergeſlagene oogen rond liepen, om hunne ſchande te bedekken en hun hartzeer te verbergen; zij zouden met affchrik terug deinzen en ijzen voor eene misdaad, waaraan niet alleen de menſchelijke zamenleving hare grootſte verontwaardiging gehecht heeft, maar die zelfs in het algemeene wetboek des Opperſten Wezens uitdrukkelijk verboden en met zijnen ontzaggelijken vloek bedreigd wordt!

Niet

Niet minder hartgrievend als voor de ouders zelven, was voor WILHELMINA het zoo kort op elkander volgende verlies harer twee nichten, hare tot dus ver bijna eenige gezellinnen; des te hartgrievender voor haar, daar beiden op zulk eene ongelukkige wijze het slagtoffer harer ligt- en bijgeloovigheid geworden waren.

Afgemat en door zoo vele kort op elkander volgende rampen bijna ter neder geslagen, zou zij zeker bezweken zijn, indien haar niet nog een altoos opgeruimd LEENTJE, eene altoos even vrolijke en even zoo deugdzame als beminnelijke nicht, overgebleven ware; die, alhoewel niet minder bedroefd dan zij zelve, en thans met zulke zaken bezig zijnde, waardoor menig ander meisje niet eens den tijd zou gehad hebben, om aan hare vriendin te denken, laat staan haar zulk eenen zoo veel tijds verspillenden dienst te bewijzen, haar eigen leed verkropte, om haar te troosten en op te beuren.

Reeds te voren hebben wij gezien, hoe KAATJE met den braven GOEDHART verkeerde en met denzelven binnen kort getrouwd zou hebben, indien haar even zoo ongelukkige als onverwachte dood zulks niet belet hadde. Deze GOEDHART had eenen broeder, die niet minder braaf en deugdzaam, en in alle opzigten een beminnenswaardig jongman van omtrent tweeëntwintig jaren was, en, niet tegenstaande zijne jongheid, door vlijt en naarstigheid reeds

zoo-

Digitized by Google

zoo ver gekomen was, dat hij eene vrouw konde onderhouden.

Bijna gelijktijdig dat zijn broeder met KAATJE verkeerde, had hij ook met LEENTJE verkeering gemaakt, en beide deze broeders waren ook voornemens geweest, gelijktijdig met deze twee zusters in den echt te treden, indien niet het reeds bekende ſterfgeval van KAATJE zulks belet hadde. Zoodra nu de eerſte wonden der treurige gebeurtenisſen in het huis van REINHARD weder een weinig verzacht waren, en de welvoegelijkheid zulks gedoogde, beſloot de jongſte broeder ook niet langer meer te wachten, maar zich hoe eer hoe liever met zijne beminde in het huwelijk te begeven.

De ouders van LEENTJE den jongen GOEDHART reeds langen tijd als een braaf en oppaſſend jongman gekend hebbende, maakten daarom ook geene zwarigheid aan zijn verlangen te voldoen, en de toeſtemming te geven, tot een in alle opzigten gelukkig huwelijk; dat dan ook tot vreugde van allen, die er belang bij hadden, offchoon met geen grooten omſlag, echter met gepaste vrolijkheid gevierd werd.

Hoe verheugd nu WILHELMINA hier over aan den eenen kant was, even zoo bedroefd zou zij aan den anderen kant geweest zijn, over het verlies van hare nog alleen overgeblevene gezellin, indien niet juist dit zelfde huwelijk aanleiding gegeven had, haar des te vaster aan deze beminde nicht te verbinden.

Onder meer anderen der genoodigden op de bruiloft van GOEDHART met LEENTJE, die echter alleen uit de wederzijdſche bloedverwanten

Digitized by Google

ten beſtonden, was ook de broeder van den Bruidegom, de gewezene beminde van KAATJE. Deze gevoelige jongman, die zijne overledene beminde waarlijk lief gehad, en ſedert die ongelukkige ſcheiding gekwijnd had, was zeker, zoo als ligt te denken is, een der minst opgeruimden van allen, daar hem gedurig het denkbeeld voor den geest zweefde, dat indien hem het verfoeijelijk bijgeloof niet van zijne bruid beroofd hadde, hij thans niet alleen als gast, maar even gelukkig als zijn broeder, dit bruiloftsfeest zoude bijgewoond hebben. — Echter belette hem dit niet, nader kennis met WILHELMINA te maken, en den grond tot hunlieder aanſtaande vereeniging te leggen.

GOEDHART en WILHELMINA hadden elkander te voren reeds meermalen gezien en geſproken, hoewel zonder den minſten erg, daar hunne wederzijdſche betrekkingen in hun niet eens de gedachte lieten opkomen, elkander anders dan als goede bekenden en aanſtaande bloedverwanten aan te merken; maar deze betrekkingen hielden thans geheel op, en hunne ontmoeting op de bruiloft, de eerſte ſedert den dood van KAATJE, was van dien aard, dat men ten eerſten kon ontdekken, dat hunne harten toen reeds volkomen met elkander overeenſtemden. Bij de eerſte groete, bij het eerſte geſprek, zoowel als in het vervolg, ſtemde hunne wederzijdſche genegenheid reeds zoodanig overeen, dat zij beide daardoor als in verwarring geraakten, bijna zonder iets te ſpreken weder van elkander afgingen en toch telkens weder verlangden elkander te ontmoeten,

Digitized by Google

ten, en.... waren van toen af, reeds ernſtig op elkander verliefd.

Men ſcheidde des avonds van het vriendenmaal wel iets later dan naar gewoonte, maar evenwel nog vroeg genoeg, om den volgenden dag weder ter behoorlijker tijd bij de hand te kunnen zijn; doch GOEDHART kon den overigen ganſchen nacht geen oog ſluiten. Aan den eenen kant zweefde hem het beeld zijner verlorene bruid onophoudelijk voor den geest, daar hij, aan den anderen kant, WILHELMINA met geene mogelijkheid uit zijne gedachten krijgen konde; zoo dat hij zich zoolang in het bed heen en weder wentelde, tot dat de dag aanbrak en hij eindelijk beſloot, zich geweld aan te doen om zijn geleden verlies te vergeten, en de mogelijkheid te beproeven, hetzelve door het bezit van WILHELMINA te vergoeden.

Niet door eene geheime verkeering, niet zonder voorafgaande wettig verkregene toeſtemming, maar als een deugdzaam jongman, wars van alle linkſche wegen, zocht hij het voorwerp zijner genegenheid in zijne belangen te krijgen; en daarom wilde hij eerst bij WILHELMINAAS oom, als thans haars vaders plaats bekleedende, verlof vragen, om zijn hart aan haar te mogen opdragen.

Na dat hij opgeſtaan was, en naar een middel gezocht had, hoe hij zijn voornemen best en zonder verwijl ter uitvoer zou brengen, ſchoot hem te binnen, dat de welvoegelijkheid mede bragt, dien eigen dag nog zijne opwachting bij WILHELMINA te moeten maken, om haar te

te bedanken voor de eer, van haar op de bruiloft te hebben mogen oppasſen. Dit had WILHELMINA reeds voorzien, en was daarom des morgens ook al reeds zeer vroeg opgeſtaan om te overleggen, wat zij hem dan zeggen en hoe zij zich verder gedragen zoude, zonder evenwel tot eenig beſluit te kunnen komen; zij werd dus reeds door GOEDHART overvallen, alvorens zich eerst behoorlijk tegen deze ontmoeting gewapend te hebben.

Behalve de gewone pligtplegingen, het vragen naar de gezondheid, hoe men geſlapen had en eene wel honderdmalige herhaling over de weersgeſteldheid, liep dit bezoek zoo ſtil en eentoonig af, dat men het eer voor eene vertooning van waſſe poppen, dan voor een wezenlijk onderhoud gehouden zou hebben; zoodat beiden weder even zeer naar den afloop verlangden, als zij te voren naar deszelfs begin gereikhalsd hadden, alhoewel beiden uit zeer verſchillende inzigten. Want daar WILHELMINA naar den afloop wenschte, om zich weder een weinig van de aandoening te herſtellen, waarin GOEDHART haar door zijn bezoek gebragt had; zoo verlangde deze er naar, om des te eerder met haren Oom te kunnen ſpreken, en hem zijne wenſchen te kennen te geven.

„ Uwe nicht is een allerliefſt meisje" — zeide hij tegen REINHARD, na dat hij hem insgelijks zijn kompliment wegens den vorigen dag gemaakt had: — „ ik geloof, dat een man door haar bezit gelukkig zou zijn."

„ Zoudt gij dat denken, lieve vriend!" —

antwoordde hem REINHARD: — „ en waarom dan niet ook eenen vrijer?" —

„ Om dat zij dan voor altoos ongelukkig zoude zijn:" — viel hij hem in de rede: — „ Een meisje zoo als uwe nicht, kan nimmer het bezit eens vrijers worden, zonder voor altoos ongelukkig te zijn, dan alleen in dit eene geval, dat hij dan ook te gelijk door het verkrijgen van haar bezit, den bijnaam van vrijer, in dien van man verwisfele. Doch alle fcherts ter zijde! — Zij zal zonder twijfel vele aanbidders hebben?" —

„ Dat kunt gij ligt denken!" — zeide REINHARD: — „ want een meisje van hare jaren, zoo wel gemaakt, frisch en gezond, en daarbij zoo wel opgevoed, ook altijd even zindelijk, vlijtig en 't geen daarbij zulk een gevoelig en deugdzaam hart bezit; die van alles wat eene brave vrouw, eene goede huishoudfter en verftandige Echtgenoote noodig heeft te weten, eene grondige kennis draagt, zonder daarom evenwel boven anderen te willen uitmunten of fchitteren; zulk een meisje kan zeker niet lang zonder aanbidders blijven; maar of zij er reeds zulk eenen heeft, als ik gis dat gij door uwe vraag bedoelt, daar twijfel ik evenwel fterk aan."

„ Waarom zou dat dan niet kunnen zijn?" — vroeg GOEDHART: — „ of zou zij geen zin in trouwen hebben?" —

„ Dat is weder eene andere vraag!" — zeide REINHARD: — „ want welk jong meisje, dat gezond en wel is en hare beftemming weet, zou niet naar een' man verlangen? — Of zou het

het ſchande zijn, op eene redelijke wijze naar iets te verlangen, waartoe men door GOD en de Natuur beſtemd is?" —

„ Dat hoort gij mij niet zeggen;" — antwoordde GOEDHART: — „ maar er zijn meer meisjes, die voorgeven, geen' zin in trouwen te hebben." —

„ Voorgeven is nog geen verwerpen!" — zeide REINHARD: — „ maar dat geloof ik van onze WILHELMINA niet, om dat zij niets zeggen zal, dat zij niet waarlijk meent. Veel eer geloof ik, dat zij er naar verlangt. En daarin heeft zij ook gelijk: want het is, volgens mijn inzien, meer prijzens dan lakenswaardig, dat een jong meisje op eene redelijke wijze naar den echten ſtaat verlangt, mits zulks meer geſchiede om aan hare beſtemming, dan aan hare driften te voldoen. — Maar waarom ik er aan twijfel, of zij wel eenen aanbidder, of vrijer, zoo als men het doorgaans noemt, heeft, is, om dat ik er tot dus ver nog niets van gezien noch gehoord heb, en evenwel toch zeker weet, dat zij eene zaak van zoo veel aanbelang vast niet voor mij verzwijgen zoude. Bovendien geloof ik, dat zij ook tot dus ver den regten Jozef nog niet gevonden heeft; niet om dat zij zoo buitengemeen keurig, maar om dat zij in den hoogſten graad omzigtig is. — „ Ik zou mij" — heb ik haar dikwijls hooren zeggen: — „ zeker „ met niemand kunnen verbinden, die in het ſtuk „ van huwelijk niet eenſtemmig met mij dacht. „ — Hij, die mijn toekomſtig geluk wil maken, „ moet mij geheel zonder dwang, geheel zonder „ baatzuchtige inzigten, en niet alleen uit blin-

„de liefde verkiezen. En wanneer eens zuivere „liefde en opregte genegenheid iemands oogen „naar mij gerigt hebben, en ik, na zorgvuldige „beproeving en den raad van verſtandige en wel„meenende bloedverwanten en vrienden, tot mij „zelve zeggen kan: *Dit is de man, waarmede mijn „hart, mijne neigingen, mijne wenſchen en bedoelin„gen overeenſtemmen, om met hem den glibberigen „weg der aardſche gelukzaligheid, gerust te kunnen „bewandelen*; dan zal ik ook geene zwarigheid „maken, deze bekentenis niet alleen aan hem, „maar ook openlijk voor de geheele wereld af „te leggen." "

„ Juist zoo!" — viel hem GOEDHART in de rede: — „ dat is ook mijn gevoelen! Doch daar het mij voorkomt, dat men niet beter kiezen kan, dan wanneer men verſcheidene voorwerpen heeft, om dezelve tegen elkander te vergelijken; zoo komt het mij voor, dat daar ik uwe nicht niet alleen als een deugdzaam en braaf, maar ook te gelijk als een verſtandig meisje heb leeren kennen, zij dan ook zoo voorzigtig zijn zal, haar hart zoo niet maar aan den eerſten den besten weg te geven, en liever eene keus uit verſcheidene voorwerpen zal willen doen. Ook kan het, dunkt mij, aan een mansperſoon niet geheel onaangenaam zijn, eenen mededinger te hebben, om, ingeval de keus op hem valt, des te beter overtuigd te zijn, dat dezelve alleen om zijne meerdere verdienſte geſchiede."

„ In zeketen zin genomen," — zeide REINHARD — „ moogt gij gelijk hebben; maar het tegendeel kon ook wel eens plaats hebben, en daar-

daarom, dunkt mij, dat het evenwel voor eenen minnaar vrij beter ware, het voorwerp zijner wenſchen reeds in zekerheid te hebben, alvorens een ander, in wien zijne beminde eenige meerdere volmaaktheden meende te kunnen ontdekken, hem haar voor de neus kwam weg halen."

„ Evenwel nog vrij beter", — antwoordde GOEDHART — „ dan dat zij hem naderhand weggehaald werd, en....."

„ Hou wat, mijn Vriend! — viel hem REINHARD in de rede: — „ zulk een geval zou alsdan volſtrekt geen plaats kunnen hebben, daar wij reeds vooruitgezet hebben, dat het bedoelde voorwerp het vertrouwen en de achting eens braven mans volkomen waardig zijn moest; want al ware het ook, dat eene brave en deugdzame vrouw, zelfs na haar trouwen, iemand leerde kennen, die wezenlijk meer goede hoedanigheden bezat dan haar man, dan zou zij het nog niet eens gewaar kunnen worden, om dat het alsdan aan eene deugdzame vrouw even zoo min vrij ſtaat vergelijkingen te maken, als wezenlijk van het pad der deugd af te gaan."

„ Dat is zoo;" — zeide GOEDHART: — „ maar de liefde ziet niet altijd op meerdere of mindere volmaaktheden; zij zoekt overeenſtemming: en daarom zou ik mij weinig bekommeren over eenen medeminnaar, indien ik mij, tot een voorwerp, mijner liefde waardig, bepaald hadde. — Onttrok hij mij mijne beminde, en liet zij zich door hem van mij aftrekken, dan zoude ik het als een bewijs aannemen, dat onze

overeenstemming niet volkomen was, en dat ik dan met haar, misschien ja wel te vreden, doch geenszins zoo gelukkig zoude geweest zijn, als ik gewenscht had; en het verdriet, dat ik alsdan gevoelen zoude, wegens het missen mijner zoete hoop, zou op verre na niet kunnen opwegen, bij den troost, dien ik gevoelde, over het verijdelen van een der zwaarste ongelukken, die ons in dit leven kunnen overkomen. — Doch, om nu maar rond voor de zaak uit te komen. — Ik kenne uwe nicht." —

„ Dat doet mij gansch geen wonder."

„ Ik ben voornemens, om op haar uit te gaan, en te zien, of ik haar bewegen kan mijne vrouw te worden."

„ Dan doet gij heel wel."

„ Reeds van het eerste oogenblik af, dat ik haar heb leeren kennen, heeft zij mijn hart ingenomen, en nu eindelijk met zulke sterke banden aan zich verbonden, dat het mij veel moeite te kosten zoude, mij weder daarvan los te maken."

„ Zoo, zoo! — Weet zij al reeds iets van uw voornemen? — Hebt gij u al reeds aan haar verklaard?" — vroeg hem REINHARD; — „ of heeft zij uwe genegenheid voor haar ook op de eene of andere wijze kunnen ontdekken?" —

„ Verklaard heb ik mij aan haar nog niet; maar of zij niet al reeds iets daarvan bemerkt hebbe, daarvoor zou ik niet willen instaan; want wie weet of niet eenige blikken, een gevoelvolle handdruk, haar mijn geheim verraden hebben. Maar indien ik de inspraak van mijn hart ge-

loo-

looven mag, indien het geene ijdele herſenſchimmen zijn, die mij voor den geest zweven, dan zou ik moeten gelooven, dat zij dezelve ontdekt en ook reeds weder beantwoord heeft. — Echter weet ik niet, welk gevoel mij tegenhoudt, haar de aanbieding van mijn hart zelven te doen, indien het niet voortkomt uit de achting en eerbied, die ik voor haar voed. En als dat zoo is, en ik zoo gelukkig ben, dat zij mij te beurt mag vallen, welk geluk zal dan het mijne overtreffen! — Welk huwelijk zal dan volmaakter zijn, dan zulk een, waar eerbied, achting en zuivere liefde de banden zijn! — Ik waag het dus, beste vriend! u den opdragt te doen, haar mijn hart uit mijnen naam aan te bieden, en zoo het mogelijk is haar te bewegen, de mijne te worden."

REINHARD kon den last, hem door GOEDHART opgedragen, geenszins van de hand wijzen, daar hij niets vuriger wenschte, dan zijne beminde nicht, in het huwelijk met een waardig man, gelukkig te zien. — En was GOEDHART die man niet? Was hij voor REINHARD niet een waardig voorwerp, om aan zijne nicht aangeprezen te worden; daar hij hem reeds te voren zijne eigene dochter had toegeſtaan? — Ja! dit was volgens zijn inzien de man, die WILHELMINA zoo gelukkig kon maken, als zij waarlijk verdiende; en daarom verzuimde hij ook geen oogenblik, haar den hem opgedra-

Digitized by Google

gen last voor te dragen. Hij ging dus bij haar in hare kamer, en vond haar nog in eene peinzende houding, met de hand onder het hoofd voor de tafel zitten.

„ Nog altoos even treurig, lieve Nicht! — Het ſchijnt, als of gij niet weder vrolijk worden kunt? — Het verlies van ouders en vrienden te betreuren, ſomtijds met teeder en dankbaar gevoel aan hen te denken, is niet alleen goed, maar zelfs prijzenswaardig; doch zonder ophouden zich daaraan over te geven, zijn leven te verbitteren en daardoor nutteloos en zonder vooruitzigt te verkorten, is niet alleen lakens — maar zelfs ſtrafwaardig. — Kom, lieve WILHELMINA! gij moet u wat opbeuren! gij moet u moeite doen, om al het verledene te vergeten. — Men moet de dooden laten rusten, en alleen met de menſchen leven."

„ Ach, lieve Oom!" — zeide zij, als uit den ſlaap ontwakende — „ het zal zich alles wel ſchikken, zoodra ik eens aan die nare eenzaamheid, die mij thans aan alle kanten omringt, wat meer gewoon zal zijn. Maar overweeg eens zelve, en bedenk hoe naar mij deze doodſche eenzaamheid vallen moet, die ik te voren nimmer gekend heb. Bijna beroofd van alles, wat mij lief en dierbaar was, ſchijnt mij deze wijde wereld thans ſlechts een eenzaam verlaten dorp te zijn. — Buiten u, waarde Oom! heb ik thans niemand meer, waar voor ik mijn hart uitſchudden, met wien ik vertrouwd en gemeenzaam omgaan kan. — Ach! ik ben geheel verlaten, afgeſneden van de zamenleving en....."

„ Hou wat, lieve Nicht!" — viel hij haar in de

de rede: — „ hou wat! — gij gaat een weinig te ver! — Zou er dan nu niemand meer te vinden zijn, wien gij uwe volle genegenheid, uw volkomen vertrouwen ſchenken kondet? — Zou er zelfs niet nog iemand kunnen gevonden worden, die uwer volkomen waardig, u zijn hart kwam aanbieden? — En zoudt gij hem alsdan kunnen afwijzen? — Zoudt gij kunnen weigeren, liefde met liefde te vergelden, indien dezelve opregt gemeend en in ſtaat ware, u uit deze gewaande eenzaamheid weder midden in de bezielde wereld terug te brengen? — Neen, lieve Nicht! ik weet het beter! — Uw hart is niet geſtemd om lang alleen te blijven, nog veel minder om u dood te treuren."

„ Zeker, lieve Oom!" — zeide WILHELMINA: — „ zeker is mijn hart niet geſtemd om ſteeds alleen te zijn; maar waar ſpoedig opregte vriendſchap gevonden, die in ſtaat zal zijn, mij weder volkomen gelukkig te maken? — Waar is thans opregte en ſtandvastige liefde te vinden? — Vurige liefde kan men zeker dagelijks vinden, maar liefde, die langer dan eenige weken duurt, is waarlijk ſchaars."

„ Gij ſpreekt zeker anders dan gij denkt, lieve WILHELMINA! — Niets is beſtendiger, dan de liefde tusſchen echtgenooten, die op deugdzame gronden gebouwd is. — Onverbreekbare banden ſtaan alsdan tusſchen beiden, en ſtrengelen vader en moeder zoo vast aan een, dat hen niets dan de dood weder uit elkander rukken kan. —— Dat ik thans ook deze wonde weder openen moest! —— —— Maar zeg mij eens in vertrouwen: hebt gij dan uwe

eigen ouders reeds zoo ver vergeten, dat gij aan ſtandvastige huwelijksliefde twijfelen kunt? — Hebt gij niet een bijna even overtuigend voorbeeld in mijn eigen huis gevonden? — Zou het mij zwaar vallen, u nog duizend anderen, bijna van denzelfden ſtempel, aan te wijzen? — En welk gevoelen hebt gij dan nu nog van uwe beste vriendin en haren echtgenoot? — Zoudt gij aan de duurzaamheid hunner wederzijdſche liefde, en bij gevolg ook aan hun altoosdurend geluk, een oogenblik kunnen twijfelen?

„ De voorbeelden, door u aangehaald, lieve Oom! zijn zeker ſprekend genoeg; maar is er van andere huisgezinnen, onder de honderd wel zoodanig een te vinden? — Daarbij is ook ieder, die ons zijn hart komt aanbieden, niet altijd zulk een deugdzame GOEDHART, als gij in uwen ſchoonzoon gevonden hebt. —"

„ Dat is zoo, lieve Nicht!" — voegde haar REINHARD toe: — „ maar deze GOEDHARTS kunnen broeders hebben, die niet minder deugdzaam zijn."

Een hooger dan gewoonlijk rood, op WILHELMINAAS wangen, gaf genoeg te kennen, wat op deze uitdrukking in haar hart omging; — aan REINHARD ontglipte dit niet, en hij vervolgde: —

„ 't Is waar, broeders kunnen ſomtijds zeer veel van elkander verſchillen, maar zij komen ook niet zelden zeer veel met elkander overeen. — Geſteld nu eens er waren meer zulke GOEDHARTS, en dat van dezelve een kwam om u zijn hart aan te bieden; zoude hij dan te verwer-

pen

pen zijn? — Zoude dit dan de man niet zijn, aan wien men zich gerust kon overgeven? —"

„ Ja, lieve Oom!" — viel zij hem met drift in de rede; — „ zulk een is het, aan wien ik mij voor altoos wilde overgeven; met wien ik gerust door 't leven gaan, en hem, mijne overige dagen, mijn lot met volle liefde aanvertrouwen zoude!" —

„ Nu, lieve Nicht! — zulk een GOEDHART, aan wien gij u zoo gerust zoudt willen overgeven, wien gij zoo opregt en uit de volheid van uw hart zoudt kunnen beminnen, is het, die u zijne liefde komt aanbieden, en niets vuriger wenscht dan door mij te vernemen, dat uw mond beleden heeft, hem door uwe wederliefde voor altoos gelukkig te willen maken. — Uwe oogen, uw handdruk hebben hem reeds gezegd, dat gij hem uwer achting niet geheel onwaardig keurt; doch hij is te kiesch, u deze bekentenis zelve af te dwingen, en heeft mij daarom verzocht, hetzelve in zijnen naam te doen."

WILHELMINA vloog haren oom in de armen, en zeide in de hevigste gemoedsaandoening: —

„ Ja, lieve Oom! hij is het, aan wien ik mijn hart voor eeuwig schenken kan! — Hij had wel gelijk, toen hij u zeide dat ik zijne blikken, dat ik zijnen handdruk voelde, en ook, dat ik ze hem beantwoord heb. De spraak der liefde is maar alleen aan hen bekend, die waarlijk opregt beminnen: en als men die verstaat, dan verstaat men het veinzen niet. — Ga, zeg hem uit mijn' naam, dat ik hem hartelijk bemin, dat ik hem altoos beminnen zal, en

dat

dat mij niets, dan de dood van hem ſcheiden zal! —

REINHARD omarmde zijne beminnelijke nicht met opregte deelneming, drukte haar onder gulle en opregte zegenwenſchen aan zijn gevoelig hart, en maakte nog dien zelfden dag den uitſlag dezer onderhandeling aan den met ongeduld wachtenden minnaar bekend.

GOEDHART en WILHELMINA waren dan ook reeds, eer het nog bijna iemand wist de bruidegom en bruid, en waren daardoor, zoowel tot blijdſchap van hun zelven, als van vrienden en bloedverwanten, onverbreekbaar aan elkander verbonden.

Daar nu, door den onverbrekelijken band, onze WILHELMINA ophield jonge dochter te zijn, zoo zijn wij ook genoodzaakt, deze tweede afdeeling daarmede te beſluiten, om haar in eene volgende als Echtgenoote en Moeder nader te leeren kennen."

DER-

Digitized by Google

DERDE AFDEELING.

WILHELMINA ALS ECHTGENOOTE EN MOEDER.

Des morgens toen WILHELMINA voor de eerſtemaal als *Echtgenoote* en *Huismoeder* uit het bed ſtapte, ontdekte zij voor haar op de tafel een verzegeld papier, waarop geſchreven ſtond:

Aan mijne beminde Dochter,

WILHELMINA SABINA!

Eene heilige rilling beroerde hare geheele ziel, en vervulde haar kloppend hart met hevige aandoening, toen zij dit opſchrift, door de hand haars vaders geſchreven, zag. Met geestdrift en ontroering nam zij het op, drukte het aan haar kloppend hart en zou het oogenblikkelijk geopend en gelezen hebben, had zij zich niet nog bij tijds herinnerd, dat zij haren voornaamſten en noodzakelijkſten pligt nog niet volbragt, dat zij haren GOD en Schepper voor de aan haar tot dus ver zoo liefderijk bewezene weldaden nog niet gedankt, en Hem gebeden had, haar die ook nog verder te willen laten genieten. — Na dat zij nu behoorlijk daaraan voldaan had, nam zij met eene bevende hand het papier op, ſcheurde de zegels los en

en las met liefdevolle aandoening en gehoel verzonken:

VADERLIJKE RAAD

dan mijne hartelijk beminde Dochter,

WILHELMINA SABINA,

Op den eerſten morgen na
hare echtelijke verbind-
tenis.

„ Wanneer gij, dierbare Dochter! dit ont-
„ vangt, zal ik zeker niet meer in wezen zijn;
„ en of uwe onwaardeerbare moeder als dan
„ nog in wezen is, zal de alles verklarende
„ tijd u leeren. Is zij er dan nog, dat de goe-
„ de GOD geve! — nu dan zult gij zeker de-
„ zen raad zoo zeer niet noodig hebben; maar
„ daar ik, op het oogenblik dat ik dit voor
„ u ſchrijf, mijne ontbinding met raſſe ſchre-
„ den voel naderen, en gij thans eene der voor-
„ naamſte voorwerpen mijner teederſte zorg en
„ liefde zijt, zoo wilde noch konde ik u ook
„ mijnen laatſten vaderlijken raad niet onthou-
„ den. Schoon ik wel weet, dat gij, zoo als
„ gij thans uitgerust zijt, door den tijd wel
„ in ſtaat zult zijn, zoowel de pligten eener bra-
„ ve echtgenoote als teedere moeder te ver-
„ vullen, weet ik daarom toch ook niet
„ minder, dat den mensch niets meer eigen
„ is, dan in nalatigheid te vervallen, als
„ zorgeloosheid en gewoonte hem doen verge-
„ ten, wie hij is of wie hij eigenlijk zijn moest.
„ Mijn hart beeft, als ik de gevaren over-

„ weeg,

„ weeg, waarvoor een jong meisje dagelijks
„ bloot ſtaat, dat aan zich zelve over gelaten
„ is; en aan hoeveel meer gevaren ſtaat dan
„ niet nog eene jonggetrouwde vrouw bloot,
„ wanneer zij aan zich zelve over gelaten,
„ zich door vleijende en ſtreelende aanlok-
„ kingen, in de eerſte beguicheling der lief-
„ de, eenige heerſchappij over haren echtge-
„ noot heeft weten aan te matigen! Hoe fraaijer
„ van lijf en leden en hoe levendiger van geest
„ zij dan is, hoe meer gevaar zij loopen zal,
„ in verdenking te komen. Het grootſte ſtruik-
„ kelblok eener jonggetrouwde vrouw is, dat zij
„ zelden in gewoonten en neigingen met haren
„ echtgenoot volkomen overeenſtemmen zal;
„ want overal waar menſchen zijn, zal men ner-
„ gens twee vinden, die in hunne wenſchen, nei-
„ gingen en gewoonten, volkomen met elkander
„ overeenkomen, alvorens zij eerst eenigen tijd
„ te zamen omgegaan hebben en aan elkander
„ gewoon zijn. Welk ongelukkig huishouden
„ zal er dan niet uit voortkomen, indien geen
„ van beiden hier in iets wil toegeven. De vrouw
„ moet in dit geval altoos de minſte zijn, om
„ dat zij hoofdzakelijk door de natuur tot ge-
„ zelſchap en hulp des mans beſtemd is. Hoe
„ vele huwelijken, die thans volmaakt onge-
„ lukkig zijn, hadden gelukkig kunnen wezen,
„ indien de vrouwen in het begin van haar trou-
„ wen dit wat meer in aanmerking genomen
„ hadden. — De toegevendheid is altijd eene
„ der ſchoonſte en edelſte hoedanigheden der
„ vrouwen geweest, en het voornaamſte middel,
„ om een huishouden gelukkig te doen zijn.

„ Daar-

„ Daardoor lijdt zij niets, maar zal er alleen
„ veel bij winnen. Want offchoon de natuur den
„ man als het hoofd der vrouw ſchijnt gevormd
„ te hebben, zoo heeft zij daarentegen de vrou-
„ wen weder met zulke wapenen voorzien,
„ waarmede zij deze heerſchappij niet alleen
„ bedwingen, maar zelfs geheel onderdrukken
„ kunnen. Maak dus behoorlijk gebruik van
„ deze wapenen, als zij noodzakelijk wor-
„ den; zij beſtaan in liefkozingen en toege-
„ vendheid op zijnen tijd. Maar gebruik hen
„ niet en ook niet langer, dan in den uiterſten
„ nood, en onderwerp u liever gewillig aan een
„ hoofd, waaraan u de natuur zelve dienstbaar
„ gemaakt heeft; want zoodra het wettig ge-
„ zag verbroken wordt, dan neemt de regering-
„ loosheid deszelfs plaats in, en vernietigt
„ het welzijn der maatſchappij. — Hoe ge-
„ makkelijk zal het eene vrouw niet vallen,
„ zulke gewoonten af te leggen, die aan den man
„ mishagen, en zijne gebreken, al ware het
„ ſlechts voor een' korten tijd, met inſchikke-
„ lijkheid te verdragen, daar het vrouwelijke ge-
„ ſlacht met zulk een hoogen graad van geduld
„ en lijdzaamheid begaafd is! — Zal het haar
„ daarom dan veel moeite kosten, door geringe
„ toegevendheid, ieder huwelijk niet alleen dra-
„ gelijk, maar zelfs aangenaam en gelukkig te
„ maken, en daardoor den eerſten en voornaam-
„ ſten pligt eener deugdzame huisvrouw te ver-
„ vullen, om door alle mogelijke middelen en
„ wegen, de liefde van haren man niet alleen
„ te onderhouden, maar ook hoe langer hoe
„ meer aan te kweeken? — Daar het nu voor elke

„ ver-

Digitized by Google

„ verſtandige en welmeenende vrouw zeker niet
„ onverſchillig zijn kan, al of niet door ha-
„ ren echtgenoot bemind te worden; om dat
„ geen huwelijk zonder wederzijdſche liefde tus-
„ ſchen man en vrouw beſtaanbaar is, zoo zal
„ zij zeker alles zoeken te vermijden, wat hem
„ maar eenigzins zou kunnen mishagen, alles
„ aanwenden, om te doen wat hem aange-
„ naam kan zijn. — De voornaamſte reden,
„ die meestal de eerſte verwijdering tuſſchen
„ man en vrouw voortbrengt, beſtaat in het
„ verkeerde begrip, dat zich doorgaans de
„ jonggetrouwde vrouwen van haren nieuwen
„ ſtand vormen. De vrouwen, voor het trou-
„ wen doorgaans gewoon, door hare aanbid-
„ ders gevleid, geliefkoosd en geſmeekt te wor-
„ den, en dit alles met eene zekere ſoort van
„ gemaakte afkeerigheid en achterhoudendheid
„ te beantwoorden, gelooven dat zij, na het vol-
„ trekken van het huwelijk, aan hare achtbaar-
„ heid te kort doen zouden, indien zij van de-
„ ze verkeerde gewoonte afgingen, en hare man-
„ nen dan niet nog even als te voren deden
„ bidden, daar deze thans te eiſchen hebben;
„ waardoor alsdan meestal in weinig tijds eeni-
„ ge verflaauwing ontſtaat, en de mannen maar
„ al te ras doet ontdekken, dat zij in hunne vrou-
„ wen niets meer zien, dan hetgeen zij in
„ andere ook zouden hebben kunnen vinden.
„ De zekerſte weg derhalve, om deze verwij-
„ dering voor te komen, beſtaat daarin, dat
„ de jonggetrouwde vrouwen, na het voltrekken
„ des huwelijks, denzelfden weg inſlaan, die ha-
„ re mannen voor hetzelve gehouden hebben.

„ *Lieſkozingen* aan de zijde der vrouwen moe-
„ ten alsdan de plaats vervangen van de *be-*
„ *geerte*, die de mannen te voren aanſpoorde
„ haar te beminnen. — Hierin ſpaarzaam of
„ wel zelfs weigerachtig te zijn, heeft niet zel-
„ den de grootſte verwarring, zoo al niet den
„ geheelen ondergang van een geheel huisge-
„ zin, voortgebragt. — Gij moet dus, lieve WIL-
„ HELMINA! zoo dra gij getrouwd zijt, bij el-
„ ke gelegenheid die zich daartoe aanbiedt, alle
„ die kleine kunstgrepen in het werk ſtellen, die
„ iedere verſtandige vrouw zoo gereed bij der
„ hand heeft, om haren man aan zich te ver-
„ binden."

„ Niet zelden zal het gebeuren, als gij eens
„ getrouwd zijt, dat huisſelijke zaken, beroeps-
„ bezigheden, eenige onvermijdelijke ongenoe-
„ gens of onpasſelijkheid, uwen man zullen
„ noodzaken, u met min of meer achteloosheid
„ te bejegenen; wacht u dan vooral wel, zulks
„ ten eerſten als eene onverſchilligheid of af-
„ keer voor uw perſoon op te vatten, en hem
„ daarover verwijtingen te doen, en nog veel
„ meer, hem met klagten daarover aan te vallen;
„ dit zou zeker eene verkeerde uitwerking
„ voortbrengen. In tegendeel moet gij alsdan
„ uwe oplettendheid verdubbelen, door ge-
„ paste gedienſtigheid zijne kwade luimen zoe-
„ ken te verdrijven, en hem dan eerst regt
„ doen gevoelen, dat alle moeijelijkheden des
„ levens ſlechts half zoo zwaar drukken, zoo
„ dra eene beminnelijke echtgenoote dezelve
„ helpt dragen; dat geene genoegens aangena-

„ mer

„ mer zijn dan dezulke, die hij met haar deelen kan."

„ Nog honderd andere dingen zou ik u dien „ aangaande te herinneren hebben, indien ik „ niet bijna als zeker konde vastſtellen, dat gij, „ in het aangaan van een huwelijk, niet al te „ overijld, niet al te onbedacht zult zijn, „ en u daarom dan ook niet wel een kwaad „ man te beurt kan vallen; doch ingeval u, „ tegen mijne verwachting, dit verſchrikkelijk „ lot al eens mogt overkomen, en gij eenen man „ krijgen, dien gij, door behulp dezer weinige lesſen, die ik u hier gegeven heb, niet „ in ſtaat waart te regt te brengen, dan zouden ook nog honderd anderen niets baten, „ maar ſomtijds zelfs nog, door eene verkeerde „ aanwending, meer ſchadelijk dan voordeelig „ zijn. — Alleen wilde ik u nog een enkeld „ woord zeggen, over zulke dingen, die u meer „ in het bijzonder aangaan. Ik bedoel hier „ hoofdzakelijk de pligten van het huisbeſtuur „ en de opvoeding der kinderen."

„ De pligten des mans, als hoofd van het „ huisgezin, beſtaan zekerlijk daarin, dat hij „ hetzelve behoorlijk van het noodige onderhoud en verdere noodwendigheden verzorge; „ maar daarom is hij dan ook doorgaans genoodzaakt, den meesten tijd aan het verrigten zijner beroepsbezigheden te beſteden, zoo „ dat hem dan meestal bijna geheel geen, of „ ten minſten zeer weinig tijd, overſchiet, de „ bijzondere inrigtingen van het huishouden na „ te gaan, en nog veel minder, hetzelve alleen „ te beſturen, waarom dan ook dit gedeelte

„ der huisselijke zorgen, gemeenlijk geheel al-
„ leen, of ten minsten voor het grootste gedeel-
„ te, aan de zorge der vrouw aanbevolen
„ blijft."

„ In den burgerstand hangt doorgaans het
„ volle gewigt der huisbezorging van het be-
„ hoorlijk verdeelen der niet zelden zeer be-
„ paalde inkomsten af. Daarvan moeten niet al-
„ leen huisvesting, vuur, licht, voedsel, klee-
„ ding, maar bovendien ook nog alle onvoor-
„ ziene en buitengewone uitgaven, als van
„ kramen, ziekten en verdere toevallen, bestre-
„ den worden. Wordt dus het inkomen niet
„ behoorlijk en met overleg verdeeld, dan moet
„ ook zeker het een of ander gedeelte gebrek
„ lijden, of ten minsten grootelijks daardoor
„ verwaarloosd worden. Het is dus voor u
„ van het allergrootste aanbelang, in de *huis-*
„ *houdkunde*, zoo als men het noemt, behoorlijk
„ onderwezen en bedreven te zijn. Wilt gij
„ dus deze allerbelangrijkste wetenschap ver-
„ der aanleeren, en u daarin behoorlijk oefe-
„ nen, zoo raad ik, als een welmeenend Va-
„ der, u ten sterksten aan, het nu onlangs door
„ de Maatschappij: *Tot Nut van 't Algemeen* uit-
„ gegevene HUISHOUDKUNDIG HANDBOEK-
„ JE VOOR DE HUISMOEDERS VAN DEN
„ ZOOGENAAMDEN GEMEENEN MAN, vlij-
„ tig te lezen, en de lessen, daarin voor-
„ komende, u zoo veel mogelijk eigen te maken;
„ dan zult gij ook weinig gevaar loopen, in het
„ bestuur over het huishouden mis te tasten."

„ Op de *huishoudkunde* volgt de niet minder
„ belangrijke wetenschap, om de kinderen, die

„ men

„ men krijgt, zoo wel naar de ziel als naar het „ ligchaam, behoorlijk op te voeden. — De op „ voeding en verzorging der....."

Geheel verzonken, bij het tot hier aan toe doorlezen van dit voor haar zoo allerdierbaarst ſchrift, werd zij niet eens gewaar, dat haar beminde GOEDHART met gekruiste armen en vol verlangen voor haar ſtond te wachten naar het ontwaken uit deze ſluimering.

„ Wat leest gij daar met zoo veel aandacht, lieve WILHELMINA?" — vroeg hij haar eindelijk, terwijl hij haar meer en meer naderde, en met de hand op den ſchouder tikte.

„ Ach! vergeef mij, lieve GOEDHART!" — gaf zij hem verſchrikt ten antwoord: — „ ſlechts zulk eene oorzaak kon mij zoo diep in gedachten wegſlepen, om niet eens te zien, dat gij zoo nabij mij waart." — Met een overreikte zij hem het papier dat zij gelezen had, het welk hij aannam, inzag en na hetzelve vlugtig doorgeloopen te hebben, zeide: — „ Onder het ontbijt zal ik het verder doorlezen." —

Toen zij gingen ontbijten, en na dat GOEDHART hetzelve geheel en met opmerkzaamheid had doorgelezen, gaf hij het aan zijne beminde WILHELMINA te rug, drukte haar aan zijn getroffen hart en zeide: — „ Ook maar alleen zulke welmeenende Vaders kunnen hunne dochters zulke gevoelens inboezemen!" —

Digitized by Google

Daar voor een verſtandig man niets aangenamer zijn, en ook niets meer genoegen geven kan, dan zijne huisvrouw in gedurige werkzaamheid en nuttige bezigheden te vinden, en haar, zoo wel als het geheele huishouden, altijd even zindelijk, in eene geregelde orde en goede inrigting te zien; zoo kon het ook niet misſen, of GOEDHART moest zijne beminde WILHELMINA hoe langer hoe meer lief krijgen en aan zijn hart verbinden. Haar voorbeeldig gedrag ging zelfs zoo ver, dat zij haren man, al ware hij niet reeds van zelven een der uitmuntendſte mannen geweest, door hare goede voorbeelden niet alleen aangemoedigd, maar zelfs gedwongen zoude hebben, het te worden, wilde hij niet voor haar onderdoen.

Zoodanig leefde dit gelukkig paar niet alleen in het begin van hun trouwen, maar ook in het vervolg, altoos even gelukkig en wel tevreden in een dadelijk werkzaam leven voort, zocht gedurig elkanders wenſchen te doorgronden, en wedijverde geſtadig, elkander daarin voor te komen. WILHELMINA was nooit beter te vreden, dan wanneer zij haren beminden GOEDHART met het een of ander verraſſen konde, en hij, door haar verrast te zijn en in zijne beminde wederhelft voor hem die onverzaadbare oplettendheid te ontdekken, waardoor zij meende, hem het leven zoo veel mogelijk aangenaam te kunnen maken. Dankbaar gevoel ſtraalde alsdan uit zijne oogen, en WILHELMINA ge-

gevoelde de zaligſte belooning, wanneer zij ontdekte, dat haar GOEDHART in het binnenſte van haar hart zien, en daarin hare opregte liefde voor hem lezen konde. Beide vonden dus geen zaliger genoegen, en waren daarom dan ook nergens beter tevreden, dan wanneer zij bij elkander waren; waarom zij dan ook zoo veel mogelijk alle nuttelooze gezelſchappen ontweken, en niet liever dan bij elkander te huis waren. — Dwong hen echter ſomtijds de welvoegelijkheid, bezoeken af te leggen of te ontvangen, dan wisten zij zich altijd zoodanig te gedragen, dat zij geenszins over elkanders gemis te klagen hadden. In alle gezelſchappen, waar zij zich bevonden, wist zich WILHELMINA in het bijzonder altijd zoo te gedragen, dat ieder door haar ingenomen en als betooverd was. Overal waar het te pas kwam, voegde zij er zich bij en mengde zich in de geſprekken, zonder echter — als iets bijzonders bij de vrouwen — haren man daardoor uit het oog te verliezen of te verwaarloozen. —

Was zij in een gezelſchap van mannen alleen betrokken, zoo ontweek zij daarom het onderhoud niet, maar wist over alles zoo grondig te oordeelen, dat zij daardoor eene niet geringe kennis aan den dag legde, zonder evenwel den ſchijn te geven, als wilde zij er mede pronken of eene verwaande vertooning maken.

Was zij in een gemengd gezelſchap, of alleen uit vrouwen beſtaande, dan wist zij zich met de grootſte vaardigheid tot derzelver zomtijds weinigbeduidende geſprekken neder te laten, daar zij de gelukkige bekwaamheid bezat, in den

toon van meest alle gezelschappen te stemmen, en zich met ieder, zoo wel mannen als vrouwen, al waren zij haar ook geheel vreemd, zoo onschuldig en te gelijk zoo openhartig te gedragen, als of zij reeds jaren lang met hen had omgegaan. — Dan alleen kostte het haar eenige moeite, wanneer zij zich in den kring van lafbekken en verwaande zottinnen bevond, om niet te laten blijken, welk geweld zij zich doen moest, in derzelver zouteloos gesnap genoegen te nemen, en hare verveling daarover te verbergen.

Niet tegenstaande alle deze voordeelen, zocht zij zich niet te min zoo veel mogelijk van alle gezelschappen los te maken; vooral wanneer zij wist, dat er zulke lieden kwamen, welker grondbeginsels met de hare strijdig waren. En toen zij eens overtuigd was, dat zij een pand harer zuivere huwelijksliefde onder haar hart droeg, kwam zij althans in geen ander gezelschap meer, dan alleen bij haren Oom, of hare aangetrouwde zuster LEENTJE.

„ Wat zal ik er doen?" — zeide zij tegen haren man, toen zij eens bij geval over het uitgaan spraken: — „ ik kan mij maar in het geheel niet aan dat onnutte uitgaan gewennen. Een of twee maal op een jaar zou er nog mee door gaan, en dat nog niet eens wel; want neemt men slechts maar eenmaal eene uitnodiging aan, dan is men er reeds aan vast, en niet alleen genoodzaakt wederom teverzoeken, maar allen, die er geweest zijn, staan in dezelfde verpligting. Heeft men nu het eene bezoek bijgewoond,

woond, dan kan men ook niet wel zonder te beleedigen van het andere wegblijven, zoo dat men ten laatſten geen meester meer van zijn eigen tijd is; zonder nog te ſpreken van de onnoodige kosten, die dezelve veroorzaken. En al ware dit dan ook al eens zoo niet, dan toch ſtaan mij dergelijke gezelſchappen niet aan: want wat hoort men er doorgaans? Meestal niet dan zoutelooze praat, dubbelzinnige, zoo al niet regtſtreeks onbetamelijke woorden en uitdrukkingen, kwaadſpreken, achterklap, ſtoken van twist en oneenigheden, enz. — Hoe dikwijls ziet men niet de kwade gevolgen bij zulke lieden, die zich met hart en ziel aan dat geduurig bezoeken afleggen overgeven, en dezelve met zoo veel geestdrift naloopen, als of zij voor niets anders, dan alleen daarvoor te zorgen hadden, daar zij veel noodiger tehuis waren! Gebeurt het niet dikwijls genoeg, dat door zulk eene handelwijze, den mannen door de vrouwen — den ouders door hunne kinderen het juk zoodanig over de ſchouders gelegd wordt, dat zij, die gehoorzamen moesten, gebieden, dat jongelingen en jonge dochters reeds verdronken zijn, eer zij nog eens regt weten wat water is; dat jonggetrouwden reeds in de eerſte dagen van hun trouwen als honden en katten met elkander leven, en anderen, die reeds huwbare kinderen hebben, zich ſcheiden laten; dat geheele huisgezinnen verarmen, ſommigen geheel te niet gaan, en anderen gezamenlijk tot den bedelzak vervallen?"

„Hoe veel ben ik u niet verpligt, mijne

teederbeminde WILHELMINA!" — gaf haar GOEDHART hierop ten antwoord, terwijl hij haar in zijne armen floot. — „ Zelfs mijne geheimfte wenfchen weet gij te ontdekken en voor te komen! — Reeds meermalen kwam bij mij de wensch op, ons van den dwang der gezelfchappen los te rukken, zonder over het middel daartoe met mij zelven eens te kunnen worden. Uwe uitvinding is onverbeterlijk! — Wij zullen ons reeds heden daarvan bedienen, om aldus het ongeftoorde genot onzer gelukkige eenzaamheid te fmaken. —

HELENA GOEDHART, de vriendin, nicht en fchoonzuster van WILHELMINA, haar eens op een bezoek misfende, waar zij haar zeker had meenen te vinden, had zoo dra niet vernomen, dat zij zich wegens onpasfelijkheid had laten verfchoonen, en wetende in wat ftaat zij zich bevond, of zij ging haar dien eigen avond nog bezoeken, om te zien, wat er eigenlijk van de zaak ware.

„ Ik ben juist zoo erg ziek niet, lieve zuster! of ik had het gezelfchap wel kunnen bijwonen" — zeide haar WILHELMINA, zoodra zij de reden van hare komst vernomen had: — maar ik ben voornemens, in het vervolg alle bijeenkomften, uitgenomen de kleine bezoeken, die wij onder ons hebben, af te fchaffen, en daarom telkens, wanneer ik geene andere reden weet

weet te geven, mijnen tegenwoordigen ſtaat, als eene verſchooning te gebruiken; waartoe mij dezelve thans zeer goede gelegenheid aan de hand geeft; want eenig ander voorwendſel te gebruiken ſtuit mij tegen de borst, om dat ik eene vijandin van liegen ben. En al zou mij dit dan ook al eenige kwade vrienden maken, zoo denk ik toch altijd; beter zoo, dan zijn huishouden te verwaarloozen."

LEENTJE was zeer verheugd over dezen gelukkigen inval, en verzekerde haar, dat zij, zoo wel als haar man, even eens over deze tijd-, geld- en gezondheid ſpillende bezoeken dachten, maar tot dus ver nog zulk eenen gelukkigen inval niet gehad hadden, om er zich zoo goedſchiks van los te maken.

„ Indien gij het niet kwalijk neemt" — zeide zij verder: — „ dan zal ik er insgelijks gebruik van maken, en telkens zeggen, dat ik u, wegens uwen ongemakkelijken toeſtand in uwe zwangerheid, reeds een bezoek toegezegd, en mij dus niet wel daarvan onttrekken konde."

Beide hielden ook in het vervolg getrouw haar woord, om nooit weder eenig bezoek aan te nemen, en waren zeer verheugd, toen zij zich eens volkomen daarvan los gerukt hadden; want beide aan den arbeid gewoon, beide gewoon zich zelve van alle hare daden en verrigtingen de naauwkeurigſte rekenſchap af te eiſchen, zouden zij geen gerust uur gehad hebben, indien zij ſlechts éénmaal tot zich zelve hadden moeten zeggen: — „ heden hebt gij dit of dat verzuimd."

Tot dus ver had dit nog geen plaats gehad, en

en indien zij zich niet als met geweld van deze onnutte, ja zelfs ſchadelijke bijeenkomſten, bezoeken, kransjes, of hoe men het ook noemen mag, los gerukt hadden, dan had het evenwel eindelijk eens, het zij dan vroeg of laat, het geval moeten worden.

„ Ik kan maar om de wereld niet begrijpen", — zeide WILHELMINA: — „ hoe wij er aan gekomen zijn! Ik, zoo min als mijn man, hebben er nooit van gehouden, en evenwel hebben wij ons met den algemeenen ſtroom laten medeſlepen. — Maar zoo gaat het, lieve zuster! wanneer men eerst getrouwd is, wordt men nu eens hier, dan weder daar gevraagd: bij den eenen uit nieuwsgierigheid, bij een ander uit belang, doch bij de minſten uit ware genegenheid of opregte vriendſchap. Men neemt alsdan deze uitnoodigingen, gedeeltelijk welſtaanshalve, gedeeltelijk om zich ook eens in zijnen nieuwen ſtaat te laten zien, aan; dan is men welſtaanshalve verpligt, wederom te vragen, en zoo raakt men er dan eindelijk zoo aan vast, dat men er bijna niet weder van los kan komen. En indien deze gezelſchappen en bezoeken nog ergens toe nuttig of goed waren; als men er nog met het voornemen bij malkander kwam, om elkander in het een of ander vak der huishoudkunde of over de opvoeding der kinderen te onderhouden; als men elkander onderrigte, hoe men het aanleggen moet om gelukkig en wel tevreden door de wereld te komen, en meer van dien aard, dan kon men het nog toegeven; maar juist het tegendeel heeft er doorgaans plaats."

„ Ja,

Digitized by Google

„ Ja, dat is wel de waarheid, lieve zuster!" — gaf LEENTJE haar hierop ten antwoord: — „ men ga eens de dagelijkſche bijeenkomſten, althans die der vrouwen, met oplettendheid na, zoo dra een welgemaakt mansperſoon in haren kring verſchijnt, hoe dan voort aller oogen daarop gerigt zijn, hoe dan op eenmaal het ganſche gezelſchap levendig wordt, en hoe alsdan de eene de andere met nijdige oogen over den ſchouder aanziet, zoo dra zij bemerkt, of ten minſten zich verbeeldt, dat deze haar de loef afgeſtoken heeft. — En dan durft men zulke bijeenkomſten nog: *zich vermaken*, *een gelukkig leven* noemen!"

„ Daar hebt gij wel gelijk in!" — zeide WILHELMINA: — „ en ik weet niet, of men zulke vrouwen meer verachten dan beklagen moet. Doch laten zij doen zoo als zij willen, laten zij het noemen zoo als zij het goedvinden, wij zullen ons daarom toch liever aan onze eenzaamheid houden, en liever onze zoo genaamde kwalijk aangebragte en de genoegens des levens tegenwerkende grondſtellingen behouden, dan haarlieder zoo hoog geroemd geluk genieten."

„ Laat ons eens" — vervolgde zij: — „ eenigen onzer bekenden, die hare gelukzaligheid alleen in het naloopen van bezoeken en gezelſchappen ſtellen, nagaan; en hoe vele andere zijn er niet nog, die wij zoo in het bijzonder niet kennen! wat is bij voorbeeld *Vrouw* MARKUS voor eene vrouw? hoe weinig kent die hare pligten en haar eigen welzijn! — Hoe ſlecht heeft zij zich niet gedurig omtrent haren man,

man, en dus ook natuurlijk omtrent zich zelve gedragen! — In plaats dat zij op het behoud van haar mans eer en goeden naam had moeten bedacht zijn, zijne goede hoedanigheden zoo veel mogelijk opvijzelen, en daarentegen zijne gebreken zoo veel doenlijk bedekken, heeft zij in tegendeel alles in het werk gesteld, om juist het tegendeel te doen. — Liet zij wel ooit éene gelegenheid voorbij gaan, dat zij haren man niet schond of in minachting zocht te brengen, om daardoor als eene lijdende en beklagenswaardige vrouw te voorschijn te komen, daar zij de kunst verstond, alles met eene gemaakte schijnheiligheid, met den toon van zachtmoedigheid en bescheidenheid te bedekken; alleen maar uit wraak, om dat haar man niet dom genoeg was, haar overal de baas te laten spelen, haar in alles volkomen te wil te zijn, en zich niet bovendien nog schaamteloos te willen laten bekroonen? In het begin was zij juist wel zoo gelukkig, de wereld door hare schijnheiligheid te misleiden; maar thans kent men haar maar al te wel, om zich verder door haar te laten bedriegen, daar zij zich door hare gewaande zegepraal al te ligtzinnig vergat, en daardoor duidelijk genoeg aan de wereld toonde, wie zij eigenlijk was en welke hare bedoelingen waren. In de eerste jaren van haar trouwen gebruikte zij ook nog telkens de list, om in flaauwte te vallen, wanneer zij haren zin niet krijgen konde; maar zoo dra haar man deze streken kende, en haar deze uitvinding dus niet meer helpen kon, vond zij weder iets anders uit, tot dat zij, in kwinkslagen van

dien

dien aard uitgeput, het eindelijk over eenen anderen boeg wendde. Zoo wist zij, bij voorbeeld, dat haar man niets meer vreesde, dan dat men wist, hoe ongelukkig hij getrouwd was, en daarom al het luidruchtig gekijf en getier zoo veel mogelijk zocht te vermijden: waarom zij nu op de vreezelijkſte wijze begon te ſchelden en te razen, zelfs zoo, dat er de buren ſomtijds aan te pas kwamen. Zoo dra haar dit nu ook niet meer helpen wilde, zocht zij haren man door ſarren en tergen eindelijk zoo ver te brengen, dat hij haar ſlaan zoude, om dan aan de wereld te kunnen toonen, hoe zij van hem mishandeld werd; doch nu zij hem niet daartoe krijgen konde, deed zij het hem, en mishandelde haren man op alle mogelijke wijze; zoo dat hij eindelijk genoodzaakt was, zich van haar te laten ſcheiden en haar aan haar eigen lot over te laten, om zijne verdere dagen in rust en vrede door te brengen."

„ Dat was ook, dunkt mij" — zeide LEENTJE: — „ het beste middel om van zulk eene huisplaag ontſlagen te worden. — Maar wat is het ook eene onvergeeflijke dwaasheid in eene vrouw, dat zij haren man zoo in minachting zoekt te brengen! — Want al ware zij ook de doortraptſte feeks van de wereld, dan zoude zij het toch op den duur niet vol kunnen houden, zonder zich ten laatſten zelve verachtelijk te maken. Daarom zegt ook ons ſpreekwoord niet te vergeefs: *die zijn' neus affnijdt, ſchendt zijn aangezigt*: — en dus is het ook dan nog dwaas en onvoorzigtig van eene vrouw gehandeld, wanneer zij zelve de groot-

grootſte reden daartoe heeft. — Wat kan men er ook in alle geval bij winnen? — De wereld mag zulk eene vrouw beklagen; doch dan is zij daarom toch nog niet geholpen, maar er veel eer nog erger aan toe; want als zich zulk eene vrouw de gebreken van haren man onophoudelijk voor den geest brengt, dan moet hij immers ook gedurig hatelijker in hare oogen worden, en haar dus ook hoe langer hoe meer hartzeer verwekken."

„ Nog veel treffender" — vervolgde WILHELMINA — „ was het geval van de vrouw van SCHOONVELD. Zij was eene der aardigſte, en in den omgang eene der beminnenswaardigſte vrouwen, die ik ooit gekend heb; maar wat haar gebrek was: zij was van hare jeugd af gewend, overal haren zin in te krijgen, en wat al te veel met de vermaken der wereld bekend gemaakt, en daarom ook in haren volgenden leeftijd, al te veel daaraan verſlaafd. Nergens hield zij meer van, dan van maaltijden, gezelſchappen, danspartijen, en was bovendien nog zeer verzot op het ſpel. — Dit alles bij elkander genomen, en gevoegd bij de verdere verkwistingen, zoo van opſchik, kleeding, naloopen van gezelſchappen en het verwaarloozen harer huisſelijke zaken, maakte, dat niet alleen haar anders niet gering vermogen ſchielijk doorgebragt, maar bovendien nog alles met ſchulden bezwaard was."

„ Haar man was in 't eerst niet minder verkwistend geweest; doch zoo dra hij begon in te zien, dat deze levenswijze onmogelijk lang ſtand kon houden, en ten laatſten zijnen gehee-

len

len ondergang bewerken zou, wilde hij er een einde aan maken; maar toen was het reeds te laat: en hij bevond zich ook te zwak, om zijne beminde wederhelft van hare losbandigheid te rug te brengen; zoo dat het ten gevolge had, groote onderlinge oneenigheden, en eindelijk hun geheel bederf."

„ In de gezelschappen, waar zij haren meesten loop had, verkeerde toen ook een zeker jong Heer, VRIJAARD genoemd, de zoon van een rijk koopman, doch die, behalve zijne schoone gestalte, en de kunst om zich door opgeruimdheid en een innemend gedrag in alle gezelschappen in te dringen, verder geene bekwaamheid bezat, dan ligtzinnige vrouwen en onschuldige meisjes te verleiden en ongelukkig te maken. Het was zeer natuurlijk, dat Jufvrouw SCHOONVELD ook van zijne gading moest zijn. Zij behaagde hem uittermate, en daarom wenschte hij niets meer, dan haar in zijne belangen te krijgen; doch daar zij zich te voren nimmer door eene ongeoorlofde liefde bezondigd had, niet tegenstaande zij anders tamelijk los en ligtzinnig was, zoo was dit ook geene gemakkelijke onderneming, maar daarom ook juist des te aanlokkender voor hem."

„ Hij voegde zich gedurig bij haar, en zocht zich door allerlei gedienstigheden bij haar bemind te maken; het welk hem dan ook niet vele moeite kostte, te meer, daar zij geen erg in zijne bedoeling had, en daarom ook zijne lagen niet wist te ontwijken."

„ Daar dit nu juist voorviel, toen hare middelen reeds zoo ver aan het verminderen waren, dat zij niet meer in staat was zoo uit te halen,

als zij volgens hare ingewortelde ſpilzucht wel wenschte en te voren gewoon was geweest, en daarom dan ook iedere keer, als zij zag dat anderen, die te voren veel voor haar onderdoen moesten, thans boven haar uitſtaken, zeer gemelijk en neerſlagtig was, zoo kon hem dit, als een kenner der vrouwelijke zwakheden, onmogelijk ontgaan, maar baande hem den weg tot hare volkomene genegenheid, en eindelijk tot haar volkomen bezit."

„ Reeds meermaal had hij haar door eenige kleine geſchenken aan zich verbonden, en eindelijk zelfs middel weten te vinden, haar eene tamelijke ſomme gelds voor te ſchieten; en niettegenſtaande dezen buitengewonen dienst, was en bleef hij voor haar nog de wellevendſte en gedienſtigſte man van de wereld; zoo dat zij van toen af in niemands gezelſchap meer vermaak had, dan in het zijne, en daarin de grootſte verkwikking vond, wanneer zij ongenoegen met haren man had gehad; hetgeen thans bijna dagelijks gebeurde."

„ Om nu haren val eindelijk geheel te voltooijen, gebeurde het op zekeren morgen, dat een winkelier, waarvan zij reeds lang geleden, zonder haar mans weten, allerlei goederen voor haren opſchik geborgd had, op eene zeer onheuſche wijze om betaling kwam vragen, juist op een' tijd, dat zij volſtrekt geen geld in handen had, en daarom genoodzaakt was, om uitſtel te verzoeken, dat haar eindelijk, hoewel niet zonder vele moeite, toegeſtaan werd; wanneer kort daarop VRIJAARD in de kamer trad, en nog duidelijk ge-

genoeg de mistroostigheid op haar gelaat lezen konde. Openhartig en met zijne gewone welwendheid vroeg hij haar, waarom zij zoo neerslagtig ware, en dwong haar eindelijk de reden daarvan af. Oogenblikkelijk bood hij haar zoo veel geld aan, als zij noodig had, om den winkelier te kunnen voldoen. Daar zij nu het geld niet aannemen wilde, zoo leide hij het zonder te spreken op de tafel neder en verwijderde zich oogenblikkelijk; 't geen haar dan ook zoo geheel voor hem innam, dat zij zich binnen weinige dagen volkomen aan hem over gaf."

„ Jufvrouw SCHOONVELD was wel altijd zeer los en verkwistend geweest; doch daar zij zich nimmer iets van dien aard te verwijten gehad had, zoo verstond zij ook de kunst van veinzen niet, en verraadde wel haast van zelve aan haren man, wat tusschen haar en VRIJAARD omging; waardoor hij dan ook weinig moeite had, henlieden op de daad te betrappen."

„ Daar zij nu haren man altijd waarlijk bemind had, en als het ware geheel onwillekeurig tot deze misdaad vervallen was, zoo kwam haar dezelve thans ook met zulke afschuwelijke kleuren voor den geest, dat zij dit schrikkelijk geval niet lang meer overleven konde. Allerlei schrikbeelden vertoonden zich voor haren geest. De doodelijk gegriefde en echter teeder beminde Echtgenoot; het verlies van hare eer en goederen; twee nog onmondige kinderen; een onophoudelijk knagend geweten: dit alles bragt haar zoodanig in vertwijfeling, dat zij uit wanhoop in het water sprong, om daardoor een einde aan haar nog geen drie-

entwintig jarig en toch reeds zeer ellendig leven te maken."

„ Ja, lieve zuster!" — zeide LEENTJE: — „ dit ſchrikkelijk voorbeeld van ligtzinnigheid ſtaat mij nog levendig genoeg voor oogen, en toont ons klaar, waartoe eene vrouw, door zucht tot vermaak en weelde gebragt kan worden. Hadden SCHOONVELD en zijne vrouw gedaan zoo als wij doen, en niet dan zulke vermaken genoten, die alleen tot uitſpanning en om zich een weinig te verzetten, volſtrekt noodzakelijk voor de gezondheid zijn, of die men wegens bijzondere gevallen niet wel ontwijken kan, in plaats van er bijna een beroep van te maken en gezondheid en welvaart daaraan op te offeren; hadde de vrouw in hare jeugd geleerd, hare driften te temmen, in plaats van zich onbezadigd aan weelde, opſchik en pronk boven haren ſtaat over te geven; hadde zij geleerd, door vlijt en naarſtigheid huisſelijke gelukzaligheid te ſmaken: dan zoude haar zeker dit droevig lot niet getroffen, dan zoude zij zeker geen in ellende gedompelden Echtgenoot met twee beklagenswaardige moederlooze weezen achter gelaten, maar even gelukkig en vergenoegd als wij, geleefd hebben."

Naauwelijks telde WILHELMINA de tiende maand van haar in alle opzigten gelukkig huwelijk, of zij beſchonk haren beminden echtgenoot met eene gezonde en welgemaakte dochter; die dan ook, ter nagedachtenis van hare onvergeetbare moeder, ANNA of NAATJE genoemd werd.

Be-

Digitized by Google

Behalve aan de ouders, was deze gebeurtenis voor niemand aangenamer, dan voor hare ſchoonzuster. Deze had haar van het begin tot aan het einde in alles getrouw bijgeſtaan en de behulpzame hand geboden. Zij verheugde zich even zoo zeer over het geluk van WILHELMINA, als deze zich zelve verheugen konde; maar was niet te min innerlijk bedroefd, dat deze haar voorgegaan was, daar zij reeds vroeger getrouwd was, en daarom dan ook, volgens hare meening, reeds vroeger moeder had behoren te worden; doch daar het bij haar thans ook op een' goeden voet ſtond, en de vrees, van geene kinderen te zullen krijgen, zigtbaar begon te verdwijnen, zoo werd deze droefheid ook ſchielijk weder door de hoop verdrongen, van weldra even gelukkig als WILHELMINA te zijn.

„ Zonder kinderen" — zeide zij — „ zou immers het huwelijk eene nuttelooze zaak zijn, daar het voortbrengen van kinderen, en dezelven tot GODS eer en tot nut van 't algemeen op te voeden, het eerſte en voornaamſte doel daarvan is. — Laten vrij ſommige ouders klagen dat zij te veel kinderen hebben; het gaat met hen even als met den ouden houthakker in de *fabel*, die om den dood riep. Hadden zij er geene, zij zouden dag en nacht daarover kermen en klagen; daar zij, die geene kinderen hebben en evenwel tevreden ſchijnen, meestal veinzen, om dat zij het hartzeer, dat zij daarover gevoelen, voor anderen niet weten willen; of zij maken eene uitzondering op den regel, die in duizend gevallen naauwelijks eenmaal plaats vindt."

„ Gij hebt wel gelijk" — zeide GOEDHART;

— „ dat niets meer tot het huisselijke geluk toebrengt, dan kinderen te hebben. Maar hoe noodzakelijk het dan ook tot bevordering van een gelukkig huwelijk zij, zoo zal dit geluk evenwel nimmer, of ten hoogsten zeer gebrekkig, plaats hebben, indien niet eene verstandige moeder hiertoe medewerkt. Want hoe veel zorg en moeite een vader dan ook daaraan besteden mag, zoo zal alles vruchteloos zijn, zoodra eene onbekwame of onverstandige moeder hem daarin dwarsboomt of tegenwerkt. Wat hij in die weinige oogenblikken, die hem in zijne snipperuren overschieten, daaraan besteden kan, zal zij onfeilbaar weder om verstmijten, zoodra hij den rug gekeerd heeft. — *Moederliefde*, zegt men doorgaans, drukt den hoogsten graad van liefde uit; waarom men dan ook zou moeten zeggen, dat alle moeders rijkelijk genoeg door de natuur daarmede begaafd waren, zonder nog daartoe behoeven aangezet te worden; te meer, daar men gewoon is, zulke moeders, waarbij men dezelve niet meent te kunnen ontdekken, voor monsters van het menschelijke geslacht uit te krijten. Doch hieromtrent dunkt mij, komt het veeltijds meer op de beoordeeling, dan wel op het wezenlijke van de zaak zelve aan: en vrouwen, die men meestal als zeer *liefderijke moeders* wil doen doorgaan, zouden bij mij juist voor zulke monsters gehouden worden. — Want, zeg mij dan toch eens in ernst, of men wel met regt van zulke moeders zeggen kan, dat zij hare kinderen beminnen, wanneer zij dezelve door eene al te ver gedrevene liefde, dwaze inschikkelijkheid en zotte begrippen wegens derzelver goede hoedanigheden, in den grond bederven en voor altoos ongelukkig maken? — Kan men wel zeggen, dat

zulk

zulke moeders hare kinderen beminnen, wanneer zij hen alles toelaten, wanneer zij hen gedurig in 't wild laten loopen, en noch tot leeren noch tot werken aanzetten? — Neen! deze ſoort van moeders zou ik liever voor monſters houden dan zulke, die hare kinderen uit eene oogſchijnelijke hardvochtigheid al te kort houden, op eene bijna ſlaafſche wijze aan 't leeren of werken zetten, en hen bijna geen tijd om te ſpelen, of om zich behoorlijk te vermaken gunnen. Dezen zullen dan toch ten minſten nog, in zekeren zin genomen, nuttige leden aan de maatſchappij bezorgen, offchoon zij ons, door hare hartvochtigheid, bijna zouden doen gelooven, als of zij niet eens wisten wat kinderliefde was; daar de anderen niet dan nuttelooze en ſchadelijke wezens voor de zamenleving vormen. — Geloof mij vrij, lieve zuster! dat deze verkeerde beoordeeling de grondoorzaak is, waarom eene verſtandige opvoeding, over het algemeen genomen, tot dus ver zulke ſlechte vorderingen gemaakt heeft. — Waarbij dan ook nog komt, dat zich de meeste moeders al te weinig aan de vorming van het hart harer kinderen gelegen laten liggen; daar zij, reeds bijna van derzelver geboorte af, daaraan hadden moeten beginnen."

Deze en dergelijke onderwerpen waren het, waarover men onderling redekavelde, zoo dra de grootſte drokte over, en weder alles tot bedaren gekomen was. Vervolgens ſcheidde men geheel vergenoegd, zoo wel wegens den gelukkig volbragten arbeid, als wegens den naar allen ſchijn volmaakten welſtand, zoo wel van moeder als kind.

WILHELMINA was vervolgens ook zeer ſchielijk weder op de been, en beſteedde van toen af

reeds alle hare zorgen, om haar lief en zeer voorſpoedig opwaſſend dochtertje wel op te voeden; want zij was geenszins van die ſoort van vrouwen, die door allerlei driften gedreven, het voor het zwaarſte verband houden, zich zelve met de opvoeding harer kinderen bezig te houden. Zij zoogde hen allen zelve, en offerde gaarne een gedeelte van hare bevalligheid aan dit aangename moederlijk gevoel op. Ook vertrouwde zij hare kinderen nimmer aan iemand anders, zoo lang zij zelve in ſtaat was, daarvoor te kunnen zorgen. Zelfs des nachts had zij ze bij zich, en leefde verder even zoodanig daarmede, als hare moeder met haar gedaan had.

Eens onder het thee drinken, dat WILHELMINA alleen te huis met haren zuigeling op den ſchoot zat, waarop die zich eerst braaf wat te goed gedaan had en vervolgens in ſlaap gevallen was, en over het een en ander nadacht, viel haar in, dat zij den *vaderlijken raad* reeds in langen tijd niet meer nagelezen had: waarom zij hem ſchielijk voor den dag haalde, om weder eens door te lezen.

„Ja!" zeide zij, toen zij aan dat gedeelte gekomen was, dat over de opvoeding der kinderen handelde — „dat moet ik nog eens lezen, daar mijn hart thans volkomen daartoe geſtemd is; want ik wil niets onbeproefd laten, wat maar eenigzins dienen kan, om hen even zoo deugdzaam en braaf te maken, als mijne dierbare ouders mij getracht hebben te maken." —

„Ja, lieve, dierbare Vader! gij hadt wel gelijk toen gij dit ſchreeft: de opvoeding en het beſtuur der kinderen bepalen de zorg en oplettendheid

heid eener moeder niet minder, dan alle de overige pligten, die zij te vervullen heeft, en daarom zal het ook eene mijner eerſte aangelegenheden zijn, zoo veel mogelijk daaraan te voldoen. Niet eerst dan, wanneer zij reeds groot zijn: want dan is het al te laat; maar van hunne geboorte af, zal ik daaraan beginnen. Deugd en ondeugd beginnen immers dan reeds uit te botten, en het is met derzelver voortgang en verderen opgroei eveneens gelegen, als met alle andere hebbelijkheden van den mensch. Even, als dat men zich in zijne jeugd, aan eene langzame of rammelende, eene zuivere of ſtotterende uitſpraak, of wat het dan ook zijn moge, gewennen kan, en dat ons dan ook voor al ons leven bijblijft, even zoo is het ook gelegen met de hebbelijkheid van goed of kwaad te doen. — Welaan, dierbare Vader! laat ik nogmaals zien, welken raad gij mij, ter beſtiering en opvoeding mijner kinderen geeft! — „ — Waar was ik ook gebleven? — „ — Ja, hier was ik. — „ —

„ Hoor, lieve zuigeling! — dit zijn de woorden van uwen grootvader, die hij mij toen reeds ter uwer, zoo wel tijdelijke als eeuwige gelukzaligheid voorſchreef, toen hij, nog even zoo min als ik zelve weten konde, of gij wel ooit beſtaan zoudt. Thans kunt gij er zeker nog niets van verſtaan en nog veel minder iets daarvan begrijpen; maar als de lieve GOD mij de gunst verleent, mijn voornemen ter uitvoer te kunnen brengen, dan zal ik zorg dragen, dat gij het met den tijd niet alleen verſtaan, maar ook opvolgen zult."

„ De opvoeding en het beſtuur der kinderen" vervolgde zij in den *raderlijken raad*, onder het

ſtarten eener dankbare traan, die zij zijner nagedachtenis wijdde — „ bepalen de zorg en oplettendheid eener moeder niet minder, dan alle de „ overige pligten, die zij te vervullen heeft. — „ Hetgeen nu eigenlijk daarbij waar te nemen is, „ bepaalt zich tot twee voorname hoofdzaken: de „ *natuurlijke* — en de *zedelijke opvoeding*."

„ Door de *natuurlijke opvoeding* verſtaat men „ eigenlijk al hetgene, dat de gezondheid, den „ groei en bloei, het eten en drinken, enz. betreft; en dit is een der gewigtigſte pligten „ der opvoeding, daar al het overige min of meer „ daarvan afhangt, waarvan ik u echter thans niets „ zeggen, maar mij alleen tot het andere gedeelte, de *zedelijke opvoeding*, bepalen zal; om „ dat al hetgene ik u daaromtrent zou kunnen „ zeggen, volledig genoeg behandeld is, in *de natuurlijke opvoeding der kinderen, gedurende de twee eerſte levensjaren*, door de Maatſchappij: *Tot Nut van 't Algemeen* uitgegeven; waarom ik „ u daar heen verwijs, en aanraad, dat werkje vlijtig te lezen en u naar deszelfs voorſchriften te „ gedragen."

„ Door de *zedelijke opvoeding* in tegendeel verſtaat men, al hetgene dat het leiden en vormen „ der zeden betreft, en aanwijst hoe men den „ kinderen moet leeren, het goede te doen en het „ kwade te laten. Het grootſte gewigt hangt er „ dus aan, dat dezelve goed begonnen en behoorlijk voltooid worde.

„ Het eerſte kwaad, en dat naderhand den grond „ tot al het overige legt, beſtaat hoofdzakelijk daarin, dat men, zoo dra de kinderen beginnen te „ huilen of ergens om te vragen, dat men hen niet

„ ge-

„ geven kan of wil, ten eerſten zijne toevlugt tot
„ het een of ander lekkers neemt, om hen daar-
„ mede te paaijen, of hun eindelijk toch geeft
„ hetgene zij hebben willen. Dit is hetgene men
„ doorgaans apenliefde noemt. Daar door leert
„ men niet alleen de kinderen dwingen, maar ook
„ reeds van de wieg af, hunne driften en be-
„ geerten den vollen teugel vieren. De liefde, die
„ eene moeder voor hare kinderen betoont, is de
„ zekerſte maatſtaf, waarmaar men hare deugd af-
„ meten moet; en zoo zij zich daarin te buiten
„ gaat, kan men ook zeker ſtaat maken, dat zij
„ het overal in doen zal. Men kan immers zijne
„ kinderen wel lief hebben, al geeft men hun
„ daarom niet overal hunnen zin. Doch wil of
„ kan men hun geven, hetgene zij vragen, dan
„ moet men het ten eerſten doen, en niet zoo lang
„ wachten, dat zij er om dwingen; maar heeft
„ men eenmaal *neen!* gezegd, al ware het ook
„ maar bij overhaasting geſchied, dan moet het
„ ook *neen* blijven, en men moet zich naderhand
„ ook door niets meer laten bewegen, hen het
„ eenmaal geweigerde te geven; want als men
„ ſlechts eenmaal zwak genoeg is, zich te laten
„ dwingen, dan zal men ook in 't vervolg rust
„ noch duur hebben, en alles zullen zij willen
„ hebben, wat zij maar zien of gewaar worden.
„ In dit ſtuk volſtandig blijven volharden, is de
„ grondſlag van de geheele zedekunde; om dat men
„ daardoor den eerſten ſteen legt, tot het oefenen
„ van *gehoorzaamheid*, zonder welke de geheele
„ zedekunde, van geene waarde is. — De twee-
„ de ſtap, dien gij doen moet, is, u zoo vroeg
„ mogelijk, bij uwe kinderen bemind te maken:

„ want,

„ want, dan zullen zij u veeleer gehoorzamen,
„ dan wanneer gij u doet vreezen. Dit mengſel
„ van liefde en volſtrekte gehoorzaamheid is ner-
„ gens noodzakelijker dan bij kinderen, en nog-
„ tans wordt over het algemeen niets meer ver-
„ waarloosd dan dit; want daar de eene te veel
„ aan hare kinderen toegeeft, zal de andere alles
„ met geweld, en ſomtijds zelfs met ſlagen, willen
„ dwingen. Beide zijn uiterſten, die zeer zorg-
„ vuldig gemijd moeten worden, daar zij alleen
„ in ſtaat zijn, de kinderen onherſtelbaar te be-
„ derven. — Zoo lang de kinderen klein zijn,
„ hebben de meeſte moeders doorgaans de zotte
„ gewoonte, hen iets lekkers, eenig ſpeelgoed of
„ iets anders te beloven, het gene men weet dat zij
„ gaarne hebben, om hen zoet, aan het leeren of
„ tot iets anders te krijgen; en worden zij grooter,
„ dan wil men, hetgene op deze wijze bedor-
„ ven is, door ſtraffen weder goed maken. —
„ Welk eene onvergeeflijke dwaasheid! — Wilt
„ gij dus iets van uwe kinderen, het zij kleine of
„ groote, gedaan hebben, zoek hen dan niet door
„ belooning of door ſtraffen, maar veel eer
„ door overtuiging, en daar die te kort ſchiet,
„ door uw gezag, daartoe te krijgen; want ſtraffen
„ moet gij zoo weinig als maar eenigzins moge-
„ lijk is, en vooral nooit ſlaan, als gij er buiten
„ kunt; liever moet gij uw best doen, het zede-
„ lijk kwaad, zoo veel doenlijk, vóór te komen.
„ — Door ſlaan rigt men nooit iets goeds uit;
„ in tegendeel worden er de kinderen ſlechts des
„ te koppiger en onbuigzamer door; om dat deze
„ ſoort van ſtraffen doorgaans meer in drift, dan
„ met rede geſchiedt. En welke regtgeaarde

„ moe-

Digitized by Google

„ moeder zal ook haar kind, dat zij zoo even
„ nog aan haar moederhart gedrukt heeft, kunnen
„ slaan, als er geene driften plaats hebben! —
„ En waarom dan ook slaan, daar eene moeder
„ andere middelen genoeg bij der hand heeft, om
„ hare kinderen te dwingen? — Gebiedt of verbiedt
„ gij iets aan een kind, en vraagt het u dan, waar-
„ om gij dit zoo hebben wilt, geef het van alles
„ bondige reden, zoo dra het reden verstaan kan,
„ en zorg vooral daarvoor, dat het zich niet aan
„ blinde gehoorzaamheid gewenne; op dat het
„ zich, ouder geworden zijnde, niet ten eersten
„ aan ieder vleijenden verleider overgeve, maar
„ zich veel eer daarvoor leere wachten."

„ Zoo dra gij nu door zorg en oplettendheid
„ zoo ver met uwe kinderen gevorderd zijt, dat
„ hunne jaren en vatbaarheid het toelaten, dan
„ kunt gij een begin maken met hun een gere-
„ geld onderwijs te bezorgen, in al zulke kundig-
„ heden, als gij met overleg van uwen man zult
„ oordeelen, dat zij eens, volgens den stand,
„ waarin gij door de voorzienigheid geplaatst zijt,
„ noodig zullen hebben. Doch pijnig hunne tee-
„ dere hersentjes niet te vroeg noch te veel, maar
„ ook niet te laat; verg niet meer van hen, dan
„ zij in staat zijn te kunnen geven, en denk altoos,
„ dat de jeugd niet geven maar alleen ontvangen
„ moet. Den tijd, wanneer gij eigenlijk met een
„ geregeld onderwijs beginnen moet, is niet wel
„ te bepalen; de ouderdom van zes of zeven ja-
„ ren is doorgaans de geschiktste daartoe, bij
„ het eene kind vroeger bij het andere wat la-
„ ter, naar dat de vatbaarheid en hun natuurlijk
„ gestel zulks gedogen."

„ Ook

„ Ook dunkt mij, is het onnoodig u te zeggen, „ dat als gij uwe kinderen eens zoo ver gebragt „ hebt, dat zij al eenigzins onderscheid tusschen „ goed of kwaad weten te maken, en gij hen „ verder tot de waardigheid van *redelijke wezens* „ wilt opleiden, gij dan ook vooral den Gods- „ dienst niet vergeten moet; maar wacht u wel, „ hen te vroeg in deszelfs geheimen in te wijden, „ zoo lang hunne begrippen nog niet volkomen „ daarvoor vatbaar zijn. Zoek hen eerst door „ geschikte omwegen zoo te leiden, dat zij, in „ meer gevorderde jaren, denzelven zonder moeite „ en met eerbied bevatten kunnen. Begin met „ den *natuurlijken godsdienst*; dat is, maak hen „ eerst op eene bevattelijke wijze, door de „ kennis van de werken der natuur, met dat Op- „ perste en Oneindige Wezen bekend, dat al „ hetgoen er bestaat, alleen uit liefde voor zij- „ ne schepselen voortgebragt en geschapen heeft. „ Leer hen dat wij onze dankbaarheid en liefde voor „ kost, kleederen, gezondheid; voor dat wij ge- „ schapen en boven de andere schepselen verhe- „ ven en met de rede begaafd zijn, en voor al het- „ gene wij verder zoo liefderijk en overvloedig „ ontvangen, niet beter aan dat *Oppermagtig* en „ *Weldadig Wezen*, dat wij GOD noemen, en „ gij hen reeds genoegzaam door zijne werken „ hebt leeren kennen, bewijzen kunnen, dan door „ zoo veel goeds te doen, als ons maar eenigzins „ mogelijk is; daar wij in tegendeel de allerver- „ foeijelijkste ondankbaarheid voor zoo vele on- „ verdiende weldaden toonen, zoo dra wij kwaad „ doen, zoo dra wij nalatig in onze pligten zijn. „ Dan zult gij ook naderhand weinig moeite heb-

„ ben,

„ ben, hen verder in de geheimen van den beste
„ ten Godsdienst in te wijden. Dan, en dan ook
„ eerst zullen zij behoorlijk kunnen begrijpen, dat
„ hunne grootste en heiligste pligten in het be-
„ tragten van den waren Godsdienst gelegen zijn;
„ dat deazelfs wetten te gehoorzamen en op te
„ volgen, hunne eenigste, hunne hoogste geluk-
„ zaligheid uitmaakt, en dat buiten den Gods-
„ dienst geene tevredenheid, geen genoegen, geen
„ heil, geen geluk — geene zaligheid te vinden
„ is!" —

„ Ach hemel!" — riep Jufvrouw ZORGVLIED, toen zij al snikkende bij WILHELMINA in huis kwam stuiven: — „ wat zal ik beginnen? — O, ik word dol en razende als ik er om denk! — Ach, mijne lieve LOTJE! mijne allerliefste LOTJE is dood! zoo op het oogenblik heeft zij het afgelegd! — Ach! hemel! sta mij bij! — ik zal zinneloos worden, zoo goddeloos heeft men mij bedrogen!" —

„ Mijn lieven tijd, Jufvrouw ZORGVLIED!" — vroeg WILHELMINA geheel ontsteld: — „ wat scheelt er toch aan? — Kom dan toch tot bedaren! — Kom, ga zitten en drink eens!" —

„ Ach, ik zal mijn verstaad nog kwijt raken! — ik word zinneloos als ik er om denk, hoe beestachtig men mij bedrogen heeft! — Bedenk eens zelve, lieve buurvrouw! hoe men mij misleid heeft! — Zoo dikwijls ik hier of daar van een bezoek, danspartij of den schouwburg te huis kwam,

kwam, vond ik mijne lieve LOTJE, — ach! ik word gek als ik er om denk! — altijd even ſtil en gerust in ſlaap. — Vroeg ik aan de meid, hoe lang zij reeds geſlapen had? — dan was het altoos: „ Ik heb haar zoo op het oogenblik „ nedergelegd; zij heeft den ganſchen avond „ braaf geravot en vrolijk geweest, en viel van „ vermoeidheid in ſlaap." — Vroeg ik des morgens: hoe de kleine het des nachts gemaakt had? — dan was het altijd: — „ o Zij heeft geſlapen als „ een roos; zij was als een engel; men heeft „ den ganſchen nacht niet van haar gehoord „ noch gezien;" — en honderd dergelijke fraaijigheden meer. — Toen ik nu gisteren avond weder uit den ſchouwburg te huis kwam, daar men een ſtuk ſpeelde, dat ik nog nooit gezien had, en toch gaarne eens zien wilde: want als men bij de menſchen komt, dient men toch zoo wat van het een en ander mede te kunnen praten; zoo ſliep de kleine als naar gewoonte even vast en gerust; dat mij toen ook zeer lief was, om dat ik mij dan gerust uitkleeden en weder alles netjes wegbergen kon. — Maar mijn man was gansch niet daar over tevrede; daar hij, zoo als gij weet, nog al een liefhebber is, om des avonds, als hij van zijn kantoor te huis komt, een weinig met de kleine te ſpelen, waartoe hij over dag weinig tijd heeft. Hij vroeg mij dus geheel gramſtorig, hoe lang de kleine al geſlapen had, en waarom de meid haar altijd in ſlaap maakte, tegen dat hij te huis kwam, daar zij toch wel wist, hoe gaarne hij de kleine nog eens had. Maar dat kon ik hem zelfs niet zeggen, om dat ik toen zoo even eerst te huis gekomen was; ook had ik haar bijna den gan-

ganſchen dag, zelfs nog niet gezien, daar ik des morgens wat laat opgeſtaan was, en toen ik opſtond, de handen vol had, om het een en ander, dat ik des avonds aandoen wilde, klaar te leggen en in orde te brengen; waarna het al vast etenstijd werd. En na den eten had ik mijn' tijd hoog noodig om mij aan te kleeden. Want gij weet immers zoo wel als ik, dat men naar zulke plaatſen, waar men bijna van ieder, van het hoofd tot de voeten bekeken wordt, niet maar zoo daar heen kan loopen. Ik weet niet hoe een ander doet; maar ik voor mij, al kom ik er maar eens om de acht dagen, dan wil ik toch voor die eene keer behoorlijk voor den dag komen. — „ Gij hebt dan mogelijk wel „ zelfs de kleine den ganſchen dag nog niet eens „ gezien?" — vroeg mijn man toen heel ernſtig. — „ Neen", — gaf ik hem ten antwoord. — „ Zoo!" — zeide hij ſtampvoetende; want gij weet hoe vreesſelijk driftig hij is, als hij begint: — „ dan „ zijt gij niet waard, moeder genoemd te wor„ den!" — Begrijp eens wat eene uitdrukking, en dat om zoo een bagatel! — Met een vloog hij naar het bed, nam de kleine ſchielijk op, ſchudde haar, voelde haar den pols, en toen er geene beweging in kwam, zeide hij: — „ dat „ is geen natuurlijke ſlaap;" — nam zijn' hoed en vloog zoo naar den Doctor. — Toen die kwam en het kind behoorlijk onderzocht had, zeide hij tegen de meid: — „ Gij zijt zeker „ eene van die klungels, die te lui zijn om „ de kinderen behoorlijk op te paſſen! gij hebt „ haar ſlaapgoed ingegeven?" — „ Hoe!" — riep mijn man, naar de kist van de meid gaande

en er nog een groot gedeelte uithalende. — Maar toen moest gij hem eens gezien hebben! — hij ging op de meid los, en zou mogelijk in die eerſte furie een ongeluk begaan hebben, als wij hem niet met geweld tegen gehouden hadden. — „Hoe lang," — vroeg de Docter: — „heeft het kind reeds aan één ſtuk doorgeſlapen? — verzwijg mij de waarheid niet, op dat ik de behoorlijke hulpmiddelen geven kan, om te zien of het kind nog te redden is." — Smeekende op de knieën, bekende zij nu, dat zij reeds dikwijls ſlaapgoed aan de kleine gegeven had, hoewel met geen ander oogmerk, dan alleen om haar te doen rusten, daar zij niet geweten had, dat het ſlaapgoed zoo nadeelig voor de kinderen was; zij moest dus, deze keer zeker wat te veel op eenmaal gegeven hebben, daar de kleine reeds den geheelen dag niet wakker geweest, en zij daarom ook al zelve wat ongerust geweest was, en er ook niet van had durven ſpreken. — *Met den grootſten haast* werden nu de noodige hulpmiddelen aangebragt, maar alles te vergeefs, en mijne kleine lieve LOTJE ligt nu door de onvoorzigtigheid van zoo een lui beest van een meid in den eeuwigen ſlaap, waaruit zij nooit weder ontwaken zal. — Ach hemel! wat zal ik beginnen? — Nu gaat mijn man aan als razend, en geeft mij bovendien nog de ſchuld daarvan; zonder eens te bedenken, dat het mij ook zeer genoeg doet. En wat mij nog het meest van al zeer doet, hij noemt mij nu gedurig niet anders dan *Ravenmoeder!* zoo dikwijls ik hem maar onder de oogen kom."

WILHELMINA was zeer over dit verhaal aan-

Digitized by Google

aangedaan, en had medelijden met Jufvrouw ZORGVLIED; maar hield het evenwel voor pligt, niet achterhoudende te zijn, en aan dezelve, na dat zij haar eerst een weinig getroost had, ronduit te zeggen, dat haar man volkomen gelijk had, en dat zij alleen de hoofdoorzaak van den dood van haar kind was.

„ Uwe tranen, lieve Jufvrouw:" — zeide zij haar — „ bewijzen mij genoeg, hoe lief gij uw kind gehad hebt, en hoe leed het u doet, het verloren te hebben; en juist daarom kan ik mij om de wereld niet begrijpen, hoe gij u zoo weinig daaraan hebt kunnen laten gelegen liggen. Ik heb thans geene meid, maar al had ik er ook tien, dan nog zou ik mijne NAATJE nooit aan eene van allen, alleen vertrouwen, en nog veel minder geheele dagen, zonder eens daarna om te zien, overlaten. — Zelfs des nachts heb ik haar bij mij, en dan ben ik ook gerust en zeker, dat geene flaperige of luije meid haar verwaarloozen zal. Hadt gij dus ook zoo gedaan, en uwe LOTJE nooit uit het oog verloren, dan zoudt gij haar nu ook op zulk eene ongelukkige wijze niet kwijt geraakt zijn. — Ik raad u dus, in 't vervolg een voorbeeld daaraan te nemen, om uwe kinderen altijd zelve te verzorgen, of ten minften altijd het oog daarover te laten gaan. — Al fchijnt het in 't begin ook een weinig lastig, de gewoonte en het genoegen om uwe kinderen altijd om u heen en even vrolijk, gezond en welvarend te zien, hunne liefkozingen en vrolijkheid, zullen u welhaast een vermaak aanbrengen, dat gij te vergeefs in fchouwburgen, in danszalen of in gezelfchappen zoe-

ken zult; en alsdan, als gij er eerst eens aan gewend zijt, voor tienmaal zoo veel last en moeite, als het al zoo genoemd mag worden, niet meer ruilen zoudt willen. En dan eerst zult gij gewaar worden, wat het te zeggen is: *moeder te zijn.*

„ Mij dunkt, lieve WILHELMINA! gij moest er maar toe overgaan. Het zal u waarlijk te zwaar worden; want al worden de dingen juist zoo goed niet gedaan, als of gij het zelve doet, patientie! en gij moet dan maar denken: *beter laat dan nooit.*"

„ Gij spreekt zeer wel, lieve GOEDHART! — maar wat zijn er tegenwoordig vele slechte dienstboden! men schrikt er van, als men het hoort. — En daarom zou ik liever alle nachten een uurtje te minder willen slapen, dan eene meid huren, ware het niet, zoo als gij zegt, dat ik dan beter op onze kleine zoude kunnen passen."

„ Dat er vele slechte dienstboden zijn," — zeide GOEDHART — „ spreek ik u niet tegen; maar het is ook even zoo waar, dat zij veelal door het volk zelve slecht gemaakt worden. — Hoe vele vrouwen zijn er niet, die zich inbeelden, dat zij zich, om dat de dienstboden in haren dienst zijn, en kost en loon trekken, al te veel zouden verlagen, wanneer zij haar een vriendelijk woord toespraken of behoorlijk voor haar zorgden; daar zij veel eer moesten bedenken, dat hoe groot ook het verschil tusschen haar en de

de dienstboden wezen moge, hetzelve geenszins hare eigene ſchuld of door eigen verdienſten, maar veel eer door andere oorzaken gekomen is. — Hoe vele vrouwen zijn er niet, die niet willen begrijpen, dat zij even zoo zeer verpligt zijn, de dienstboden vriendelijk te bejegenen, als deze gehouden zijn, aan hun volk te gehoorzamen; en dat is juist hetgene, waardoor zoo vele dienstboden bedorven worden. In plaats, dat zij hen op eene betamelijke wijze aanſpreken en denken moesten, dat zij dezelfde ſoort van ſchepſelen als alle andere menſchen, en dus hare evennaasten zijn, zoo geven zij doorgaans hare bevelen op eene trotſche en hoogmoedige wijze, en zijn dan op het minſte verzuim voort zoo verſtoord, als of het grootſte ongeluk gebeurd ware. — Dit een en ander kan dan zeker ook niet misſen, of moet de dienstboden geheel afkeerig van hun volk doen worden, hetzelve braaf achter den rug doen omhalen, en het geringſte dat er binnen's huis omgaat, overal buiten de deur met vele bijvoegingen en vergrootingen daarbij, uittrompetten, om, ware het mogelijk, hun volk bij iedereen gehaat en beſpottelijk te maken; en dan nog bovendien, alles wat men van hun hebben wil, traag, achteloos en met tegenzin verrigten. — Dit alles zoude evenwel zeer gemakkelijk voor te komen zijn, wanneer in de eerſte plaats, iedere huismoeder de pligten behoorlijk kende, die zij omtrent de dienstboden te vervullen heeft; en ten tweeden, welke vereischten de dienstboden behooren te bezitten, om er behoorlijk van gedient te kunnen worden. — En deze kennis is voor de vrouwen des te noodzakelij-

Digitized by Google

ker, daar zij het zijn, waaraan hoofdzakelijk het huren en beſturen van alle vrouwelijke dienstboden aanbevolen is. — Evenwel is het niet genoeg, dat eene huismoeder wete, dat de hoofdvereischten der dienstboden in de bekwaamheid en goedwilligheid beſtaan, ter verrigting van al zulke bezigheden, als waartoe men hen gehuurd heeft; dat zij ijverig, getrouw, gehoorzaam en eerlijk zijn moeten, en daarbij gewillig genoeg, om hetgene zij niet weten, of dat men anders, dan zij gewoon waren, gedaan wil hebben, te leeren; maar zij moeten ook daaromtrent hare eigene pligten kennen. Zij moeten bovendien nog weten, hoe zij alle goede hoedanigheden in de dienstboden onderhouden en aankweeken; hoe zij kwade hoedanigheden en gewoonten verdrijven; en eindelijk, hoe zij goede dienſten beloonen moeten. — Want als zij dit alles weten en behoorlijk volbrengen, dan zullen zij ook zeker altijd goede dienstboden en zelden daar over te klagen hebben, daar niet dan ondankbare, gevoellooze en ondeugende ſchepſels zulk eene goede behandeling met ondank beloonen kunnen."

„ Ik weet wel, dat er zeer veel geduld, inſchikkelijkheid en opofferingen vereischt worden, om met half goede dienstboden, welker getal zeker het grootſte is, altijd even bezadigd en vriendelijk om te gaan; maar ik weet ook, dat men door goede voorbeelden en vriendelijkheid, zeer veel tot derzelver verbetering toebrengen, en van anders zeer ſlechte dienstboden niet zelden zeer goede maken zal. Het grootſte gewigt derhalve, om goede dienstboden te krijgen, te be-

behouden of die niet volkomen naar onzen zin zijn, goed te maken, hangt alleen daaraan, dat men dezelve *goed behandele* en zich overigens jegens hen *behoorlijk gedrage.*"

„ Wat nu *het gedrag jegens de Dienstboden* betreft, zoo moet men, in de eerſte plaats, nooit zoeken eens anders dienstboden te onderhuren, of op de eene of andere wijze aan zich te lokken; om dat men dan zelden, ja ik durf zeggen bijna nooit, goede dienstboden krijgen zal, door dien alsdan dezulken, die men op dusdanig eene, met de goede trouw onbeſtaanbare wijze, van anderen heeft afgetroond, zich meestal zullen laten voorſtaan, als of zij veel beter dan anderen waren, en zich dan ook, zoodra zij in onzen dienst zijn, allerlei onbetamelijkheden veroorloven zullen, om dat zij zich verbeelden, dat men niet wel buiten hun zou kunnen. Ten tweeden, moet men bij het huren van dienstboden naauwkeurig onderzoeken naar derzelver goed en eerlijk gedrag, en waarom zij den vorigen dienst verlaten hebben; en zoo dra men hen huurt, naauwkeurig bepalen, wat zij al te doen, en welk werk zij te verrigten hebben, wat loon zij genieten en op welke dagen zij hunne uitgaansdagen hebben zullen; wanneer men dan ook in alles wat men hun beloofd heeft, getrouw zijn woord houden, en zonder wettige reden nimmer daarvan afgaan moet. Overigens moet men zich in alles zoo jegens hen gedragen, dat zij duidelijk kunnen zien, dat men hen niet als ſlaven, maar veeleer als zijns gelijken aanziet. Nooit moet men hen, zelfs wanneer men iets gebiedt, of wegens verzuim beſtraffen moet, op een' gebiedenden

of bijtenden toon toeſpreken, laatſtaan hen vloeken of ſchelden, dat, helaas! maar al te dikwijls gebeurt, en althans in de beſchaafde wereld geen plaats dienende te hebben, en ook voorzeker nooit iets anders dan verachting, onwil en halſtarrigheid voortbrengen zal. Hoe minder men op een' heerſchenden toon te werk gaat, des te gewilliger zullen zij gehoorzamen; vooral, wanneer zij duidelijk zien kunnen, dat geene zwakheid noch driften, maar veeleer liefde tot zijnen evennaasten, de bron van ons gedrag is. — Beſtraffen moet men altijd met nadruk en ernst; maar het zich altijd tegen zijne waardigheid rekenen, wegens onbekwaamheid, misſlagen of lompigheid, met hun te kijven of zich in een' woordenſtrijd in te laten; want zoo dra men dat doet, geeft men hun als het ware zelfs het regt, om wederom te keffen en ons ſomtijds zelfs te ſchelden of verder te mishandelen. — Nog veel minder moet men door dadelijkheid zijnen moed aan hen zoeken te koelen, of zich zelven regt te verſchaffen; daar dit niet alleen een laag karakter en eene ſlechte opvoeding verraadt, maar ook maken zoude, dat de dienstboden van een ieder, die het hoorde, gelijk kregen, offchoon zij het grootſte ongelijk hadden. Liever zende men zulke dienstboden, waarmede men niet wel overweg kan, of aan welker verbetering men wanhoopt, weg, dan dat men zich deze gedurige moeijelijkheden op den hals hale." —

„ Hoe prijzenswaardig het ook aan den eenen kant zij, zijne dienstboden goed te behandelen, en niet laag op hen neder te zien, zoude het evenwel zeer onvoorzigtig zijn, al te ge-

gemeenzaam met hen om te gaan. Men moet zich dus, bij al de minzaamheid, die men zijne dienstboden bewijst, op zekeren afstand houden; hun nimmer eenige geheimen aanvertrouwen, zoo lang men er buiten kan, en nog veel minder, met hen over het gedrag of de levenswijze van vrienden of bekenden spreken; daardoor geeft men hun, als het ware, stilzwijgend het regt, eveneens ten opzigte van ons te doen, en men zal zich dan des te minder te beklagen hebben, daar men hen, om zoo te spreken, zelven den weg gewezen heeft."

„ *De behandeling der dienstboden* kan men best uit de betrekking afleiden, waarin zij met hun volk staan. De naam van *Huismoeder* wijst reeds duidelijk genoeg aan, dat al degenen, die onder haar bestuur staan, genoegzaam als hare gezamenlijke *huiskinderen* aangemerkt, en daarom ook als zoodanig dienen behandeld te worden. Als zoodanig beschouwd, heeft zij dus wel het regt, om willekeurige bevelen te geven en eene volstrekte gehoorzaamheid te eischen; maar, aan den anderen kant, staat zij ook weder onder de verpligting, om voor alle hare huisgenooten moederlijke zorg te dragen, hen vooral geen gebrek aan gezond en behoorlijk voedsel te laten lijden, en verder alles te geven wat zij noodig hebben, en hun van Gods- en regtswegen toekomt. Hieruit vloeit dan ook van zelf voort, dat zij nimmer iets van hare dienstboden vergen of hen lasten opleggen zal, die boven hunne vermogens zijn, en veeleer afstand doen van hetgene zij met regt zou kunnen eischen, dan hen onder den last te doen bezwijken."

„ Eene welgeaarde Huismoeder zal ook altijd, zoo wel uit menſchenliefde als uit eigenbelang, op de bestmogelijke wijze, voor de gezondheid harer dienstboden zorgen, en zoo zij dezelve verloren mogten hebben, door goede verzorging hun dezelve weder trachten terug te bezorgen. Op plaatſen, waar men ten dien einde bekwame inrigtingen, zoo van gasthuizen als anderzins heeft, is een dergelijk geval juist niet zeer bezwaarlijk voor het volk; maar op plaatſen, waar zulke inrigtingen niet zijn, zou het evenwel onbarmhartig, ja zelfs wreed zijn, hen in dien ſtaat te verlaten; vooral, wanneer zij geene andere toevlugt dan bij hun volk hebben; en nog veel wreder en gevoelloozer zou het gehandeld zijn, als men oude afgeleefde dienstboden, die hunne beste dagen in onzen dienst verſleten hebben, geheel ging verſtooten en van gebrek vergaan liet, indien men anders in ſtaat is, hun eenigen onderſtand te verleenen."

„ Dat men niet verzuimen moet, zoo veel mogelijk voor den zedelijken toeſtand der dienstboden te zorgen, ſpreekt van zelf, en legt ons daarom ook den onvermijdelijken pligt op, hun nimmer te beletten, ter behoorlijker tijd, den openbaren Godsdienst bij te wonen, maar hen veel eer daartoe aan te ſporen, wanneer zij daarin nalatig zijn; verder voor al wat zedelijk kwaad is te vermanen, en tot goeddoen aan te moedigen. Waaruit dan al verder volgt, dat hoe zeer men ook gehouden zij, te zorgen dat de dienstboden zich niet verloopen, of op ſlechte wegen ra-

raken, men hen echter nimmer eene eerlijke en betamelijke verkeering beletten mag, om hen dusdoende niet van een wettig huwelijk af te houden; even zoo min, als dat men hen in het verbeteren van hunnen ſtand hinderlijk zijn mag. Veeleer moet men hen in het een en ander zoeken voort te helpen; waartoe zij even zoo veel, en ſomtijds nog meer dan wij zelven aanſpraak hebben, en niet, dan alleen door lage baatzucht en nijdige afgunst, in het maken van tijdelijk geluk gehinderd kunnen worden."

Zie daar, edele *Huismoeders!* u door GOEDHART den waren weg aangewezen, om altoos wel en behoorlijk van uwe dienstboden gedient en behandeld te worden. Volgt dien naauwkeurig, en zijt nimmer wreed noch onbarmhartig tegens uwe minder gelukkige natuurgenooten; verligt in tegendeel derzelver lot zoo veel gij kunt; doet hen niet zonder noodzakelijkheid gevoelen, dat zij minder dan gij, met tijdelijke middelen bedeeld zijn; dat zij, zeker meestal buiten hun eigen ſchuld, zoo vele genoegens van het menſchelijke leven moeten derven, die gij, daarentegen, zoo overvloedig geniet. Dan zult gij zeker ook ondervinden, dat dit het zekerſte middel is, van dien kant, uw huiſelijk geluk, uwe aardſche gelukzaligheid, zoo veel mogelijk te volmaken.

Niemand in de zamenleving is bekwamer, iets tot de verbetering van het menſchelijke geluk toe te bren-

brengen dan de vrouwen, wanneer zij wel opgevoed, of ook wel door eigen toedoen behoorlijk daartoe voorbereid zijn. — Kan dit beminnelijke gedeelte van het menſchelijke geſlacht zelfs aan de ondeugd eenige bekoorlijkheid bijzetten, hoe veel te meer aantrekkelijks zal dan niet nog, de uit zich zelve reeds bekoorlijke deugd, door hetzelve verkrijgen, wanneer het de kunst verſtaat, aan zijne geringſte goede daden en hoedanigheden aanzien en luister bij te zetten. — Wanneer wij ons derhalve in de geleverde tafereelen eene vrouw voorſtelden, die misſchien reeds bij enkelde ſtukken belang heeft kunnen wekken, en eenige heilzame lesſen ter navolging, ter verbetering of ter vermijding van eenige misſlagen, waarvoor de vrouwen meestal bloot ſtaan, heeft mogen opleveren; zoo zal het misſchien voor degenen, die deze enkele ſtukken met eenig belang gelezen hebben, niet geheel onverſchillig zijn, dat wij deze zelfde WILHELMINA, die in deze verhandeling overal als de hoofdperſonaadje voorkomt, nogmaals in haren geheelen omvang van *Meisje*, *huwbare Dochter*, *Echtgenoote* en *Moeder* als in één tafereel bij elkander vereenigd ten toon hangen, om haar dus in een' behoorlijken zamenhang nader te leeren kennen. —

WILHELMINA, van eene voortreffelijke moeder geboren en opgevoed, die vroegtijdig de zaden der zuiverſte deugd in haar nog onſchuldig hart geworpen had, kon dus niet ongeſchikt zijn, verder zoodanig gevormd te worden, als eene vrouw wezen moet, om een voorbeeld voor anderen op te leveren. Zij was eene Christen, eene Christen niet in naam, niet geveinsd, niet door

door dwang, maar uit overtuiging, uit de inſpraak van haar hart. En waarom zou zij dat niet geweest zijn, daar zij dagelijks de zoo zigtbare uitwerkſelen van GODS goedheid en genade, in alles wat haar omringde, zag doorſtralen? — Zij zag niets, zij ondervond niets, dan zulke weldaden, die alleen gegeven worden om wel te doen, zonder weldaden daarvoor terug te ontvangen; die te gelijk wijsheid, goedheid en heiligheid verkondigen. Geen wonder dus, dat zij zich beijverde, zoo veel mogelijk, den Goddelijken wil te volbrengen en aan haren opperſten Weldoener te behagen.

Men verbeelde zich daarom echter niet, in haar eene ſtijve, grommige en alle vermaken ſchuwende vrouw te vinden; maar veel eer eene levendige, geestige ſchoonheid, op welker aangezigt de vruchten eener onſchuldige jeugd in volien luister bloeiden. Tot ware vreugd en genoegen geſchapen, had zij de voorregten, waarmede zij door haren Schepper beſchonken was, moeten verzaken, niet moeten weten dat zij zulk een groot aandeel van de gaven bezat, die de natuur, tot het verkrijgen der aardſche gelukzaligheid, aan het menschdom geſchonken heeft, indien zij dezelve niet behoorlijk had kunnen of weten te gebruiken. — Wanneer wij ons dus eene moeder voorſtellen, die aan kleine kinderen de eerſte denkbeelden van al wat zedelijk goed is zoekt te geven, en die door hare voorſtellingen, voorbeelden en daden, in hun zulke indrukſelen van goede verrigtingen maakt, die zij in 't vervolg altoos behouden; als eene echtgenoote, die het huwelijk, wel is waar, als het

eenig-

eenigſte middel aanziet, waardoor eene vrouw in deze wereld gelukkig kan worden, maar die ook tevens weet, welke toevallen, zorgen en verdrietelijkheden daaraan verbonden zijn, zonder dezelve evenwel daarom te willen ontwijken, zich in den echt begeeft, om aan hare beſtemming te voldoen; die geene opofferingen ontziet, om aan GODS geboden, hoe zwaar het haar ook vallen moge, zoo veel mogelijk te gehoorzamen, om dat zij weet, dat dezelve alleen op ons waar welzijn doelen; die hare deugden zoo wel als hare gebreken kent, en daarom ook onophoudelijk werkzaam is, zoo wel voor hare eigene verbetering als voor hare eeuwige gelukzaligheid te zorgen; — die noch eenvoudig, noch bijgeloovig zijn wil, en nog minder uit verwaandheid als eene geleerde geroemd wil worden; — dan hebben wij het opregte afbeeldſel van onze WILHELMINA.

Bijna van de wieg af tot alle nuttige werkzaamheden opgeleid en onderwezen, welke, volgens hare beſtemming als *Vrouw*, en volgens haren ſtand, waarin zij door de voorzienigheid geplaatst was, eens noodzakelijk of ten minſten van nut konden zijn, was onze WILHELMINA ook reeds zeer vroeg in ſtaat, zich zelve en anderen van nut te kunnen zijn. Lezen, ſchrijven en daarbij behoorende kundigheden, waren de eerſte ernſtige bezigheden, waarin zij reeds zeer vroeg, door eenen in dat vak allezins bekwamen onderwijzer, onderrigt ontving, en daarom ſchreef zij ook hare moedertaal volmaakt wel; en hare woorden en uitdrukkingen waren getuigen van overleg en een goed oordeel. Den-

ken

ken en niets zonder behoorlijke overweging te doen, waren mede, hetgene men haar reeds zeer vroeg geleerd had, en daarom had zij ook eene volkomene heerschappij over hare driften, en wist ook hare neigingen volmaakt aan haar verstand te onderwerpen, en regeerde zich zelve even zoo naauwgezet, als zij hare kinderen wijs en liefderijk bestuurde.

Zij zorgde met de uiterste oplettendheid voor hare gezondheid: want men had haar geleerd, haar ligchaam als de woning eener tot het hoogste doel onsterfelijk geschapene ziel te beschouwen; daarom zocht zij ook dit schoone gebouw der natuur, door naar den goeden smaak wel ingerigte versierselen, door zindelijke en bevallige kleeding, door regelmatige, hoewel onoverdrevene gebaarden, houding en bewegingen, behagelijk voor het oog van anderen te vertoonen.

Als eene goede huishoudster verspilde zij den kostelijken tijd niet voor den spiegel, noch het geld aan een' boven haren staat verheven pracht, maar toonde in alle hare bedrijven, dat zij niet trotsch noch ijdel verwaand, maar nederig en volkomen tevreden met haren staat was.

Bij de grootste naauwgezetheid voor eene onbesprokene deugd was zij norsch noch treurig, maar beminde alle vermaken, die haar in het oefenen harer pligten niet hinderlijk, en dus harer volkomen waardig waren; daarom woonde zij ook volstrekt geene andere vermakelijkheden bij dan dezulke, die even zoo aangenaam en nuttig voor het ligchaam, als onschadelijk voor het hart en de ziel zijn. — En daar zij wist, welke pligten zij aan haren man, kinderen

en

Digitized by Google

en verdere huisgenooten ſchuldig was, zag men haar ook nooit in andere gezelſchappen of bijeenkomſten dan in zulke, waarin onvermijdelijke omſtandigheden haar dwongen te verſchijnen. Doch had zij een klein getal uitgezochte Vrienden en Vriendinnen, met welke zij zich nu en dan, ter bevordering van huisſelijk geluk en aardſche zaligheid, onderhouden kon, dan ontvlugtte zij dezelven geenszins, maar zocht hen veel eer op, wanneer zij derzelver raad in het een of ander geval meende noodig te hebben. Het ſpel was haar een walg, zoo dat men haar daarom ook nimmer zag kaartſpelen, dan wanneer zij zich tegen wil en dank in zulke gezelſchappen bevond, waar zij, om grooter kwaad te ontgaan, hier aan mede deel nam, om zich niet aan het verdriet bloot te ſtellen, van laf geſnap of hatelijke beoordeelingen van zijnen evennaasten aan te hooren.

Ook vliedde zij geenszins het gezelſchap van verſtandige mannen, daar zij wist, dat zij het grootſte deel harer kennis aan derzelver verkeering te danken had; maar zotten en lafbekken, die de vrouwen ſlechts zoeken te vleijen en met laf geſnap te onderhouden, verachtte zij, ontvliedde dezelven zoo veel zij kon, en zag hen met medelijden aan.

WILHELMINA verſtond de kunst, door vriendelijken en minzamen omgang, niet alleen haren man, maar ook alle hare huisgenooten tot eene opregte dienstvaardigheid aan zich te verbinden. Haren man opregt te beminnen en teeder door hem bemind te worden, was hare hoogſte bedoeling; daarom was zij ook altoos

zeer

zeer zuinig en werkzaam, om niet door nutteloze ſpilzucht of verwaarloozing, onregtvaardig tegen haren man, hare kinderen of tegen zich zelve te zijn, hun de middelen eener tijdelijke gelukzaligheid liefdeloos te ontrukken en dezelven gebrek te doen lijden, alleen, om des te beter aan hare zinnelijke driften te kunnen voldoen.

Den armen, die het verdienden, was zij eene medelijdende moeder; en wanneer zij alleen hen niet helpen konde, dan zocht zij anderen te bewegen, dat gene te doen, dat buiten haar bereik was.

Uit beſcheidenheid en de kennis harer eigene onvolmaaktheden, gedroeg en ſchikte zij zich naar de zwakheden van anderen; en was daarom ook meer genegen, ontvangene beledigingen te verdragen, dan zich door een liefdeloos gedrag daarover te wreken.

En hetgene haar nog den grootſten glans en luister bijzette: zij bleef zich zelve altoos gelijk, waardeerde en ſchatte de deugd als het eenigſte middel, om hier en hier namaals gelukkig te zijn. Zij beminde haren man opregt en teeder, bleef hem zoo getrouw, als GODS wet het gebiedt, en was eene liefderijke en bezorgde moeder, niet alleen voor hare kinderen, maar ook voor hare dienstboden en verdere huisgenooten.

Zie daar het ware afbeeldſel eener Vrouw, zoo als dezelve van hare kindſchheid af tot aan het einde harer beſtemming behoort te zijn, en in

deze verhandeling voorgeſteld is. Zijn derzelver trekken over het algemeen genomen wat al te veel naar het volmaakte zwemende behandeld, zoo zal evenwel het koloriet niet te ſterk zijn, om eenige voorbeelden ter navolging daarna te ſchetſen; daar men, om het ſchoone der deugd zoo veel te luisterrijker voor te ſtellen en des te meer belang te doen wekken, deze behandeling heeft moeten volgen. —

Mogt dus deze verhandeling het bedoelde oogmerk bereiken! mogt dezelve ſtrekken ter verbetering van zoo menigvuldige gebreken, die maar al te veel nog onder vele vrouwen plaats grijpen! dan zoude aan des ſchrijvers hartelijke wensch voldaan, en het lofwaardig doel bereikt zijn, van de zoo verdienſtelijke maatſchappij:

Tot Nut van 't Algemeen.

3

Digitized by Google

Digitized by Google

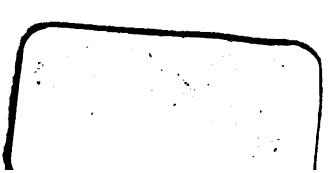

Digitized by Google

Digitized by Google